

Ajete Shaban Beqiraj - Sytë e fatit të mirë (pjesa e dytë)

BOTIMET TOENA

mars 1998

Redaktore: Rina Cela

Recenzente: Natasha Lako

Përkujdesja grafike: Irena Toçi

Botues: Fatmir Toçi

ISBN 99927-1-145-5

Copyright: Autorja

Në vend të parathënjes:

Në horizontin letrar të viteve '90-të, në prozën femërore fillojnë të shfaqen krijues, emra të rinj dhe shpresa të reja që vinë nga diaspora, si I themi në mënyrë përmbledhëse të gjithë shqiptarëve të shpërndarë në të katër anët e kërrij dheu.

Njëra prej tyre është edhe Ajete Beqiraj, e cila jeton në Gjermani.

Po të bëjmë një rrugë të gjatë historike letrare, të pashkëputur nga ngjarjet e mëdha të popullit tonë, tragjeditë dhe shpresat, mund të kujtojmë me këtë rast penën e dhuruar nga vajzat shqiptare Dora D' Istrias, duke shprehur kështu dëshirën e tyre për të hyrë në botën e madhe të letrave të zërit femëror shqiptar.

Rilindja Kombtare Shqiptare, e cila po vazhdon deri në ditët kur nga dheu që u takon shqiptarëve mes kësaj botë të madhe po vahdojnë të ikin dhe të braktisin trojet e tyre qindra e mijëra njerëz për të mos folur për masakrimet e vendbanimeve prej të cilave vjen edhe autorja, ndjehet edhe në dritën që vjen prej një shpirti femëror, I cili tradicionalisht ka qënë vetëm se I ndrydhur. Por, ka ditur të frymëzojë me nina-nanën dhe me djepin në krah. Ajo është e vetmja grua e botës ndoshta, që e ka kënduar nina-nanën në këtë eksod pa fund.

Duke lexuar librin e Ajetës, befasohesh nga tema e zgjedhur, ai idil I bukur që rrjedh nga kujtimi për atdheun, ajo botë romantike dhe e idealizuar, jashtë halleve dhe dertëve, por që tregon nje shprishje dhe ndeshje shpirtërore brënda botës tradicionale, e cila hyn në qytetërimin e sotëm përmes të rinjve.

Brenda këtij imazhi fshihet sigurisht ajo marrëdhënie e martesave ose dashurive që lindin në mënyrën më komplekse, duke pasur brenda edhe ndjenjën e fajit, në një rrugë realiste kompromisesh midis të kaluarës dhe të sotmes.

Ajo që të bën të jesh më i interesuar për këtë liër të shkruar me një mundim gjuhësor, vecanërisht për sintaksën, si mund të jetë për çdo njeri të shkëputur nga burimi i parë i gjuhës shqipe, është përshkrimi i detajuar i marrdhënieve familjare dhe shoqërore në detaje të imta, krijimi i një jete e cila është brënda zemrës së autores. Në këtë rast unë kujtoj shkrimtaren e madhe Ketrin Mansfield, jo për paralelizëm, por për t'ju kujtuar lexuesve se botimet e saj të mbushura plot jetë nuk kanë qënë asnjëherë paralele me tragjeditë e viteve kur janë shkruar tregimet më të bukura për botën shpirtërore të njeriut.

Kështu ndodh edhe me këtë libër dhe kjo e papritur njerëzore krijon vlerën më të mirë.

Natasha LAKO

Shqiponjë moj: Amanet!

Kudo që je e frymon

Sa herë që hap krahët

Ngado që fluturon

Në qiejt e botës

A nën qiellin shqiptar

Në tokën time të djegur

Mbi atë varr të madh

Bart vargjet e shkëputura

Nga shpirti I drobitur

Rreze për popullin tim

Nga dielli I grabitur.

Mars '98, Dillingen a.d.Donau

Familja e Agron Agajt edhe më tutje ruante mënyrën e parë të jetës dhe nga jeta përqipeshin të zgjedhnin vetëm të bukurën.

Drita, një grua rreth të pesëdhjetave, me një fytyrë të butë e plot dashamirësi, mbi të gjitha kishte familjen dhe punën e saj si edukatore në cerdhen e fëmijëve. Fati i kishte dhuruar dy gjërat më të vlefshme, profesionin që donte dhe dy fëmijë shtatbukur, Besnikun dhe Artlindën, të cilët i rriti në frymën e nderit. E vetdijshme për dy gjërat më të cmueshme që kishte, e donte jetën dhe ishte e lumtur me familjen e saj.

Agroni, ende ishte ai njeriu i madh e shpirtgjerë, të cilin e cmonin në gjithë qytetin. Me punën e tij të palodhshme, gjithnjë arriti t'i ofrojë familjes ato që i nevojiteshin për një jetesë të mirë. Ndërsa, për bashkëshortësinë e lumtur, ai kishte meritën më të madhe. Shpirtgjërësia i kishte dhënë një qetësi të vërtetë.

Besniku, mundahej t'i ishte krah të atit në çdo gjë dhe e shoqja e tij Arbresha, të njëjtën gjë bënte për Dritën.

Ndërsa, një fat tjetër që kishte rënë mbi familjen e Agronit ishte Artlinda e re, e cila përvec që kishte një bukuri të vecantë, ajo ishte një nxënëse shembullore e cila dy vitet e fundit të maturës i kishte marrë brënda vitit.

Por, kjo familje nuk mund të paramendohet pa dy binjakët e Besnikut, të cilët me inteligjencën e tyre të gjithë i linin gojëhapur. Mendimet që pjellnin në mëndjen e tyre të brishtë dhe fjalët e cuditshme që nxirrinin në mënyrë të beftë, të habisnin. Bile, ata nuk harronin të përmendin as motrën e llrit dhe të Arbërit, e cila ishte martuar në Ulqin kur ata kishin nëntë muaj jetë. Dhe dëshironin aq shumë që Era të vinte një ditë për vizitë jo vetëm me Valdetin, por edhe me një cupë, të cilën ata do ta thërrisnin; motër!

_Mëmë!...Ata erdhën!..Ata erdhën të mos ikin më kurrë!-kumtoi atë lajm Arbëresha, porsa lëshoi telefonin.

Një lajm që shpresohej aty e nëntë vjet me radhë, u dha brënda castit e një cast I vetëm mbushi me lumturi zemrat e të gjithë atyre që e kishin pritur nën ethet e pritjes e të padurimit. Trokitjet e asaj ore të shenjtë do të pushonin përgjithmonë dhëmbjet e një plage të vjetër dhe pas atij casti s'do të kishte më lamtumira. Se, ata ishin aty!...Fuqia e fatit kishte kaluar në anën e tyre, që me kthimin e serishëm t'ua shpaguante nëntë vjetët e mbytura në lotë malli.

Rrezet e kuqrrrema të diellit në perëndim po derdheshin mbi Bjeshkët e Nemuna, duke mbështjellë cdo shtëpi të maturantëve me dritë si shkëlqim lumturie: po pregatiteshin për Mbrëmjen e Maturës.

Gjallëri të vecantë kishte sidomos shtëpia e Agronit, ku meqë ai dhe Besniku ishin në shtëpinë e Petrit Gurit për t'iu uruar mirëseardhjen, shtëpinë kishte pushtuar bota femërore: Drita, Arbëresha dhe Mimoza, flokëtarja e re e cila kishte ardhur të rregullonte flokët e Artlindës.

Por, ndërsa dy të parat ndihmonin Mimosën, Artlinda dukej e hutuar. Ajo ishte e vetdijshme se trupi I saj shkëlqente vetëm nga ajo që ia kishte falë natyra: se sytë e saj të kaltër mes qepallave të zeza shkëlqeni si dy liqenj; në ballin e gjerë, vetullat e zeza I ngriheshin si dy pendë korbi; buzët si një kupë gonxheje I falnin fytyrës një pamje të këndshme, ndërsa flokëve të verdha, dielli ua kishte falur shkëlqimin!

Ajo kishte mëndjen vetëm tek teksti që duhej ta lexonte. Meqë e ndjente se ishte e cmuar si nga profesorët ashtu edhe nga nxënësit, dëshironte t'! shpërblente për misionin e besuar. Mbajtja e Fjalës së Hapjes, në pogramin e mbrëmjes nuk ishte ngjarje e vogël për të. Por, cuditërisht, as kënaqësia që ndjente nuk ia mbyste dot frikën. Atë natë, të tjerët do të provonin zjguarsinë e saj. Dhe ajo nuk guxonte t'! zhgënjente!

Ora e madhe në mur , me tik-takun monoton po shkelte mbi kohën. Ndërsa familja e Petriti po bëheshin gati të përcillnin Artlindën, Besi ende po pastronte makinën e bardhë të Ilirit, të cilën do ta voziste sonte. Ajo sonte do të ishte shoqëruesja e vecantë e Artlindës. Prandaj, atëherë kur po derdheshin cicërimat e fundit të zogjëve në parkun e gjelbëruar, kaloi shkallët dhe u fut në dhomë me nxitim duke përplasur derën nga pas.

Edhe vetëm nga mënyra se si futej brënda, të gjithë e kuptonin që po vinte motra capkëne e Ilirit dhe Arbërit. Ajo gjithnjë kishte ruajtur qëndrimin prej cunaku, që tashmë gërshetuar me bukurinë femërore, I jepte pamjen e një djali plot finesë. Sonte ajo dukej edhe më e vecantë. E veshur me një smoking të ri dhe me flokët e krehur me kujdes, linte përshtypjen se vetëm ajo ishte e denjë të ishte 'përcjellësi' I bukuroshes flokëartë.

_Arta, u bërë gati? Nxito se të gjithë po dalin-fliste me nxitim, duke shikuar nga dritarja makinën e bardhë që ende shkëlqente nga cipa e ujit.

_Zot, pse s'më fale një vit më vonë? Atëherë, ndoshta do të siha unë e përcjellë nga ky zotëri I bukur!-filloi të ngacmonte Mimoza me ta parë Besin.

_Apo edhe një dëshirë më tepër: që Besi të jetë vërtet'zotëri'!-shtoi Arbëresha.

Besi, pa I bërë përshtypje ia zgjati dorën Artlindës duke I thënë:

_Edhe po të ishte vërtet ashtu, ajo që do të kishte fatin të ecte përkrah meje, do të ishte Arta!

Artlinda u ngrit nga vendi. Ishte kthyer në një dritë të bardhë. Të bardhë fare-si fjollë bore! Fustani I mëndafshtë I shtrëngohej pas trupit, si të ishte pjesë e saj, duke krijuar nga ajo një figurë të porcelantë. Ndërsa në shpinë I derdheshin flokët e gjatë si ujëvarë e artë.

Të gjithë e vështronin me admirim. Por, në sytë e Dritës shkëlqente një buzëqeshje e përzier lumturie e mallëngjimi. Ajo nuk largonte sytë nga vajza e vetme, ndërsa mendja shkonte tutje, në atë kohë kur Arta hidhte hapat e

parë. Ajo, tanimë po ngarendete drejt jetës! Kishte ikur ajo kohë, kur cupën e saj të vogël e vishte e e krihte vet. Asaj tani I duhej më tepër! Kurrë më parë nuk kishte ndjerë kaq thellë hapat e kohës. Dhe, njëkohësisht, kurrë më parë nuk ishte ndjerë aq krenare pse cdo vit I kaluar Artës së saj ia kishte falur nga nje lule, edhe pse ai përshpejtim I pashpjegueshëm bukurie në trupin e së bijës, në një mënyrë ia mbolli frikën. Ndoshta, poaq shpejt do të bëhej edhe nuse?!

Dera u hap serish dhe në të u shfaqën Agroni dhe Besniku me familjen e Petritit. Në cast dukej se s'po mund të përshendeteshin pas aq shumë vite largësie. Përqaqimet ishin të gjata e plot përmallim. Vetëm kur I erdhi radha Artës, të gjithë ngrinë shikimn në të. Ata nuk e kishin më përpara Artën që kishin lënë para nëntë vjetëve. Madje as atë të para tre viteve. Ajo dukej sikur kishte ardhur nga një botë tjetër. Petriti e përqafoi me mall vajzën e vogël të mikut të tij. Por, Shpresa kishte mbetur pagojë. Madje, as përqaqimin e Artës nuk pranonte, sikur frigohej se cdo prekje do t' I lënte njollë bardhësisë së saj prej mjellme.

_Uf!...Mos moj!...Mos më puth se do të të prishet karmini!...Mos me shtrëngo, se do të të zhubroset fustani!-fliste Shpresa, duke e larguar nga vetja.

_Po, si thua kështu?! Ka tri vjet që s'të kam parë!

_Edhe dhjetë po mos t'më shihje, e tillë do të isha sonte. E sheh se hodhe poshtë mundin e të gjithave? Pastaj, c'të duhem unë plaka, kur ka kaq shumë djem që dëshirojnë të të prishin karminin e të ta zhubrosin fustanin?!

Shpresa fliste e ngacmonte. Por, si gjethi që shkëputet nga pema, në zemër I pikoi një dëshirë: që ai fatbardhë të cilit do t' I përkiste Arta të ishte Iliri I saj!

__Mëmë! Do të doja të vinit edhe ju!...Tezja Shpresë, do të dalësh të shohësh së paku kur ta bëjmë parakalimin?...Baba, ti nuk guxon të mungosh! - ngarendte Artlinda sa tek njeri-tek tjetri me entuziazëm.Por, kur në radhën e tyre nuk gjeti Ilirin, pyeti e papërmbajtur:

_Po Iliri ku është? Do doja të vinte edhe ai t'më përcillte!

_Do të të përcjellim ne!-u dëgjua zëri I dyfishtë I binjakëve.

Ata, të harruar gjer atëherë, me lulet e mbledhura në kopsht po prisnin të nisej Artlinda. Ajo u përkul që t'1 përqafonte. Emi me të marrë puthjen nga halla e tij e re paralajmëroi të vëllanë:

_Ta dish se unë do t'ia jap I pari lulet Artës se I kam të bukura!

Por, me të diktuar kamerën ndërroi mëndje:

_Apo, më mirë jepja ti I pari...Edhe tufën time po deshe, se unë kam punë tjetër!

Ermali shikoi përreth dhe duke parë se asnjëri s'shikonte drejt tij, pasi liroi duart nga tufa e luleve, si hajdut shfrytëzoi rrëmujën. Arbëri, me mendimin se ndonjëri kishte filluar të xhironte, iu bashkangjit të tjerëve. Por, se ai që po xhironte ishte Ermali e kuptoi vetëm kur e thirri me të madhe që nga lart:

_Xhaxhi Arbër. Shikoje zogun!

Arbëri, ngulmoi në syrin e kamerës, e cila për befasinë e tij po qëndronte në duart e Emit. Në verandë plasi një e qeshur e madhe. Ndërsa, nga verandat fqinjë dëgjoheshin duartrokitje, të cilat iu drejtoheshin sa Artës dhe Besit, sa kameramanit të vogël dhe përcjellësit të tij, të cilin e kishin mundur tufat e mëdha të luleve.

Kur makina e bardhë u fsheh prapa kthesës, erdhi Iliri. Ai ndërkohë kishte bërë gati një tufë lule për maturanten e re.

Qielli ishte plot yje, të cilët si Sy të Fatit të Mirë, nga lart sodisnin natën më të madhe të rinisë. Qyteti shkrihej në shkëlqimin e moshës së pafajësisë, ku cdonjëri ishte I veshur me petkun e një bukurie të papërsëeritshme, thelbi I së cilës ishte njomësia. Zërat dilnin të rrjedhshëm si uji dhe gërshetoheshin

me gurgullimën e Bisticës së Pejës. Ndërsa, buzëqeshjet që me harenë rinore shpërndareshin të pastra si lulet në agim, plotësonin natën si kënga e bilbilave pranverën.

Tanimë, të gjithë ishin mbledhur në sheshin e madh të Korzos. Cdo vajzë qëndronte përkrah me përcjellësin e saj. Rreshti fillonte me Artlindën, shfaqjen e së cilës e prisnin të gjithë me kureshtje. Cdo maturant që s'ishte çift, diku thellë shpresonte se ajo do të pranonte pikërisht ftesën e tij. Ecja përkrah saj ishte ëndërr e cdo të riu.

Atëherë, kur të gjithë në heshtje po pyesnin veten se cili do të ishte I zgjedhuri I saj, para tyre ndaloi makina e bardhë e Ilirit, të cilën e ngiste Besi.

_C'makinë e bukur!-klithi njëra nga vajzat.

_Shiko vozitësin, pa do të harosh makinën!-ia ktheu tjetra.

_Pa shiko, shiko! Pranë tij është edhe një femër dhe asaj që ia zgjat dorën është...Arta!

Grupi I vajzave në cast mbeti I hutuar, tek shihnin Artlindën, e cila po dilte nga makina me gjithë bukurinë e saj përallore. Vetëm zëri I njëres nga ato vajzat llafazane, që gjithnjë gjendet diku, u shkëput nga turma:

_Uaa!...Arta, që gjer dje thoshte se ende nuk kishte vendosur se cili do të jetë shoqëruesi I saj, sonte shfaqet para të gjithëve me dashnor!

Komentet e të rejave ishin të ndryshme, tek shikonin të befasuara "bukuroshin", I cili qëndronte përkrah Artlindës. Të rinjve befasia e papritur sikur ua kishte lidhur gjuhën. Vetëm Astriti ishte ai I vetmi, që në fytyrën e Besit njohu butësinë e femrës. Andaj, teksa duarlidhur e në heshtje po dëgjonte komentet e vajzave, në cast ua ktheu:

_Bota është përplot budallenj. Por Arta nuk duket të jetë ndër ata!

Astriti ishte fqinji I Artës dhe banonte në krah të shtëpisë së saj. Ishte vëllai I Blerimit dhe axha I Yllit të vogël, I cili gjithë ditën nuk ndahej nga binjakët, mu

si ata që vepronin dikur. Ai ishte shoku më I mirë I Artës dhe edukata e dallonte ndër të gjithë. Kishte përfunduar maturën para tri vjetësh dhe tani po vazhdonte studimet e larta. Në mbrëmjen e maturantëve ishte mysafir nderi. Ai admironte në heshtje natyrën simpatike të Besit, duke e ditur se prapa përcjellësit të Artës fshihej po ai fëmija rrebel I klasës së tij, Besartë Guri, e cila I hutonte të gjithë me emrin e cupës e me qëndrimin e cunakut, duke shtyrë edhe nxënësit edhe profesorët të pyesnin veten se c'gjini kishte në të vërtetë?

Vajza gjysmë-cunak, sikut të ishte para publikut në teatër uli kokën në shenjë përshëndetje dhe filloi paraqitjen:

_Mirëmbërëma, të gjithëve! Unë jam Besi që nga vet zonjusha u zgjodha shoqërues I saj. Më vjen keq pse pikërisht sonte u shfaq në skenë, poaq sa e kam të qartë se cdonjëri nga ju do të dëshironte që unë të prisja të paktën gjer nesër. Por, skenari për rolin tim ishte që gjer sonte të qëndroja prapa perdes. Është film I shtrenjtë dhe shfaqet vetëm një herë, apo nuk është ashtu? Koha është cfarë ju bëni nga ajo. Dhe, këtë shpresoj ta dini, vecanërisht ju djema! Unë e di se nuk jam I denjë të eci tërë jetën përkrah Artës. Prandaj, meqënsë Mbrëmja e Maturës nuk zgjat përgjithmonë, unë që nesër e tutje do të jetoj në ëndërra. Edhe ato janë pjesë të jetës! Ndërsa, atyre që padashje I zhgënjeva sonte, u propozoj që të nxitojnë të zenë të nesërmen. Se, kushedi? Ndoshta, dikush më fatlum se ju dhe unë do të shfaqet në skenë. E ajo do të jetë një befasi e pakëndshme për të gjithë ata që vonohen!

Një duartrokasje e gjatë pasoi prezantimin simpatik të Besit. Por, ndërsa Besi nuk kursente komplimentet merituese për shoqërinë e re, e cila po e pranonte krahëhapur, Arltinda kërkoi profesorin me sy.

_Besi. Besi!-thirri Arltinda, duke u munduar ta tërhiqte nga ai lëmsh që ishte krijuar rreth saj.

_C'është?!

_Profesorin. Profesorin nuk e shoh askund. Ai më ka premtuar se do të jetë këtu para profesorëve të tjerë. Ndërsa tani nuk është askund!

-Mos është ai 'fatlumi', I cili nuk do të pres as nesër?-I pëshpëriti në vesh.

-Oh, Besi! Më dëgjo të lutem se, është më rëndësi! Pas pak duhet të fillojmë parakalimin. Duhet të flas me të patjetër para Fjalës së Hapjes!

Besi kuptoi nga brengosja e Artlindës se I vetmi që jepte siguri ishte prania e profesorit. Andaj, vetëm atëherë e mori më seriozisht.

-Po, ku vajti ai?!

-Ai, me siguri ende nuk ka dalë. Ndërsa mua më duhet ta takoj, me cdo kusht!

-Oh, jo pikërisht tani!-u tmerrua Besi, duke e parë të largohej.

-Mos u btregos se nuk do të vonohem. Profesori banon matanë Bistricës. E, nëse vonohem, filloje parakalimin me Ilirijanën!-tha ajo dhe iku.

“Parakalimin me Ilirijanën!”-mendoi Besi në heshtje. Kjo nuk kishte ide se si mund të ishte në krye të të gjithëve kur nuk e dinte se c’duhej të bënte. Dhe, c’ishte më e keqja, si mund të kërkonte ndihmë nga një I panjohur? Aty kuptoi se Artlinda e hodhi në një situatë të vështirë, duke kërkuar nga ajo të pamundurën. Por, duke e patur të qartë se nuk mund të tërhiqej, ia hodhi vështrimin Ilirijanës. Vajza e profesorit ishte e bukur, por ajo nuk ishte Artlinda! Megjithatë, me gjithë pasigurinë që ndjente, u mundua të buzëqesh. Por, buzëqeshja e sforcuar I doli zgërdhimje!

Artlinda nuk pati vështrësi të cantë turmat e të rinjve. Ata largoheshin para saj si figurat e shahut kur kalon mbretëresha!

Me t’u shkëputur nga të rinjtë, nxitoi të kalonte urën e Bistricës. Këpucët me taka e pengonin të ecte dhe në cdo hap I bëhej se do të binte. Por, që ky nuk ishte vetëm një mendim, e bindi rrëshqitja e këmbës që na shkallën e parë që mori të zbriste. U mundua të mbante ekuilibrin por trupi e kishte humbur drejtpeshimin. Me kot u mundua të kapte hekurin e urës që ishte larg saj. E

sigurt se do të behej copë, nxori një klithmë të thekshme dhe iu dorëzua fatit. Por, atëherë kur priti të plandosej përtokë, dy duar të fuqishme e mbajtën pezull. Nga shtrëngimi i fortë kafshoi buzët, ndërsa flokët e gjatë u derdhën mbi duart e të panjohurit.

-Oh!!!

Ishte një rënkim i vetëm ai që shprehu gjithë shqetësimin që ia kishte kapluar shtatin. Por, asgjë nuk shihte nga flokët që ia kishin mbuluar sytë.

Kush ishte ai që e shpëtoi sot kur të gjithë prisnin më së tepërmi nga ajo? Të kujt ishin ato duar që me rëshqitjen e tyre po ia rënqethnin shtatin? Ishte fati, të cilit pak caste më parë i ishte dorëzuar, apo fati ia kishte lënë radhën dikujt tjetër?

Ai ishte Iliri, i cili kishte nxituar ta takonte në qytet. Ishte dora e tij që po i pushonte mbi faqe dhe, me një prekje të lehtë, po ia largonte palën e flokut. Fytyra e saj edhe përmes errësirës shkëlqente nga një dritë misterioze që shtangonte. Nën kacurrelat e saj të verdha, shkëlqenin dy sy të kaltër që magjepsnin. Në sytë e tij nuk u pasqyrua vetëm ndjenja e adhurimit për të bukurën. Kishte dicka më shumë se aq: kishte etje!...Në krahët e tij nuk pushonte një vashë e rëndomtë. Por një zanë e denjë vetëm për imagjinatën!

Në krahët e tij pushonte një engjëll:hëna vet!

Artlinda, me një shpejtësi rrufeje u largua nga duart e të panjohurit, duke mbuluar me shuplaka fytyrën që i digjej.

C'ishin ato ndjenja që i përplaseshin në krahëror? Ajo ngrohtësi që i digjte faqet?!

Ishte shoqërimi frikës së para pak casteve, ndjenja e turpmit që papritur u gjet në duart e panjohura apo ishte një ndjenjë e papërcaktuar ende?

Kur largoi duart nga fytyra, vështrimi I tij flakën në faqe ia bëri prush. Ndjenjat që I gufonin krahërorin, I mbollën frikën. Pse gjithë ajo tronditje?...C'e zuri vallë?!

...Ajo ndjenjë afërsie, si të ishin takuar më parë!

...Ajo ndjenjë e cuditshme dashurie, sikur të ishin takuar diku në një jetë tjetër!

Profesori, I cili ishte vonuar t'iu bashkangjitej të rinjve, tani po qëndronte në ghysmëerrësirë duke shikuar atë skenë me mallëngjim.

-Po me kë ishte moj? Kush ish ai?- pyeti profesori posa u afrua duke qeshur nën mustaqe.

-Ku di unë?!-mblodhi krahët ajo, ndërsa nata ia mbulonte skuqjen në faqe.

-Atëherë, më mirë është që tani të fillosh të dish. Është I gjatë, është I bukur. Mu si ti!

Edhe pse, aty ndjehej sikur të ishte zgjuar nga një gjumë plot ankthe nate, pyetja e tmerrshme se ku do të përfundonte po mos të kishte qenë ai aty, I sillte vërdallë kokës. E ajo, nuk I kishte thënë as falemnderit!

Në cast ktheu kokën prapa. Ura qëndronte e ftohtë dhe e hekurt, në të njëjtën gjendje të pamëshirshme statike, sikur të mos kishte të bënte me përplasjen e saj. Por hija e tij ishte zhdukur tanimë!

Në atmosferën rinore, edhe veprimi më I parëndësishëm merr kuptimin e vet. Falë përkujdesjeve të nxënësve dhe profesorëve, cdo gjë ishte e vecantë.

Pas parakalimit nëpër rrugët e e qytetit, ku cdo qytetar përcillte me admirim paradën e të rinjve, në sallën e madhe të gjimnazit u mbajt edhe ceremoniali festiv që filloi me Fjalën e Hapjes nga nxënësja më e mirë e shkollës. Pastaj u bë zgjedhja e ciftit më të bukur. Dhe ,meqëse askush nuk mbeti gjakftohtë

para maturantes së bukur dhe shoqëruesit të saj simpatik, të gjitha votat iu drejtuan Artës dhe Besit!

Në shtëpinë e Agronit, kot mbeten dritat e hapura, në pritje për Besin dhe Artlindën. Arta ra pa hequr as fustanin, as këpucët, as grimin nga fytyra dhe nuk u zgjua gjer pasdite vonë.

Ajo u zgjua nga gjumi atëherë kur tufa e luleve që ia kishte sjellë Iliri po thithte rrezet e fundit të diellit. Gjëja e parë që pa porsa hapi sytë, ishin lulet buzë shtratit. Ishin kaq të bukura dhe duke dashur të dinte kush ia kishte sjell, I mori në odrë dhe doli përjashta. Besniku, I ulur pranë tavolinës me të tjerët, me të parë Artlindën me fustanin e zhubrosur dhe flokët e shpupurishur ia krisi së qeshurës.

-Vë bast, se po të të shihnin në këtë mënyrë, cdo pjesëmarrës I Mbrëmjes së Maturës do t'! tërhiqte votat. Pot ë flije në bredh do të dukeshë më mirë!- ngacmoi Artlindën.

Artlinda qeshi, duke u munduar të lakojë trupin e ngrirë nga lodhja e natës së kaluar. Kur pa diellin në perëndim e kuptoi se ishte harruar në gjumë pa u penguar nga njeri.

-Kush m'! solli këto lule kaq të bukura?-pyeti, duke treguar tufën që mbante në krahë.

-Sonte natën, kur të gjithë po flinin, papritur pashë tek zbriste në oborr një princ me kalë të bardhë. Ai po kërkonte me sy një flokëverdhe që kishte jetuar aty dikur. Por, kur kuptoi se ajo kishte shkuar të merrte dicka që I përkiste e që quhej Kurora e Bukurisë, ia la buzë shtratit vetëm një tufë lule që shprehnin dashuri, dhe iku!

Besniku u përpoq t'! lidhte mendimet e tij të fshehura me realitetin e saj, në formën e një përralle të bukur. Por, përderisa Drita dhe Arbëresha ia krisën së qeshurës, Agroni e ftoi t'! ulej pranë.

_Pa, afrohu e tregoi babit se cfarë ndjenje krijohet kur je në qendër të vëmendjes?

-Agron, atë përgjigje mund të marrësh pasi Artlinda të hajë dicka. Dhe, meqëse koha e drekës ka kaluar dhe darka ende nuk është gati, po dal të marr nbdonjë gjë në dyqanin e Blerimit.

-Oh, mëmë, sa mirë ma kujtove! Teksa po kthehesha nga puna, Arbëri më tha se pasi të clodhen Artlinda dhe Besi, do të dalim të darkojmë bashkë-iu kujtua Arbëreshës porosia që ia kishte lënë Arbëri.

-Po ti, pse nuk flet moj?! Apo, gjithnjë duhet të të shkund që nga ty të marr ate qe dua?!-tha Besniku duke nxituar për tek telefoni.

Por, kritika e Besnikut, e cila më tepër ishte një ngacmim për gruan e tij fjalëpake, nuk I bëri të qeshin si gjithnjë. Fakti se me Arbërin tash e tutje duhej të takoheshin gjëtkë e jo në shtëpinë e tyre si gjer më tani, të gjithëve u shkaktoi zbrazëti. Dhe, sa I bënte të lumtur fakti se familja e Petritit serish ishte një familje e plotë, aq I dhembshëm ishte fakti se Arbëri kurrë nuk do të ishte I tyre aq sa ishte vetëm deri dje. Ai, pas nëntë vjetëve të gjata, më në fund iu bashkua familjes. U kthye nën kulmin që përkiste, edhe pse në gjirin e familjes së Agronit kurrë nuk ishte ndjerë I huaj.

Agroni e dinte se lumturia e Arbërit ishte para të gjithave dhe se vetëm në gjirin e familjes së vërtet, ai mund të gjente prehjen që ia mohoi mungesa e tyre. Andaj, duke pranuar atë fakt sa të lumtur poaq të hidhur, theu heshtjen:

-Atëherë, nxitoni që të mos iu presin. Dhe, Besnik, dëgjo këtu! Po qe se rastësisht kaloni nga shtëpia e Petritit, I thuaj që të dalë me Shpresën sonte.

-Mirë baba!-ia ktheu ai plot bindje, si gjithnjë.

Derisa Arbëresha mblodhi filxhanet, edhe Artlinda lau fytyrën dhe u ndërrua me nxitim. Ishte e uritur ndaj u përpoq të mos humbasë asnjë grimcë kohe. Aq e uritur saqë I bëhej se, do të kapërdinte cfarëdo që të gjente vetëm të

mbushte barkun e mbetur bosh.

Nuk iu desh shumë kohë që të gjendeshin para restorantit. Besniku porsa I la ato të dyja para tij, nxitoi të shkonte tek Petriti që të kryente porosinë e të atit, me shpresë se ndoshta do t'li gjente Ilirin, Arbërin dhe Besin ende pa dalë.

Por, edhe pse në cast makina e parkuar e Ilirit I mashtroi, nga Shpresa kuptoi se ata kishin dalë në këmbë.

Arbëreshën dhe Artlindën, porsa hynë në sallë, I mirëpriti kamarieri, duke I drejtuar në tavolinën e rezervuar nga Abrëri që më parë. Kamarieri I ri nuk u largua gjersa e vërtetoi se, ishte pikërisht ajo princesha e natës së kaluar. Por, me ta parë se u largua, Artlinda radhiti pyetjet me kureshtje:

-Po, më trego Arbëresha, si dukej Iliri mbrëmë? A e pyete si ndihej në rrethin e vjetër, pas kaq kohe largësie? A ishte përmalluar shumë për neve? A ishte ende I dashur dhe I afërt si dikur?

-Sonte do t'li marrësh vesh të gjitha. Le të mbetet befasi!

Por, Besniku, I cili porsa u kthye nga Petriti, me të dëgjuar pyetjet e saj, nxitoi t'li përgjigjej:

-Iliri ishte po aq I dashur dhe I afërt si dikur. Ai do të mbetet gjithnjë I tillë! Por, një gjë duhet të ta them. Se, po mos t'li shkoja në shtëpi dhe po mos ta gjeja të rrethuar vetëm me familjen e tij, me të vërtetë do ta ngatërroja me dikë tjetër. Ai kishte pësuar kaq shumë ndryshime saqë, as vetë nuk do mund ta njihja. Jeta, në rininë e tij e rrahu me vaj dhe me uthull. Por, vuajtjet dikuan që nga ai djalosh I hollë të dalë një njeri I matur dhe I pjekur, të cilit cdokush do t'ia ketë zilinë.

Artlindës, vetëm aty iu kujtua se, edhe në këtë shekull realiteti I tyre fare rastësisht kishte ndodhur si në legjenda. Ata nuk kishin as foto të tij. Dhe kjo, vetëm pse Iliri nuk ishte ndër ata njerëz që jetojnë në të kaluarën. Arta e

dinte këtë fakt. Por, sa ndjente dhëmbje për Ilirin pse në moshën më të mirë kishte njohur anën më të egër të jetës, aq I vinte keq pse ai nuk mendonte shumë për të kaluarën. Asaj të kaluarë I përkiste edhe ajo. Dhe, se cdo e kaluar është e lidhur me të ardhmen, e ndjente më së tepërmi aty, tek shikonte nëpër dritaren e hapur ato rrugë ku kishin shetituar bashkë dikur. Ajo kishte ruajtur të freskët cdo kujtim të asaj kohe dhe, mezi priste ta shihte dhe t'i përsërisnin të gjitha. Por, ndoshta Iliri ka harruar cdo gjë. Dhe kjo, vetëm sepse gjithcka ishte e kaluar!

Por,sa kishte të drejt të mendonte ashtu?

Iliri, derisa ishte në mërgim, nuk kujtoi kurrë të kaluarën që la në vendlindje, se ajo dhëmbte nga vet fakti se nuk e dinte as kur do të vinte dita e kthimit të serishëm. Ndërsa fotografi në dheun e huaj nuk bëri kurrë, vetëm të mos mbeteshin gjurmë që do t'i kujtonin në kohën e zhytur në dhëmbje e mall. Ai, po të kishte fuqi, do të fshinte edhe kujtimet e mërgimit, I cili për të ishte një traumë që do ta përcillte gjithë jetën. Por Arta ishte shumë e re të kuptonte dic të tillë. Aq e re sa të mos dinte as të mendonte se sa e pamëshirë di të jetë jeta nganjëherë!

Nëpër dritaren e hapur ku gjer atëherë kishte ngrirë shikimin, krejt papritur pikasi shoqërinë e saj.

-Ja ku janë shoqëria ime!-rrahu shuplakat e lumtur.

-Duket se të gjithë janë atje-tha Arbëresha.

-Po, të gjithë. Vetëm une...Dhe, Besi!

-Dëshiron t'u bashkangjitesh?-kuptoi Arbëresha dëshirën e saj.

Ajo mblodhi karhët. Dëshira të bashkohej për të zgjatur kohën e përbashkët, e tërhiqte të dalë në rrugë menjëherë. Por, malli për Ilirin dhe dëshira ta shihte pas kaq kohësh, me gjithë fuqinë e ndalnin aty.

-Hë e dashur. Nga të ngreh zemra? Se, po të pyesësh mëndjen time, ajo thotë që ti të jesh këtu, së paku sot. Iliri mbrëmë erdhi të të përcjell. Por erdhi vonë. Menjëherë më pas, ka dalë në qytet t'ju takojë. E shoh se, edhe atje s'të ka gjetur. Ndërsa sot ai meriton që ti ta presësh-ndërhyri Besniku.

-Oh, Besnik! Ti e di se edhe unë dëshiroj aq shumë ta shoh. Por Iliri tanimë është kthyer përgjithmonë dhe koha e tij bashkë me ne, serish po fillon. Ndërsa, koha me shoqërinë time po ikën!

Ai shikoi drejt të rinjve, që hap pas hapi po largoheshin. Dhe duke tërhequr propozimin e tij, I cili më së paku tingëllonte si urdhër, ngacmoi:

-Atëherë, nxito pas kohës që të mund ta zësh në hap. Por, mos harro t'! thuash nga unë të ngadalësojë hapat se pak si shpejt po m'! vjedh vitet!

Artlinda, u largua e përcjellë nga qeshja e Arbëreshës. Ajo harroi se kishte porositur ushqimin se, tani nuk ndihej më e uritur! S'ka gjë pse as sonte nuk do ta takonte Ilirin. Zhgënjimi që do t'! ofronte, nuk ishte punë e madhe! Ai ishte kthyer tani dhe pas tyre shtrihej gjatë filli i kohës, ku mund të takoheshin. Së shpejti do t'!ia kompenzonte mungesën e mbsrëmshme dhe ikjen e sontme.

Me ato mendime, u gjet në rrugë. Shokët e saj ishin larguar dhe që t'! arrinte duhej të nxitonte. Por ishte e pamundur të kalonte ne rrugën që conte te shesh I qytetit: një kolonë makinash nuk kishte të shkëputur. Teksa priste rastin të dilte matanë rrugës, në cast, një shqetësim I brendshëm ia kaploi trupin.

Ishte Ai. Ishte heroi I natës se kaluar, shpëtimtari I saj!

Ai afrohej me po atë ritmin e parë të hapave, duke mos hequr vështrimin prej saj. E asaj cdo hap më afër ia shtonte dridhjet. Kur ndjeu praninë e tij, me gjithë shqetësimin që e kishte kapluar, u përpoq të kalojë në anën tjetër të rrugës.

-Mos!...Mos ik!

Zëri I tij u mbyt në sirenën e gjatë të makinës, e cila përcolli hapat e saj.

Por edhe kur doli në anën tjetër, tmerrsisht ndjeu praninë e dikujt. E, kur në kokë I pushoi një dorë, u hodh e trembur.

Ishte dora e profesorit që gjithnjë kishte një ngrohtësi pridërore. Nën flokëët e tij të thinjura lëvrinte një mëndje e ndritur. Nën veshjen e tij të varfër fshihej një figurë e shquar, që në krahëror ruante të pastër dashurinë për profesionin e tij, I cili ishte guri themeltar I një shoqërie njerëzore. Vullneti I paepur për të punuar me të rinjtë, që ishin shpresë e vazhdimësisë së hapave të tij, rriste moralin shpirtëror e forconte imunitetin për jetë. I detë përparimtare bartte në gjeneratat e reja, si era polenin. Dhe, qoftë kohë mësimi apo pushimesh ai gjithnjë kthente në shkollë, e cila për të ishte vatër e dytë.

-Pse nxiton bija ime?

-Doja të arrisja shokët!

-Kujdes. Nuk e vlen të jesh viktimë e pakujdesisë sate. Më mirë është të shkosh pesë minuta më vonë se pesëdhjetë vjet më heret!-e qortoi ai.

Profesori e dinte ku do të sihin ata sepse ishte në shtëpi kur ata e morën llirjanën në telefon. Por, duke ditur arsyen e shqetësimit të saj, shikoi drejt të rinjve të cilët nga larg dukeshin si një grup pinguinësh. Dhe, duke bërë me shenjë drejt vendit ku bukuroshi I natës së kaluar iu afrua Kaltrinës, ia ktheu me buzëqeshje:

-Ata si duket të besuan në duar më të sigurta!

Arta kafshoi buzët. Evetdishme se profesori rastësisht ishte dëshimtar i edhe një skene të jetës së saj ktheu shikimin prapa. Por ai, sikur në natën e kaluar, ishte zhdukur.

-Pa tregoi profesorit, kush është ai djali? E ke takuar më parë? Prej nga vjen?...Më duket fytyrë e re!

Ajo mblodhi krahët e hutuar.

Profesori serish ia lëmoi flokët me ngrohtësinë prindërore.

-S'ke faj ti, moj cupëz. S'e ke fajin ti! Xhevahirin cdokush e lakmon!...Po ik! Ik tani se u bë vonë! Ata do t'i gjesh në vendin e vjetër. Bashkoju të tjerëve dhe merrni cdo gjë të bukur që ju ofron jeta se kjo është koha juaj!

Pas përshëndetjes, profesori mori rrugën e shtëpisë duke u mbajtur në bastunin e tij. Ndërsa Arta vuri re Arberin dhe Besin. Por, me sy kërkoi Ilirin!

-Hë bukuroseh. U bëre merak pse u vonuam?-pyeti Arbëri, me mendimin se Artlinda u kishte dalë përpara.

Artlinda, e turpëruar nga vetja, nguroi. Por Besi, sikur ta kishte ndjerë shqetësimin e saj, l doli mburojë.

-Nuk është me rëndësi arsyeja përse je këtu. Rëndësi ka fakti se mua nuk më le të mundohem e të vi gjer në restorant të të marr por, fare rastësisht u gjete para meje-tha Besi dhe duke tërhequr Artën nga dora, iu drejtua Arbërit:

- Arbër. Mua më vjen keq që më duhet të të lë vetëm. Por, sic e pe edhe vetë, unë sapo fola me shoqërinë simpatike të natës së kaluar. Dhe, meqënsë kam fituar simpatinë e tyre, nuk kam ndër mend të refuzoj ftesën që ma bënë me aq përzemërsi. Tash, mund të vazhdosh pa mua. Ilirin, besoj, do ta gjesh në restorant. Sepse, meqënsë unë premtova se do të shkoj...bashkë me Artën sipas porosisë, atë edhe do ta bëj!

Arbëri kroi kokën, duke ua shikuar shpinën tek largoheshin.

“Nga shtëpia u nisëm tre-mendoj. Iliri nxitoi para nesh, që të blinte cigare. Besi u nda të shkojë me Artën. Gjer në restorant kam edhe nja dyzet metra. Me siguri, gjer atje, edhe unë do të gjej arsye të zhdukem!

Petriti dhe Shpresa atë natë kaluan me Dritën dhe Agronin. Besniku, Arbëresha, Arbëri dhe Iliri darkuan në restorant ku mbetën gjer vonë. Ndërsa

Arta dhe Besi iu bashkangjitën të rinjve që të kalonin bashkë edhe një natë. Dhe, sikur mos t'u kishte mjaftuar gjithë ajo kohë bashkë, vazhduan të komentojnë mbresat edhe përmes telefonit.

Vetëm Artlinda atë natë nuk pranoi t'u përgjigjej telefonatave. Menjëherë iku në dhomën e vet, duke u mbyllur në botën e mendimeve. Por, edhe pse gjithnjë e më thellë futej në natë, dicka e pakuptueshme ia mbante larg syve gjumin e rehatshëm që bënte gjithnjë. Dicka që sa vinte e qartësohej, duke l përngjarë fytyrës së tij.

Netët e pagjumë kishin filluar. Netët ëndërrimtare, që nuk do të këputeshin as pas agimit...

Ditët l ngjanin njëra tjetrës. Qytetit errësohej e gdhinte në vapën verore, ndërsa rrokaqiejt që përqaфонin qiellin digjeshin nën rrezet përcëlluese të diellit.

Por, mbi shtëpinë e Artlindësnë periferi, sikur edhe natyra hedhte vetëm ato që ia ushqenin bukurinë. Shtëpia nuk njihte vapën mbytëse se, gjithë verën hijet e bredhave sjellin freski. Ndërsa, ne dimrin e egër që të pren me ftohtësi, parku ruan në vete një ngrohtësi të butë. Banorët e tij nuk ndjenin të ftohtët se krahët e dendur të bredhave ishin foleja më e mirë. Edhe ne acarim më të egër, kurorat e tyre të bëjnë të ndihesh si në një kasolle të ngrohtë. Në atë kënd qytetit, praveva qel më e bukura. Dhe, kur natyra mbulohet me jorganin e saj larosh, mbi lulet që ngrej në kokat sulen bletët e të gjitha zgjojeve. Punëtore si gjithnjë, mbledhin nektarin në cdo kurorë dhe, pas fikjes së ditës, mbushin kosheret plot.

Dritaren e Artlindës e zbukuronte një trëndafil l bardhë, l mbjellë poshtë murit, që me aromën e tij të fuste freskinë në shpirt. Sa herë e shikon ajo kujton djalin e teze Shpresës, ndërsa aroma e tij e kthen në fëmijërinë e saj, e cila ishte e lidhur ngushtë me rininë e hershme të Ilirit.

Ajo, nuk mbante mend kur kishte takuar Ilirin për herë të parë. Vetëm e dinte se dikur gjithnjë gjendej aty pari t'! bashkangjitej në lojërat fëmijërore. Se, dikur edhe ai kishte qenë aty prnë saj, mu në atë fole të thurrur me krahë bredhash. Por ajo, e ndoshta as ai ende nuk mund të shpjegonin se, çfarë ishte ajo fuci e cuditshme që I shtynte drejt njëri-tjetrit edhe pse që të dy kishin vëllëzërit e motrat në moshë të njëjta: ai Besartën e ajo Besnikun.

Ajo, edhe sot ruante në kujtime takimin e fundit para nëntë vjetësh.

...Edhe atë ditë Iliri kishte ardhur si gjithnjë. Por, atë ditë nuk I kishte sjellë dhuratën e zakonshme. Artlinda e kishte pyetur serish në I kishte sjellë edhe sot cokollatë. Por, ai ia pati kthyer atëbotë:

-Sot të kam sjellë dicka që ka aromën më të këndshme se cokollatat!

Ajo, kishte hapur syçkat me kërshtëri. Në duart e Ilirit ishte një fidan, që I kishte shpuar gishtat me gjembat e tij. Ndërsa kur kishte kuptuar se ai kërcell I hollë dikur do të bëhej po aq I bukur sa të gjithë trëndafilat e parkut të tyre, I kishin shndritur sytë. Iliri kishte mbjellë fidanin me duart e tij. Dhe, duke e puthur në faqe I kishte thënë:

-Ja, engjëjllushë! Ky do të jetë trëndafilu yt. Të rritesh bashkë me të e të bëhesh edhe më I bukur se ai!

Iliri, pasi I kishte treguar se si duhej të përkujdesej për trëndafilin ishte larguar me premtimin se që nesër do të vinte.

Mirëpo, të nesërmen ai nuk erdhi!...As të pasnesërmen. Kaluan shumë ditë të tjera. Por, ajo kot priste të hapej dera e të shfaqej Ilirir. Trëndafilu u rrit e zuri gjeth, por ai nuk dukej askund. Madje as atëherë kur mes gjetheve të blerta nxorën kokën gonxhet e bardha, ai nuk erdhi të shihte se si trëndafilu rritej nga duart e saj e ajo nga aroma e tij!

Arta e vogël që atëherë u bind se , jeta nuk është gjithnjë aq e bukur sa duket në fillim. Se, Iliri jo që nuk erdhi në vendin e Besnikut por, iku edhe nga vendi I tij, duke germuar një shpellë të madhe në zemrën e saj të vogël.

-Mëmë! Pse nuk vjen më Ilirir?...Mos është zemëruar me mua?!

Këtë pyetje shpeshherë ia bënte Dritës. Por, më parë se t'ia jepte përgjigjen asaj gjithnjë i njomeshin sytë nga lotët.

-Ai, vogëlushja ime, ka shkuar përtej detrave të na sjell ëmbëlsirat më të ëmbla në botë!

Artlinda, vetëm atëherë merrte frymë lirshëm. Dhe, për kushedi të satën herë përsëriste pyetjen për të dëgjuar serish përgjigjen që i pëlqente. Dhe, në vete numëronte ditët me një numër cokollatash të ëmbla. Por, sa më shumë rritej, thesi i cokollatave zvogëlohej. Përralla për kthimin e Ilirit me ëmbëlsirat më të ëmbla në botë, po mbetej në gjirin e fëmijërisë vetëm si një ëndërr. Se, Iliri u kthye në vendin e lindjes vetëm atëherë kur, në shtëpinë në periferi, dy fidanë të vegjël ishin rritur dhe mes vete po masnin bukurinë!

Arta serish iu afrua trëndafilat të Ilirit të largonte barishtat e këqija, sic kishte vepruar qëkur ishte fëmijë. Dhe, si gjithnjë serish fuste hundën e vockël në cdo kurorë, duke thithur aromën me gjithë mushkëritë, sikur në to të thithte nektarin e lumturisë. Por, kur ndër gjithë trëndafilat që nxirrnin kokën prapa gjetheve dalloj një gonxhe kokëulur, e afroi nga vetja dhe i foli si foshnjes:

-Hë, moj gonxhe e bukur! Pse ke ulur kokën? Vallë, nuk të pëlqen jeta?!...Prit edhe pak sa të hapësh kurorën dhe të shijosh rezet e diellit. Atëherë do ta duash edhe ti poaq sa e dua unë se është aq e mirë!...

“Vetëm se, nganjëherë të dhëmb dicka. Dicka që vjen nga krahërori...Nga zemra! Nga atje ku nuk arrijnë rrezet e diellit!”-mendoi në heshtje, pa guxuar t'i rrëfehej as gonxhes se atë kishte filluar ta ngrohte një zjarr tjetër.

-Arta. Me kë flet atje? Eja se do të hamë drekën!-u dëgjua nga brënda zëri i Dritës.

Arta hyri në kuzhinë, megjithëse nuk kishte uri. Ushqimi ishte vënë në tavolinë edhe për të. Por, ajo shikoi përreth se si secili po gjerbte supën me

shije. Kështu do të kishte bërë edhe ajo para dy-tre ditëve. Por, dicka ia kishte humbur oreksin.

Drita e kishte vënë re ndryshimin e saj të papritur. Edhe pse e dinte se Artlinda nuk ishte më cupëza e saj e vogël, megjithatë qëndrimi i saj e mundonte. Ajo ende nuk ishte përgatitur të mendonte se koha kishte filluar t'ia largonte cupën nga gjiri i saj.

-Arta, pse nuk ha?-pyeti e merakosur.

-Nuk më hahet.

-Si ka mundësi kur asgjë nuk ke futur në gojë?!

-Oh mama!-bëri ajo e mërzhitur nga përgjigja që as vet nuk e dinte.

Agroni, i cili gjer atëherë po diskutonte me Besnikun rreth pushimeve, ndërhyri:

-Po lëre cupën moj Dritë!-dhe duke parë nga Arta, shtoi:-Arta. Shiko ne frigorifer se mos gjen dicka që të hahet.

Ermali dhe Erblini, me të dëgjuar gjyshin ngriten kokat, të vetdijsëm se, ajo "dickaja" e gjyshit, gjithnjë është e ëmbël. Kur panë tortën në duart e Artlindës, iu shndritën sytë.

-Pasi të keni ngrënë gjellën, do të fitoni tortën-u tha Artlinda, porsa i diktoi të lëpinin buzët.

Ata, filluan të kapërdinin bukën me kafshata të mëdha, gati me t'u mbytur. Ndërsa, Artlinda po merrte pjatat plot durim. Teksa po e prente tortën edhe aty u kujtua se të njëjtat copa po u sillte kamarieri, në ëmbëltoren në të cilën e conte Iliri. Në cast iu duk vetja serish fëmijë dhe ndjeu mall të papritur. Iliri me familjen e tij ishte kthyer para pesë netëve ndërsa ajo ende nuk e kishte parë. Në Mbrëmjen e Maturës, nuk kishte arritur ta takonte, edhe pse kishte dëshiruar aq shumë. Ai e kishte pritur gjer vonë në shtëpi, por ajo nuk u kthye gjer në agim. Edhe sot i vinte keq pse nuk ishte kthyer më heret në shtëpi dhe

ta falenderonte për kujdesin që kishte ndaj saj qëkur ishte fëmijë. Edhe për ato lule të bukura që ia kishte sjell atë natë e në mungesën e saj, ia kishte lënë buzë shtratit. Në cast I erdhi të qesh me përallën e bukur të Besnikut, për princin në kalë të bardhë!

Iliri, që nga ajo natë nuk kishte ardhur më. Te tjerët e kishin takuar disa herë në qytet apo tek xhaxhi Petriti. Por, ai nuk po vinte si dikur. Mos vallë ngaqë ajo kishte ikur atë natë që e kishin ftuar për darkë, ai ishte hidhëruar?

Tani I turpërohej gjestit të saj. Kot dëshiroi të kthente kohën prapa, se ajo natë kishte kaluar. Sot do të shkonte. Sot! Do të shkonte dhe do t'i dëshmonte se ende ishte ajo e para. Se, edhe pas kaq kohësh nuk kishte harruar kujdesin e mirësinë e tij. T'i fliste për cdo gjë e më së tepërmi për trandafilin se si ishte rritur dhe, si ndër gjithë lulet e tjera, atë e don më së shumti. Ah, jo! Do të shkonte nesër se, ata sonte do të vinë sic kishte premtuar Besi. Do të vinë të gjithë, mu si dikur!

Kur preu pjesën e fundit të tortës, aty preu edhe mendimet që zinin fill atje diku, në hapat e parë të jetës.

Binjakët kohë më parë po qëndronin para pjatave të zbrazta, duke pritur tortën me padurim. Por Arta I vërejti vetëm kur ia treguan pjatat.

Të tjerët po diskutonin për temën më aktuale në ato ditë të nxehta vere.

-...Andaj baba, sic tha edhe Besniku, Artlinda do t'i kalojë pushimet bashkë me ne. Ndërsa, porsa të merrni pushimin edhe ju të dy, mund të ikni e të përtërinini kohërat e bukura e të vjetra-po fliste Arbëresha.

-Shumë mirë, nuse. A nuk rinohemi edhe njëherë dhe të përtërimë edhe dashurinë-qeshi Agroni, duke shikuar vajzën e vogël e cila po hante një copë të vogël torte.

-Mami. Po unë me kë do të ik?-pyeti Ermali, I cili kurrë nuk merrte mundimin të pyeste edhe për vëllanë e tij binjak.

-Ou. Po ti Arbëresha, harrove fare të planifikosh edhe pushimin e binjakut të vogël-shpotiti Besniku.

Ermalit, të cilit I ishte tepruar ai emër, e me të cilin e thërriste I ati shpeshherë, shpërtheu gati në vaj:

-Babi. Unë nuk quhem 'binjak'. Unë jam Ermali!

Në tavolinë plasi një e qeshur e madhe e plot habi. Si duket, në befasinë e të gjithëve, ata ende kishin mbetur të painformuar rreth domethënjes së fenomenit të vecantë të cilit përkisnin, atë e kuptuan edhe me mirë në pyetjen direkte të Elit, I cili duke mos ditur në duhej t'u bashkangjitej të tjerëve që qeshnin, apo të vëllait që gati s'ia kishte krisur vajit, pyeti plot kureshtje:

-O mami. Po kujt I thonë 'binjak' se, nuk e kuptoj dot?!

Arbëresha, duke e ndërprerë për një cast të qeshurën, ua afroi të dyve kokat pranë vetes dhe u mundua t'ua sqaroj:

-Po ja. Ti dhe Emi jeni binjak. Jeni lindur brënda orës, rriteni përnjëherë, kurse edhe ditëlindjen do ta keni gjithnjë bashkë dhe jo vetëm, si Arta. Pra Emi, babi nuk të ka ofenaur me atë emër por, është I lumtur pse jeni binjak dhe mburret me të dy!

Fytyra e Ermalit u ngrys edhe një herë më shumë, duke pyetur veten në heshtje: "A gjithë jetën duhet të kem vetëm një gjysmëditëlindje?!"

Derisa, Eli I lumtur pse ishte binjak pyeti serish:

-O mami. Jeni ti dhe babi binjak?!

Serish plasi e qeshura. Ata e dinin se, I vogli mendonte në festimin e përhershëm të përvejtoreve të martesës dhe në tortën e madhe, e cila përngjante me një tortë ditëlindjeje.

Mes gjithë asaj atmosfere gazmore, edhe Dritës I shkrepri në mëndje dicka, e cila do të kthente buzëqeshjen edhe në buzët e Artës. Si nuk ishte kujtuar më parë?

-Arta. Të pëlqen fshati si më parë?

-Oh, mëmë! Ti e di se e adhuroj!

-Atëherë, para pushimit në bregdet, mund të shkosh tek gjyshi. Por dua të më premtosh se, kur të kthehesh, do të jesh po ajo e para!

Artlinda iu gëzua propozimit të së ëmës, me shumë se c'ë priste. Ajo iu hodh në përqafim duke e puthur parreshtur.

-Oh, mëmë!...Cfarëdo që të duash. Cfarëdo!...Ti je e mrekullueshme!...Ti je nëna më e mirë në botë!...Që sot do të shkoj.Që sot!... Apo më mirë nesër, se sonte do të vijë Iliri!

Porsa rreshtoi një varg të puthurash, Arta menjëherë ngarendi në oborr, sikur të frigohej se nëna pas pak kohe do të ndryshonte mëndjen.

-Po t'më pyeste Zoti se cila është dëshira e vetme, unë do t'l thosha: 'Vetëm edhe Ilirin të shoh me nuse!' E, po të pyeste se, cilën do nuse për djalin, unë do t'l thosha: Vetëm Artën e Agronit!-pati thënë Shpresa një ditë.

-Po ti moj grua s'pate një dëshirë të vetme. Dhe, Zoti do të hidhërohej dhe s'do të të plotësonte asnjërën!-qeshi Agroni.

"Po t'përbej pashë perëndinë

ti që m'je si molla n'rren

ta kam njoftë moj bukurinë

qysh se t'ka rritë nana n'djep"-ia tha këngës Arbëri, duke shpotitur Ilirin.

-Marrëzi më të madhe s'kam dëgjuar kurrë!-tha Iliri, I cili deri atëherë po dëgjonte heshtur.

--Vërtet? Na thuaj të lutem një arsye-ia ktheu Arbëri, duke marrë qëndrim serioz.

-Se ajo është vajza e Agronit, që e respektoj si prind të dytë. Se, ajo është motra e Besnikut, të cilin ende e cmoj si shokun më të mirë. Se, deri dje Artlindën e kam dashur si motër dhe për mua është një absurd ta thërras me atë emër që kërkoni ju!-radhiti Iliri një sërë arsyesh, të cilat për të ishin mjaft bindëse.

Por, jo edhe për Arbërin, I cili ia hodhi të gjitha poshtë me qesëndi.

-Ha! Së pari, askush nuk të ndalon që Agronin serish ta respektosh si më parë. Ky është rasti që, atë vërtet ta bësh sic thua "prind të dytë". Besniku vërtet të cmon poaq sa ti atë. Por, kjo nuk e pengoi që të martohej me kushërirën tonë, Arbëreshën. Dhe, nga kjo vetëm sa u afruam më shumë. Ndërsa, sa I përket arsyes së fundit, aq më mirë! Artlindën deri dje e ke dashur si motër dhe tani nuk ke nevojë të mundohesh ta duash. Vetëm kthe dashurinë në trajtë tjetër. Dhe në një të siguroj-asnjëri nuk do të të detyrojë ta thërrasësh-grua!

Ata qeshën me përgjigjet e Arbërit, që I kishte gjithnjë në xhep, përderisa Petriti iu bashkangjiti:

-Ilir. Te kërkosh fatin tek një vajzë, me familjen e së cilës të lidh një shoqëri e pastër pas asnjë lidhje gjaku, nuk është turp as mëkat. Nga ajo e "djeshmja" jote, kanë kaluar plot nëntë vjet. Ndërsa, ajo 'marrëzi' që ne dëshirojmë ta bësh, ndoshta është pikërisht lumtura jote!

Sikur vajza që propozojnë ata të ishte kaltroshja e bukur, ai nuk do të dëshironte tjetër. Sikur, pikërisht ajo të futej në jetën e tij, ajo do të ishte mrekullia e tetë. Por...

-Është e vërtet ajo që thua ti, baba. Por, çfarë nëse ajo nuk është lumturia ime?!

-Ilir. Sikur ta shihje tani, dyshoj se do të mbeteshe aq I sigurt në mendimin se ajo nuk është ajo çfarë kërkon. Një vashë e tillë s'gjendet përditë. Ajo është ndër ato që mbjellin dashuri në shikim të parë!-tha Abrëri.

-Sikur ta shihje në Mbrëmjen e Maturës. Ilir! Më beso, ajo shkëlqente! –shtoi Besi dhe sikur t'! ishte kutjuar dicka, shtoi:-Po ti, a dole menjëherë pas nesh? Si nuk ia dole ta shohësh, kur ajo po qëndront pikërisht pranë meje. A ishe atypari në atë kohë, apo jo?

“Unë e kam parë. E kam parë në sheshin e qytetit, përkishtë pranë teje. Asgjë e vecantë!”-mendoi Iliri në heshtje.

Sa keq gabohej!

-Po Besi. Unë në atë kohë isha aty pari dhe në krahë më pushonte një engjëll!

Të gjithë kthyen vështrimin drejt tij. Ai kishte thënë se Besin dhe Artlindën nuk I kishte parë. Por, një shkëlqim të tillë kurrë nuk kishin parë në sytë e tij. Fjalët e tij të bënin të pyesje veten se cili ishte ai engjëll që ia kishte falur atë shkëlqim?!

As vet nuk e dinte!

Gjithë çfarë dinte ishte se, vetëm vasha që kishte takuar ishte e denjë për dashuri në shikim të parë; mrekullia e tetë!

Kjo bisedë, në familjen e Petrit Gurit ishte zhvilluar vetëm dy netë pas përfundimit të Mbrëmjes së Maturës. Por, ai propozim që nga ajo natë kishte mbetur pezull se, në thelbin e Ilirit ishte zgjuar një person tjetër.

Atë e nevríkoste vetëm përmendja e Artlindës, duke e shtyrë të dalë e të kërkojë me këmbëngulje atë që dëshironte ta gjente.

Kishin kaluar pesë ditë nga takimi I parë e katër ditë nga takimi I fundit. Ai burrë mustaqethinjur, të cilin të dyja heart e kishte parë pranë saj, dukej se e përcillte si hije. Por, edhe pse dikush duhej të dinte dicka për bukuroshen e ‘panjohur’ dhe ‘prindin’ e saj megjithatë, ai asnjëherë nuk pyeti për ta. Sikur cdo shteg drejt saj dëshironte ta hapte vet!

Që nga ajo natë, filloi të mbyllej gjatë në vetmi, duke u munduar të gjente rrugën drejt saj dhe pahetueshëm filloi të shkëputej nga argëtimet, të cilat mund t’I haste pas kthimit në atdhe. Kishte nevojë për mbështetje më shumë se kurrë. Ai e ndjente se shpëtimi për monotoninë mbyttëse, e cila e përcillte në cdo hap ishte vetëm ajo. Por, vajza që I duhej qëndronte larg qënjes së tij. E ai, në vetminë e madhe e pranonte se krejt papritur ishte qëlluar nga shigjetat e syve të kaltër. Se, në zemrën e tij kishte lindur ajo ndjenja e pastër e e pashpjegueshme, që I beson dhe të besohet.

Shpresën e mundonte ndryshimi I tij. Qëndrimi I tërhequr dhe heshtjet e gjata, të cilat gjithnjë e bënin më të vecantë, tani kishin rënduar tepër karakterin e tij. Ndërsa, presioni që e mbështillte, pikërisht tani kur kishin shkelur në ëndrrën e tyre të kahmotshme, I dukej I pakuptimtë.

Shpeshherë provonte të hynte në botën e tij. Por, përgjigjet e tij të rralla e ndihmonin shumë pak të kuptonte thelbin e asaj që e mundonte të birin. Heshtja e tij e gjatë I kujtonte se ende në krahërorin e tij ishte ai sirtari I vjetër sekret, brënda të cilit s’mund të depërtonte njeri. Dëshironte të fliste me të si nënë e bir dhe serish t’ia thoshte atë që I flinte në zemër. Por, ftohtësia e tij shkatërronte edhe themelin e planeve që kishte filluar të thurte për vajzën e Agronit, në atë natë takimesh dhe përcjelljesh të gëzuara.

Kishte rënë muzgu. Era joshëse e verës po frynte ngrohtë. Lulet shumëngjyrëshe që vareshin nga vazot e dikurshme përrreth verandës, kishin mbyllur kurorat e po bënin gjumë. Në njërën nga ulëset përbri murit që ndante verandën nga salloni, ishte ulur Iliri. Dritat e porsahapura në sallonin e madh reflektoheshin në dyshemenë e mermertë, duke lëshuar një dritë

rrëshqitëse. Drita doli me një filxhan kafeje në dorë dhe kërkoi me sy Ilirin. Ndaloi përballë dhe zu ta shikonte. Hijen e natës që kishtë mbuluar qytetin, e pa edhe në fytyrën e tij të bukur.

-C'po ndodh me ty, Ilir?

-Pse më bën gjithnjë të njëjtën pyetje, nënë?!

-Se, gjithnjë pyetjes m'1 përgjigjesh me pyetje! Jam e lodhur nga gjithë kjo dhe nga ty dua një përgjigje që do t'më qetësojë. Unë e di se dicka po ndodh rreth teje. Dhe, si nënë që jam, meritoj një sqarim. S'mund të pajtohem me faktin se, pikërisht tani që jemi këtu, më duhet të t'shoh në këtë gjëndje. Ti kurrë nuk ke qënë I tillë! Kjo më bën të mendoj se ti le atje dicka që të grabiti edhe buzëqeshjen. Kjo është cfarë dëshiruam të gjithë, apo jo?! Të kthehemi në atdhe dhe të jetojmë jetën të qetë, pa barrën e rëndë të mërgimit. A nuk e deshe edhe ti një gjë të tillë?! Më thuaj Ilir! Thuaj cfarëdoqoftë, por mos më jep përgjigje me heshtje!

Ai, përkuli kokën I mërzitur e zëri I ndërjegjes iu përplas ne fytyrë. Në cast deshi t'1 hapte zemrën, t'1 tregonte se ishte dicka tjetër që ia kishte grabitur qetësinë. Dicka e fortë që ia mbyllte gojën me heshtje e në netë ia rëmbente gjumin. Por, zemra deshi serish që ajo ndjenjë që ushqente të mbetej vetëm brënda saj. Ndoshta, fati do të qëllonte që serish të takohej me vajzën që e kishte magjepsur që në castin e parë. Ndoshta, një ditë, do t'u vinte radha edhe atyre fjalëve dhe ajo që ruante në qerdhen e zemrës, nuk do të quhej më fshehtësi.

Ai puthi dorën e së ëms, ledhatimi I së cilës gjithnjë kishte qënë ngushëllimi më I madh për të.

-Më ndjej mëmë!...Më ndjej, në jam fajtor për brengosjen tënde dhe të lutem mos mendo atë që nuk guxon të mendosh. Këtë desha edhe unë, atë e di edhe ti. Kjo ishte dëshira e nëntë vjetëve larg këtij dheu. Ishte ëndrra e jetës! Por...

-Unë e di çfarë të mundon. Unë e di edhe pa ma thënë!

Ai heshti, I vetdishëm ku po e hidhte e ëma. Larg së vërtetës që e mundonte por, në një shqetësim që e lodhte. Biseda e asaj dite, serish I erdhi në kokë. Mendimi që t'! kërkonte dorën motrës së shokut të fëmijërisë e rrënqethi. Ideja që vogelushja e dikurshme ishte rritur për nuse të tij, e bëri të qesh. Ndërsa, fakti që ndoshta ajo familje s'do t'ia falte një hap të tillë, serish e bëri të ndjehej keq.

-I lir. Nëse një propozim I nënës është fajtor për gjithë këto shqetësime, kurrë më s'do të ta zë në gojë. Por, nëse do të lejosh që një dëshirë e marrë nëne të shkatërrojë brënda pak ditësh atë që me vite ushqeve për atë familje, kurrë s'do të ta fal!

Iliri, me gjithë peshën e atyre mendimeve, pohoi rëndë.

-Ajo është e vërtet, nënë!...Më ndjej pse nuk mund të luftoj veten e mos të të them se, propozimi juaj më bën fajtor pse unë dalgnadalë po largohem nga familja e Besnikut. Do një të vërtet, nënë?! Do një të vërtet, të cilën e fsheha me mendimin se do të mjaftojnë pengesat që nxora përpara, vetëm që ju të mos kërkoni kaq shumë nga unë? Unë Artlindën e kam parë! E kam parë që në Mbrëmjen e Maturës, tek qëndronte në Korzo përkrah Besit. Por, edhe pse kaluan nëntë vjet pa e parë, edhe pse e dëshirova gjate këtë takim, atë natë m'u bë se kisha përpara një njeri të huaj. Një të panjohur, të cilën po shihja për herë të parë. Nënë! Nëna ime! Ti që ke një zemër kaq të mirë, ti që je kaq e arsyeshme saqë cdokujt t'! ofrosh mirëkuptim, më kupto edhe mua ashtu sic kam nevojë. Më ndjej pse nuk mund të ta përmbush këtë dëshirë të vetme. Do të doja që ajo që dua unë të jetë edhe zgjedhja jote; që ajo të jetë zgjedhje e të gjithë juve. Por, atë nuk e dua!

Nuk e dua nënë, e di çfarë do të thotë kjo?! Dhe, as nuk do mund ta dua për hir të askujt. Ajo kurrë s'mund të jetë gjysma tjetër e qënies sime. Cdonjëri ka një rast të vetëm të zgjedh njeriun e jetës. Mos m'ia mohoj zemrës dashurinë, prehjen shpirtit duke lidhur martesën me dikë që nuk e dua. Mos më shtyj të hy në shtëpinë e Besnikut...në shtëpinë time, si një dhëndër. Mjaft vuajta për

gjithë këtë kohë. Dhëmbja që përjetova në rininë time, më mjafton për gjithë jetën. Më kupto, nënë, të lutem! Mundohu t'më kuptosh se mua më duhet më shumë. Se me duhet dikush...vetëm dikush që e dua!-flshte ai, duke ia puthur duart.

Syte e Shpresës ishin njomur nga lotët. Tanimë ishte e sigurt se arsyeja që e pengonte llirin të shkonte në shtëpinë e Agronit, ishte pikërisht arsyeja që atë e tërhiqte drejt tyre më së tepërmi. Kishte lakmuar një vajzë të bukur për djalin. Por, një yll që nuk kishte shkëlqimin që I duhej atij. Ishte munduar t'ia ofrojë lumturinë si cdo nënë fëmijës së vet, e, në të vërtetë, gati kishte bërë mëkat. Për një vajzë ndër të gjitha, gati kishte humbur djalin, të cilin nuk mund ta zëvendësonte me asgjë. Si kishte mundur të harrojë se zgjedhja I përkiste atij?! A nuk kishte ndodhur ashtu edhe me Erën dhe Arbërin? Dhe, që të dyve ua kishte dhënë bekimin?!

-Pse nuk më tregoje, bir?!...Pse nuk më thoshe se në jetën e askujt nuk kam të drejt të ndërhyjë, qoftë edhe në atë të djalit që e dua më së tepërmi?!

Avulli I kafesë mbi tavolinë tanimë ishte shkapërderdhur, ndërsa mendimet e llirit po radhiteshin në një drejtim të vetëm.

Errësira po ndërtonte muret. Perden e hirtë të muzgut e griste lehtë drita e llambave të rrugës. Qetësinë e trazonin hareshëm zërat e të rinjve, te cilët dilnin në mbrëmje e në pjesën periferike të qytetit, dritat shkëlqenin nga larg si vargje margaritarësh.

Edhe në anën lindore të qytetit nata po hapte krahët.

Zogjët flinin ëndërrueshëm në gjirin e parkut. Por, këngën e tyre të gëzueshme e zëvendësonin zërat e thekshëm të fëmijëve, të cilët po luanin symbyllazi, të lumtur pse iku vapa e ditës.

Agroni, në dhomën e pritjes po shihte televizor. Drita po përgatiste gjellën, ndërsa Arbëresha dhe Artlinda përgatisnin sallatën.

Në dhomë dëgjohej edhe një zë I katërt. Ishte Diana-nëna e Yllit së cilës nuk I mungonte ëmbëlsia edhe në castet më të hidhura. Martesa e saj me Blerimin ishte bërë dy javë pas asaj të Arbëreshës me Besnikun. Edhe Ylli ishte katër vjec-moshatar me binjakët e tyre.

Ajo, tani kishte ardhur të marrë të birin I cili gjithnjë shoqërohej me Erlamin dhe Erëblinin.

-Kur Blerimi u kthi nga qyteti, më gjeti duke përgatitur darkën. E lashë në kuzhinë derisa të kthehem me Yllin, se ky ka kohë që ka harruar ku ka shtëpinë!

-Oh e dashur. Po c'të keqe ka këtu? Fëmijët e duan aq shumë dhe do të ishte mirë sikur edhe të hante me ta. Aq shumë kanë oreks kur hanë bashkë.

-Këta edhe ashtu vetëm gjumi I ndan, moj Dritë!

-S'ka gjë. I përziejmë për fare!-ndërhyri Arbëresha.

-Oh, Arbëreshë, edhe ajo na mungon dhe tamam të hapim edhe këtu një qerdhe dhe teze Dritën ta angazhojmë me honorar. Por, sidoqoftë, ju falemnderit!-tha Diana dhe duke marrë djalin në krahë, shtoi:

-Tani, më mirë të nxitoj se edhe unë si Ylli im, gati u harrova fare!

Ylli I vogël, me të ndjerë krahët e së ëmës, filloi me ato tregimet, të cilat nganjëherë ishin aq të gjata saq dukeshin se nuk do të kishin të mbaruar.

-Prapë ai cuni I paedukatë më nevríkosi. Kuku, o mami, sa I keq që është! Unë isha ulur në ulëset e oborrit të qerdhes, kur ai më doli nga prapa dhe me këpucë, ma bëri mantelin pis!-fliste I merzitur, ndërsa zëri I tij I hollë humbte në errësirë bashkë me hapat e së ëmës.

Binjakët, me të dëgjuar që u përmend darka, iu qepën Dritës pas, duke klithur njëzëri:

-O gjyshe, edhe ne duam bukë si Ylli!

-Menjëherë, pëllumbat e mi! Tani ikni tek gjyshi dhe, porsa t'Ë tregoni se si luajtët sot, pjatat do të jenë në tavolinë-ua ktheu Drita, duke larguar gjëllën sa të ftohet pak.

Ata hynë në dhomën e pritjes me vrap dhe iu hodhën Agronit në prehër, duke I kapur mustaqet e dendura.

Ermali, I shkathët si gjithnjë nxitoi të fliste I pari:

-Gjysh, unë sot kam gjetur Yllin dhe Elin, ia aty, prapa bredhave. Kjo do të thotë se cili do të fitojë cokollatën I pari, do të ma japë mua se ashtu kemi vënë bast.

-Oh sa mirë ua ke punuar! Po ti Eli, c'bëre sot? - pyeti nipin tjetër.

-Unë?...Asgjë nuk bëra, por një teto më tërhoqi veshin-u ankua ai, duke fërkuar veshin në të cilin pyetja e gjyshit ia përtëriu dhimbjen.

-Po pse?

-Për fajin e Emit! Ai ia ngacmopi cupën, ndërsa, ajo mua...-prapë mbajti veshin.

Agroni dhe aty qeshi me faktin se ai paguante gabimet e Ermalit. I pari hidhte gurin e fshihte dorën, ndërsa I dyti gjithnjë gjëndeje atypari të paguante kusurin e vëllait që zhdukej. Zoti I kishte krijuar të ngjashëm si ylli me yllin. Por, për ndryshim, njërin e kishte falur engjëll derisa tjetrin si djallin vet.

-Ti gjithnjë I ngacmon cupat në atë mënyrë?-pyeti Agroni Ermalin duke qeshur.

-Po se pata me të keq o gjysh! Por, ishte e mirë dhe thashë, hajt ta puth një herë!

Agroni me të parë gjestin e të nipit, I cili jo vetëm që fliste si I rritur por edhe puthte gishtërinjtë, ia krisi asaj të qeshurës së bucitshme prej së ciles krisej shtëpia.

Drita me Arbëreshën u futën në dhomë.

-S'po ndodh këtu, Agron?-pyeti Drita, duke parë Agronin dhe Ermalin tek qeshnin në njërën anë dhe Erblinin në anën tjetër.

Agroni, tek dëgjonte zërin e thekshëm të Erëblinit, përziente të folurën me gaz:

-Me këta...Me këta djaj qeshem!

-Prapë kanë bërë ndonjë marrëzi? Se do t'ua këpus gjuhën një ditë-ndërhyri Arbëresha, duke treguar thikën me të cilën po priste sallatën.

Erblini me të parë thikën që shkëlqente në dorën e së ëmës, I frikësuar se atë që thoshte edhe do ta bënte, klithi:

-Oh, jo mami! Mos mua!...

Arbëresha, me të parë reagimin e tij, kafshoi buzët të ndalonte të qeshurën. Duke mos harruar se shpesh për fajin e të tjerëve paguan djali I saj I vogël, e përqafoi krahëhapur.

Artlinda u qëndronte larg këtyre skenave familjare. Iliri nuk kishte ardhur sic kishte premtuar Besi. Madje as Besi nuk ishte dukur atypari. Kurse ajo mendonte të ikte në fshat të nesërmen dhe kushedi sa do të qëndronte?

Menjëherë pas darkës, kur binjakët ranë në gjumë dhe të tjerët po thithnin ajrin e pastër të natës nga dritarja e hapur, ajo doli në verandën e dhomës së saj. Ajo, edhe sonte kishte nevojë të rrinte e vetmuar e larg të gjithëve.

Edhe sonte, retë lundronin nëpër qiell, si copa të mëdha pambuku. Qielli I kuqremtë serish lajmëronte ditë më diell. Hëna dhe yjet shkëlqenin, ndërsa trëndafilët të bardhë që ishte mbushur me gonxhe të qelura, puhia e hollë e natës ia përkëdhelte petalet këndshëm. Një fashe e argjendtë dritë u shkëput nga hëna e u shkri mbi të, duke pikturuar me mjeshtëri hijen e gjetheve shpatuke. Si papritur, në përfytyrime iu shfaq fytyra e tij, ashtu...e bukur, me sytë ngjyrë ulliri e me flokët e zeza e të lëmuara si atlas. Një ngrohtësi serish I

shpërtheu nga ai burim I fshehtë. Një kurorë trëndafili trazuar nga era e natës, iu mbështet lehtë në faqe. Aty iu bë se ndjeu prekjen e dorës së tij. Në cast errësira iu mbështoll përreth trupit, duke e bërë të ndjehej e vetmuar. "Oh, jo!... Jo unë!"-belbëzoi me gjithë frikën e së vërtetës, që dalngadalë po depërtonte në unin e saj. Ai fresk nate trazonte qetësinë vajzërore. Por shpirti I saj serish u ngrit sipër atyre reve të turbullta që I trazonin lumturinë.

Ajo ishte e lumtur dhe jetën e jetonte e pabrenga, si një flutur. Përse ajo ndjenjë kur mund t'1 ikte? "Nëse dashuria është aq e padrejtë saqë gjithnjë të shpërthejë tradhëtisht, pse mos ta luftojë edhe unë me gjithë fuqinë time?!"-mendonte, se vetëm ashtu ndjehej e sigurt.

"Dashuri apo vrasje shpirtërore?"-tmerrësisht kujtoi rrugët e vetme që shtriheshin në atë fushëbetejë.

Por ajo ende nuk kishte shkuar aq larg!

As Era nuk kishte shkuar larg, kur tentoi të triumfonte mbi dashurinë. Por, ishte një rrugë e vetme ku mund të ecte pa u lënduar. Ajo, në emër të dashurisë braktisi cdo gjë dhe në mes të gjithave zgjodhi prehjen e shpirtit!

E vërteta e Erës, prapë shkapërderdhi sigurinë e castit.

-Arta! Arta!-u dëgjua zëri I Arbëreshës që po e kërkonte.

-Ah, këtu qënke. Pse rri në erezirë?

Ajo shikoi rrezet e hënës që po derdheshin nëpër bredha, duke krijuar hije si në dritën e ditës.

-Nuk është errësirë. A nuk e sheh hënën si shkëlqen? Ja, një yll si shëndrit atje. Oh, c'shkëlqim magjepsës ka! Se si të mbjell saora dëshirën që të kesh krahë, vetëm sa ta arrish dhe për pak caste ta mbash në dorë!

Arbëresha buzëqeshi heshtur. Në cast I erdhi parasyh vajzëria e saj; netët të cilat dashuria I bënte ndër më të bukurat. Në Artën iu bë se po shihte veten e saj.

-Edhe mua më pëlqenin netë të tilla, Arta. Panumër qëndrova buzë dritares dhe dhomës sime dhe e vetmuar shikoja shkëlqimin e cdo ylli. Isha e dashuruar atëherë!

Arbëresha, në një heshtje të vogël kontrolloi mendimin që në cast I erdhi në kokë. Dhe, duke shikuar përmes errësirës sytë e saj me kërshtëri, e pyeti:

-Arta. Mos fryu ndonjë erë dashurie edhe në zembrën tënde?

Pyetja e Arbëreshës ia rrënqethi shtatin si duart e zeshkanit e faqet iu skuqën nga realiteti që nuk donte ta shihte në sy. Vallë, ishte e mundur që në zembrën e saj të kishte lindur një ndjenjë e re dhe ajo të mos e kishtë kuptuar? Athua dashuria të përkëdhelk aq lehtë sa zemra të mos e ndjejë ledhatimin e saj?!...Po ato rrahje zemre? Po ai shqetësim që e kaplonte, sa herë shihte shenjat e gishtërinjve të tij, që dalloheshin të mavijosura në trupin e saj të virgjër? Artlinda I iku përgjigjes. Por pyetjet që I bëri vetes në heshtje mbetën pikëpyetje të mëdha, të cilave ajo ose koha do t'ua gjenin përgjigjen një ditë. Se, ai që shkel nëpër një rrugë njëherë mund t'ia tregojë rrugën vetëm atij që vjen pas tij e assesi dikujt që atë rrugë e ka kaluar kohë më parë. Do të vijë koha kur ajo ndjenjë do të kërkojë më tepër se vetëm të mbyllej në gjirin e saj. Do të vijë koha, e ai udhëtar që ka filluar atë rrugë do ta gjëj paptjetër një ditë dhe do të kërkojë të veten!

-Arbëreshë. Shiko!...Ylli u shkëput!...Ylli që po shkoja ra nga qielli!-klithi Artlinda me një gëzim foshnjarak, duke zgjatur duart sikur desh ta kapte.

-Mendoje një dëshirë, Arta. Mendoje një dëshirë!...Ai yll ra nga qielli për ty!

Natyra kishte pranuar prej disa orësh agun e asaj dite. Bulat e vesës, që mbi petalet e trëndafileve dukeshin si pika gjaku, ishin avulluar nga rrezet e diellit

e orët, me hapat e tyre kishin zgjuar qytetin nga gjumi I natës, duke mos harruar të trokasin edhe në dritaren e binjakëve të vëgjel.

Ndërsa të tjerët po bëheshin gati për javën e re dhe Arta po përgatitej të shkonte në fshat, Ermali vrapoi tek e ëma:

-Oh mami, të iki edhe unë tek gjyshja?

-Ja tek e ke gjyshen-ia bëri aji me shenjë nga Drita, për t'iu përgjigjur në njëfarë mënyre.

-Jo,jo. Dua te gjyshja në fshat!

-Në fshat? Po Erëblini? Ai do të mërzhitet pa ty.

-Është Ylli, mami. Është Ylli!

-Por ai ty të ka vëlla dhe Ylli s'të zëvendëson dot!

Ai uli kokën duke mbeldhur vetullat e holla si dy penj të artë. Ndërsa Arbëresha e afroi pranë vetes dhe u mundua ta bind:

-Ne do të shkojmë në det. Atje do të lahem, do të rrezitemi, do të thërrasim gjyshin dhe gjyshen në tëlëfon, ndërsa Yllin do ta përshendesim me një kartolinë të bukur nga bregdeti, dhe, pas të gjithave, do të shkojmë tek Era dhe Valdeti që ta pyesim në ua ka sjell lejleku cupën që iu donin ta bëni motër. Hë! A nuk është më mirë kështu?

I vogli, derisa dëgjonte të ëmën, I radhiste fjalët e saj në imagjinatën e tij si në një film të bukur, ndërsa fytyra e bukur I celej si gonxhe.

Por, kur I vogli u largua, Arbëresha kot mendoi se ia doli mbanë ta bindte. Se, ende pa harruar të parin, pa binjakun tjetër tek po vinte duke u hedhur si një kec.

-Mami. Më vish rrobat e reja!

-Përse?

-A nuk the se do të shkoj me Artën në fshat?!-ia ktheu me nguti duke u munduar te zhvishej.

Arbëresha, e vetdishme se binjaku I parë kishte filuar të trillojë gënjeshtër e kuptoi se Ermali ishte përgjegjës.

-Vrapo shpejt dhe ma thirr Emin!-I tha shpejt, pasi I veshi rrobat.

I vogli vrapoi menjëherë drejt kumbullës së verës, e cila shtrinte krahët në mes të oborrit dhe iu bënte vogëlushëve hije.

-More! Kur do t' I lesh ti këto prapësira? Pse gënjen vëllanë?-pyeti Arbëresha porsa e pa.

Ermali, me të dëgjuar zërin e së ëmës, I cili nuk I ngjante fare atij që dëgjoi para pak casteve, u mblodh si iriqi duke ia kthyer me zë të dredhur:

-Por, unë vetëm desha ta coj...

-Ta cosh në gënjeshtër e tua? Përsërite edhe një herë pa do ta shohësh!-e ndërpreu Arbëresha.

Ermalit iu zunë fjalët në fyt. Atij I mbetej të endte me vete I zhgënjyer ato që e ëma nuk deshi t' I dëgjonte."Edhe në det do të shkojmë bashkë, se atë nuk e lë mami të shkojë në fshat. Edhe detin duhet ta ndajmë bashkë. Edhe cupën e Erës duhet ta presim bashkë. Gjithmonë dy! Po të isha edhe unë-një, si Ylli, mami do të më donte më shumë dhe nuk do t' më qortonte!"

Ndërkaq, Artlinda ishte bërë gati dhe Agroni po e priste në makinë. Ai mendonte ta conte deri në shtëpinë e gjyshit. Por nuk ishte ngutia e tij më e madhe sesa dëshira e saj, që ai ta lënte në rrugën lokale të fshatit. Pas një puthjes përshëndetëse u kthye në qytet, që edhe ai të shfrytëzonte atë fundjavë në mënyrën e tij.

Sa shumë sy të mahnitur të fshatarëve e përcollën Artlindën, ndërsa ecte nëpër rrugicat e fshatit. E mahnitur nga gjithë ato peisazhe të veshura në gjelbërim hidhte hapat e shkujdesur. Dhe, ngado që kthente shikimin,

dëshironte që pikërisht aty të ishte shtëpia e tij, apo më mirë, në cdo pëllëmbë nga nje kasolle që të mund të kënaqej me peisazhet përreth! Por, kur u gjet në rrugicën e ngushtë të një qafe e në mes të gjithë të tjerave, diktoi shtëpinë e gjyshit, kuptoi se, po hynte në anën më të cmuar të fshatit. Hap pas hapi iu afrua shtëpisë së madhe, e cila qëndronte krenare si pronare e gjithë fushës që e rrethonte, ndërsa pishat qindvjecare l bënë hije. Në fund të oborrit rridhte l qeë lumi l vogël, ujin e të cilit trazonin patat. Pak më tutje, pulat zhyteshin në dheun e kuq, duke ngritur re pluhuri. Atje, nën qershinë e madhe kotej një vic l vogël dhe me lëkundje të njëpasnjëshme të veshëve, dëbonte insektet e mërzitshme. Pëllumbat gugasin rreth kafazit të ngritur në gjirin e pishave, kurse ata që kishin marrë fluturimin nga poshtë dukeshin si pika laroshe.

Artlinda, e mahnitur nga ato kafshë që popullonin oborrin e gjyshit, nuk e diktoi qenin që me kokën e mbështetur në shputa po kotej pranë kasolles së tij. Kur e diktoi, u tremb dhe deshi të ikte. Por, kafsha besnike njohu pamjen e mikes që vinte, prandaj, veshëvarur e përcolli dhe l uroi mirëseardhjen me një ulurimë të vogël.

Mbi kodrën e vogël qëndronte një pishë, si qiri mbi një tortë ditëlindjeje. Në hijen e saj qëndronte gjyshja, sikur nga aroma e pishës dëshironte të rinohej. Artlinda l vuri re edhe furkën që lëbyrte.

Gjyshja, duke vënë dorën në ballë nga drita verbuese e diellit, u mundua ta njihte. Kur nga larg diktoi Artlindën, menjëherë në buzët e rrudhura l shkëlqeu buzëqeshja e gëzimit.

-Eu! Po ti bijë e Dritës qënke?

-Unë jam, gjyshe!-ia ktheu ajo duke e përqaftuar.

Gjyshja, kur u lirua nga ajo breshërimë të puthurash, lëshoi furkën dhe u mundua t' l bënte vend.

-Ulu bijë e nënës se të ka lodhur vapa. Ulu këtu nën hije, sa të harrosh lodhjen e rrugës.

Artlinda donte t'! thoshte se ato peisazhe të bukura l bëhej se l kishin sjell në krahë. Por, gjyshja dukej se po kërkonte dicka të humbur.

-Po Agroni ku mbeti? Apo edhe sot ka ndaluar tek shokët e vet, me siguri tek Shpendi të ndezin bashkë aso të mallkuarash!-bëri gjyshja paqejf.

-Jo, gjyshe. Sot, nga ato të 'mallkuarat'do të ndezin pa njëri-tjetrin se, ai porsa më la në hyrje të fshatit u kthy në qytet.

-Sii?! Cfarë thua, moj?!-shqeu sytë gjyshja dhe duke futur furkën mes gjunjve, filloi të sjell shtizën me nervozizëm.

-Në s'të ka ai kokën bosh, ti më prej qafën!-fliste gjyshja, duke prerë cafën me shtizë.

Artlinda mezi mundi të mbante të qeshurën. Por, edhe pse gjithë ajo ishte një brengosje e singertë për gjërat që mundojnë njerëzit e moshës së saj, Artlinda që nuk shihte gjë të keqe, ia ktheu:

-Pse moj gjyshe? C'të keqe ka këtu, nëse unë tani e tutje vi vetëm dhe cdo pëllëmbë të kësaj toke shkel me këmbët e mia dhe jo me rrotat e makinës, si gjithnjë?!

Gjyshja ngriti vetullat duke mbledhur rrudhat e ballit si një harmonikë. Dhe me një përzierje kritike dhe paralajmërimi, ia ktheu:

-Eja edhe herë të tjera kështu vetëm, pa do të ngopesh 'duke shkelur me këmbët e tua këtë tokë' përgjithmonë!

E bindur se të diskutosh me më të vjetrit për cfarëdoqoftë është e kotë, sepse ndër gjithë mendimet e tjera vetëm mendimi l tyre është ai l drejti, Artlinda nënqeshi heshtur. Nga kodra, prej së cilës shihej tërë fshati, vështrimi l saj binte në livadhet që shtriheshin përballë. Dëgjonte gjyshen që

vazhdonte të mbahej fort për atë parimin se cdo ditë të re, jeta të sjell një kurth të ri pa tentuar t'! kundërvihet.

-Drenushë!-thirri gjyshja pas pak.

-Urdhëro nënë!-iu përgjigj një zë nga brënda.

-Eja të shohësh se kush na erdhi dhe na sjell lëng mollësh.

Ishte zëri I nuses së Shkëmbit.

Vëllai I Dritës, pas një martese të vonë që pati, kishte gjetur dashurinë për të cilën kishte shtegtuar gjithë rininë e tij. Një martesë si e tyre ishte e pazakonshme në ato anë. Por, si shumë raste të tjera, edhe ata kishin shkelur mbi një sakrificë të vogël për të gjetur një lumturi të madhe. Dhe, pas së gjithave, tani jetonin një jetë të qetë dhe të lumtur.

Ata gjithë vitin banonin në qytet ku Shkëmbi punonte, ndërsa, Drenusha ndiqte studimet. Por, fundjavët dhe pushimet gjithnjë I kalonin në fshat. Përveç kënaqësisë dhe dëshirës për të qëndruar pranë tyre, kishte edhe nevojë për mirëmbajtjen e fermës. Plaku nuk kursente asgjë, që bagëtia të kishin ushqim të bollshëm. Bariu, me një kujdes të vecantë, për cdo stinë siguronte ushqimin e duhur. Por, ndihma e Shkëmbit ishte e domosdoshme edhe për llogaritë, kështu që kohë pas kohe kthehej në fshat.

Drenusha doli nga shtëpia me tabaka në dorë. Ajo, i buzëqeshi Artlindës që nga larg dhe kur u afrua e përqafoi me përzemërsi.

Të tjerët nuk dukeshin askund. Por, Artlindës po I pëlqente të rrinte edhe vetëm më gjyshen dhe Drenushën.

Dita ngadalë po ikte e dielli po rokullisej prapa kodrave plot gjelbërim. Kurorat e lisave farfurisnin nga era që paralajmëronte muzgun. Blegërima e kopeve që po ktheheshin nga kullosat, dëgjohej në gjithë fshatin. Shpina e lëmuar e lopëve, shëndriste nga rrezet e fundit të diellit në perëndim. Ogjice krenar para tufës së dhenve, kurse qengjat loznin hareshëm rreth e

rrotull. Demi I madh I printe kopesë së tij, ndërsa vicat e vegjël, me të dëgjuar ardhjen e tyre, pëllisnin që nga brenda. Bariu që vinte pas tyre duke dëgjuar me ëndje tingujt e këmbanave, ndjente kënaqësinë e punës së tij.

Artlinda shikonte me kërshtëri bukuritë që magjepsnin, duke bredhur rreth e rrotull. Por, kur e pa gjyshin të dilte nga gjiri I pyllit, ngadalësoi hapat.

-O gjyshi!-e thirri që nga larg, duke vrapuar drejt tij.

Plaku, me të dalluar mbesën I qeshën edhe mustaqet. Me dorën e tharë si shkarpat që bartte në krahë, ia ktheu përshëndetjen.

-Ku ishe gjer tani? Gjithë ditën kam folur me gjyshen dhe Drenushën. Por, më mori malli duke të pritur që nga mengjesi-foli ajo porsa iu afrua, duke ia puthur mollëzat e rrudhura të faqeve.

-Eh, qengji im, fajëso grerëzen plakë që nuk e pe gjyshin tënd. Që në mëngjes më nxori jashtë dhe m'u kërcënua se poqese nuk I sjell drutë për fli, më mirë të flija në pyll. Andaj, thashë, më mirë të lodhem pak se sa të përfundoj në barkun e ujkut!

-Prit të të ndihmoj. Dhe gjysh, të mos e quash me gjyshen grerëz, se unë do të zemërohem pastaj!-ia ktheu ajo, duke zgjatur krahët për ndihmë.

-Eh, qengji I gjyshit. Do të doja ta quaj milingonë,se ashtu do të ishte më mirë për ne të dy. Ato punojnë gjithë jetën, por nga pleqëria u shpërblehet mudi se fitojnë krahë. Kurse ne, edhe pse gjithë jetën punojmë e mundohemi, në pleqëri edhe këmbët na lënë. Pale të kërkojmë dhe krahë!

Artlinda, ia krisi të qeshurës kur përfytyroi gjyshin me krahë.

-Atëherë do të kisha dicka që askush s'do të kishte-një Supergjysh!-tha Artlinda, duke u munduar të ndreqte shkarpat të cilat nga e qeshura gati s'I binin në tokë.

Artlindës I pëlqente pse gruaja e bariut kishte emrin Elvira. Dhe, emri I saj atë ditë I dukej edhe më I bukur se cdoherë dhe I vinte mirë, që shtëpia e tyre

ishite pranë asaj të gjyshit. Dhe, meqëse gjyshja dhe gjyshi ishin plakur e lodhur, në mungesën e Shkëmbit ata kujdeseshin për cdo punë rreth shtëpisë.

Elvira, kishte filluar të milte bagëtime. Shpendi derdhte misrin nëpër enët e radhitura, në të cilat bagëtia fushnin turinjtë me padurim. Gjyshja kohë pas kohe, ua lëmonte kokën vicave. Kurse Shkëmbi I cili gjer atëherë ishte marë me qumeshtin që derdhej në enë si uji, me të diktuar mbesën në derën e stallës I thirri:

-Arta, afrohu. Mos kij frikë!

Artlinda, e kënaqur nga ai mjedis pune ku secili kryente një shërbim rreth asaj bagëtie të shëndoshë, vrapoi drejt tij. Sa shumë e lodhi me pyetje për lopët, dhentë, pulat, patat e për cdo gjë tjetër që rritej në fermën e tyre. E Shkëmbi I përgjigjej pa përtesë, duke kënaqur kureshtjen e së mbesës.

Ajo nuk ndërpreu pyetjet as atëherë kur po hanin darkë. Vonë ra të flinte. Por edhe pasi u shtri e dëboi gjumin, vetëm që t' l sillte edhe një herë nëpër mend përjetimet e shumta të asaj dite.

-Dua bukë o e hëngra derën!-bërtiti Arbëri me të hyrë brënda.

-Kij durim djali im! C'të duhet të thyesh dhëmbët kur pas pak do të kesh përpara një darkë kaq të shijshme?-ia ktheu Shpresa, e cila po provonte gjellën në kuzhinë.

Kaltrina, e cila gjer atëherë po ndihmonte Shpresën, me të parë Arbërin u sul drejt tij.

-Pa shih, pa shih kë shoh! Ku ishe fshehur gjer tani?-tha Arbëri duke e afruar pranë vetes.

-Këtu pari. Ka një orë që po të pres. Dhe, meqë nuk erdhe, thashë të ndihmoj pak mëmën rreth darkës.

Arbërit I shkëlqyen syt. Kaltrina e kishte njohur Shpresën vetëm përmes telefonit. Por, për pak ditë ishin afruar aq shumë sa ajo e ndihmonte rreth punëve të shtëpisë si të ishte nuse e asaj shtëpie. Madje, e thërriste si ai: nënë!

-Nga qyteti jam kthyer kohë më parë. Por, isha në park me Ilirin-ia ktheu.

Ajo, shfletoi skenarin e komedisë që do të shfaqej ato ditë në teatrin e qytetit dhe, duke ia afruar, pyeti:

-A do t'më ndihmosh pak, se jam futur në një pyll nga I cili s'dal dot!

-Kur mund të rrijs në fusha, pse futesh në pyll?-ia ktheu ai, duke kërkuar me sy faqen për të cilën fliste e fejuara e tij.

-Po, ja. Unë kam shkruar rolet për personazhet kryesore. Por, nuk di si të veprojm me ata që na ngjarje futen më vonë!

Arbëri e shfletoi edhe një herë fillim e fund. Dhe, si gjithmonë kur përtonte ta lodhte mendjen, edhe kësaj radhe mbylli fletoren, ia lëshoi Kaltrinës në dorë dhe duke marrë drejt dhomës së tij, tha:

-Coji në mërgim!

-Oh, Arbër!-bëri ajo e mërzhitur duke iu qepur pas.

Iliri hyri nga jashtë. Kur u gjet në korridor, e tërhoqën zërat që po vinin nga dhoma e Arbërit. U afrua tek dera me mendimin se ishte Besi me të. Por, kur pa Kaltrinën, mbeti në derë.

-Ilir. Do të na bashkangjitesh apo do të rrijs aty me atë pamje të ngrysur?-e pyeti Arbëri posa e pa.

-Ha! Iliri të hyjë në lojëra fëmijësh?-qeshi Besi, e cila sapo doli nga banja ku pa lante duar e këmbë nga dheu I luleve.

-Kur loja e tyre është kaq simpatike, pse jo?-qeshi Iliri dhe duke parë letrat në prehërin e Kaltrinės, shtoi:-Por, me ç’po shoh, ju keni për çfarë të diskutoni.

Por, Kaltrina duke e patur të qartë se, sot nuk mund të merrte nga Abrëri ndihmën e kërkuar, u ngrit nga vendi i parë dhe tha:

-Jo Ilir, unë që tani po shkoj në shtëpi se u bë vonë-dhe duke u kthyer nga Abrëri, shtoi duke ia lëshuar skenarin në dorë:-Skenarin po e lë këtu, meqë nuk kam ide se si ta vazhdoj. Ti vepro me personazhet si të duash. Po deshe mbaji edhe sonte në atdhe. E nëse jo, sonte që natën nisi në mërgim!

-Ah jo!-e kapi ai përdore- Iliri propozoi që ne të vazhdojmë ku mbetëm. Dhe unë mendoj se kemi çfarë të diskutojmë.

-Arbër. Nëna ime është ende gjallë!-ia kujtoi ajo të ëmën e rreptë, të cilën Abrëri e njihte mjaft mirë.

-Po, mirë! A nuk harrove dicka?-u dorëzua ai, duke ia lëshuar dorën.

Ajo puthi dorën dhe nga larg fryu një puthje drejt tij.

-Fluturoi e u harrua!-shkundi duart Arbëri.

Kaltrina ia krisi së qeshurës.

-Më puth edhe një herë!-këmbëngulte ai dhe duke shikuar Besin, e cila po fshinte sytë shtoi: -Se, Besi me të dalë nga dhoma do ta mbyll derën pas vetes.

-Duket se në këto raste, i treti gjithnjë është I tepërt!-tha Besi duke kruar kokën dhe doli, ‘duke mbyllur derën pas vetes’.

Ndërkohë, Iliri, më në fund mund të mendonte me mëndje të kthjellët pas zbrazjes së helmit që ndjente në brendi. Parmbrëmë I kishte shprehur së ëmës të gjitha ato që e mundonin. Por e shihte qartë se I kishte borxh përmbushjen e një dëshire. Një dëshirë që nuk duhej ta përmbushte vetëm për hir të saj por, për hir të fëmjërisë së tij, një pjesë të së cilës e kishte kalaur

në gjirin e asaj familjeje. Ai nuk duhej të harronte mirësinë e familjes së Agronit. Kur kujtoi ardhjet e Besnikut dhe thirrjet e kohëpaskohshme të tij, u turpërua nga vetja. Ku kishte qënë ai, tash sa ditë? Sa herë ishte dashur të shkonte vet tek ata?

Gjethi që shkëputet nga trugu, nuk kthehet kurrë më në vendin e parë. Por, në vendin e tij bulojnë gjethë të reja dhe mbulojnë zbrazëtirën në degë, sic mbulon një vepër e mirë shëmtinë e fjalës së shpëtuar në castet e hidhërimit.

Pse të mos të mendonte edhe ai një gjë të tillë?

Në cast hodhi shikimin përjashta e me vete llogariti kohën. Dikur e kishin zakon që mbrëmjet e fundjavës t’i kalonin bashkë. Të njëjtën gjë mund ta bënin edhe sonte!

Kur Shpresa dhe Petriti po flisnin për të ardhmen e fëmijëve të tyre, në sytë e Ilirit u pasqyrua një vendim.

-Nënë. Dëshirën tënde do ta përmbush sonte!

Shpresa e shikoi me habi.

-Po nënë! Dua të shkojmë tek Agroni. Dua të shkojmë si dikur, në një mbrëmje fundjave të gjithë bashkë. Ska gjë pse s’mund t’i lajmërojmë. Le ta zëmë se e dinë! S’ka gje pse Era mungon. Zgjidhja e saj ishte një rrugë e palakueshme, në të cilën fati nuk e la të ecte vetëm!

Bindja e tij edhe pas gjithë atij presioni tregonte qartë se pavarësisht nga ato që ndodhën, Iliri nuk do të humbte kurrë respektin e dashurinë. Se ai do të mbetej përgjithmonë I njëjti!

-Ja, ky është djali im! I butë, I dashur, I mencur!-tha Shpresa, duke e puthur ngrohtë si atëherë kur ishte fëmijë.

Besi e cila atëherë u largua nga dhoma e Arbërit, “duke mbyllur derën pas vetes”, me të dëgjuar vendimin që u mor në kuzhinë, ktheu rrugën prapa.

Ajo nuk njihte ngurim. Ashtu veptoi edhe tani, kur pas një trokitje të shkurtër në derë, u fut në dhomë. Dhe, duke e tërhequr Abrërin nga këmisha, I tha:

-Hej! Lëshoje vajzën ç'! je mbështjellur rreth trupit si gjarpër dhe dëgjo çfarë të flitet. Ne, menjëherë pas darkës, do të shkojmë tek xhaxhi Agroni. Do të vini edhe ju apo jo? Se, unë do të shkoj se nuk më pëlqen të bëhem roje shtëpie.

Kaltrina, e hutuar nga shfaqja e papritur e Besit në dhomë, rrëshqiti nga mbulojat e mëndafshta dhe saora u gjet në tokë.

-U dreq!...Nusja në tokë!-shqeu shtë Arbëri.

Besi, ia krisi së qeshurës sa ma reagimin e Arbërit e sa me Kaltrinën, e cila po qëndronte si e pikur.

-Ç'të gjeti moj? Të duket më mirë të ulesh poshtë se afër meje?

-Edhe më hodhe në tokë, edhe më shpotit. Dhe, në vend se t'më ndihmosh të ngrihem, më le kështu si të mbjellë!-fliste Kaltrina, duke u ngritur me mundim.

Besi ,duke ia zgjatur dorën Kaltrinës, iu drejtua:

-Mes mijëra studentësh e intelektualësh, ku e gjete pikërisht këtë primitiv?!

E qeshura e tyre u bë një me zërin e Shpresës që po I thërriste të hanin darkë.

Atëherë kur nata kishte mbuluar qytetin, ata ishin para derës së shtëpisë së Agronit. Në atë kohë Arbëreesha po lante enët e darkës, ndërsa Drita po hiqte nga veranda lojërat e binjakëve.

Ato nuk shikonin kurrë se çfarë kërkonte rendi rreth punëve të shtëpise. Ato kryenin të gjitha punët që u dilnin përpara dhe një harmoni të tillë ishte vështirë të gjëje. Arbëresha shpeshherë kujdesej rreth ushqimit.Ndërsa për

Dritën kujdesi rreth binjakëve ishte vetëm kënaqësi. Afërsia me ta e ndihmonte të fitonte dashurinë e tyre.

Drita sikur ishte krijuar të ishte përjetesisht nënë.

Binjakët, si gjithnjë në copëzën e tyre të vogël, pasdarkës, edhe tani po rrinin pranë gjyshit. Ata po përcillnin trenin e vogël tek ecte nëpër hekurudhë, kur në dritaren e hapur u dëgjuan zëra.

-Sic duket, sonte kemi mysafirë-tha Agroni.

Të vegjlit, me të dëgjuar zërin e Agronit, ngarendën përjashta duke lënë trenin vetëmuar të ecte nëpër rrugën e tij. Që të dy nxorën kokat në derë dhe duke picrruar sytë, u munduan të cajnë errësirën. Me të diktuar hijet e bardha prapa bredhave, ermali pyeti vëllanë:

-Eli! Eli!...Atë ditë që deshëm të loznim në të bardha, babi na tha se vetëm fantazmat rrijnë gjithnjë në të bardha.

-Ëhë!

-Edhe ata janë në të bardha dhe tani po vijnë te ne!

Si cdoherë tjetër, Ermali edhe tani ia doli të fus frikën në barkun e vogël të Erëblinit.

Ai hapi sytë l tmerruar. Dhe, porsa l pa tek afroheshin, u fut brënda me vrap.

-O gjyshi...gjyshi! Fantazmat, atje...prapa bredhave!-fliste duke u strukur në prehërin e Agronit.

Agroni u ngrit nga kolltuku, duke qeshur me nipin frikacak që dridhej në krahët e tij. Kur në derë pa Petritin me familjen e tij, qeshi l lumtur dhe tha:

-Sikur të gjitha fantazmat të ishin kaq të bukura, atëherë edhe unë do të lutesha që të bëhesha l tillë që sonte!

Pas përshëndetjes së ngrohtë, pasoi një qeshje e gjatë me vogëlushin.

Agroni I ftoi mysafirët të uleshin.

-Mirë se na erdhët, të gjithë. E vecanërisht, ti djali im, që edhe pas kaq kohe nuk guxon të harrosh se, në shtëpinë time mund të urhdëerosh në cdo kohë!

Fjala e fundit ngacmoi ndërgjegjen e Ilirit, edhe ashtu të vvarë.

-Jo, axha Agron! Atë nuk do ta harroj, sic nuk harova kurrë bukën e ngrënë në sofrën tënde. Por, nganjëherë njeriu është aq I ngarkuar saqë bën gabime I pavetëdishëm.

Në zërin e Ilirit tingëllonte keqardhja e ngatërruar me ndjenjën e turpit e vrasjen e ndërgjegjes së ngacmuar nga mikpritja e zotit të shtëpisë. Por cdo fjalë e tyre godiste edhe më rëndë propozimin e Shpresës. Biseda që kishin pasur para dy netëve, e bënte të kuptojë se ardhja e sotme nuk ishte asgjë më tepër se një vizitë e pastër shoqërore si dikur. Por, krahas kësaj ndjenje, ajo mezi priste shfaqjen e Artlindës, e bindur se askush nuk mund të mbetej gjakftohtë para saj, qoftë ai edhe Iliri.

“Nënë! Unë Artën e kam parë!...Dhe, përpara m’u bë se kisha një të huaj që s’e pashë kurrë!”-iu kujtuan fjalët e tij. Por, një pikëpyetje e madhe u pasqyrua në mëndjen e Shpresës. Vallë, Iliri I saj ishte aq zemërgur saqë as Artlinda e bukur të mos mund t’ia lëkundte ndjenjën e adhurimit?!

-Ku është Arta, sonte? Mos është hidhëruar pse nuk mbajta premtimin?!-pyeti Besi, sikur të kishte lexuar mendimet e Shpresës.

-Jo, xhan! Arta nuk I hidhërohet askujt e, më së paku, ty. Gjithë këto ditë ka pritur ardhjen tuaj. Por sot në mëngjes ajo ka shkuar në fshat. Dhe, po ta dijë se ju erdhët pikërisht sonte kur ajo mungon, do të mërzitet-ia ktheu Drita.

Shpresën e zhgënjeu mënyra se si iu përgjigj Drita. Sikur të kishin ardhur mbrëmë apo sot në mëngjes të pinin kafe bashkë. Të paktën t’I kishin paralajmëruar se sonte do të vinin.

Iliri ishte I vetmi që mori frymë lirisht pas atij lajmi. I liruar nga ajo situatë që e bënte të ndihej sikur të ecte nëpër një tel, vazhdoi të qëndronte krejtësisht I qetë.

-Sa shumë më ka lodhur këto ditë me pyetjet për ju! Ju përmendte pandërprerë. Prandaj më duhej të gjej përgjigjet ku mos të jenë, vetëm që të kënaq kureshtjen e saj. Më parë më zëvendësonte Arbëri. Por, pikërisht kur ju erdhët dhe pyetjet u shpeshuan edhe më, ju morët edhe Arbërin me vete. Mirëpo, përkrah mungesës që ka lënë në familjen tonë, unë I falem Zotit që pas të gjithave jeni këtu, e c'është më kryesore, të gjithë shëndosh e mirë.

Petriti ofshau në heshtje, duke lëshuar nga cigarja një shtëllungë tymi të dendur e të errët, si mendimet e tij.

-Po, moj Dritë, po!...Por, nëntë vjet!...Nëntë vjet u thonë atyre që I varrosëm përgjithnjë në dheun e huaj!

Nuk ishte pendesë ajo që tingëllonte në zërin e Petritit. Ai do të jepte edhe më shumë për shërimin e Ilirit të tij. Por ishte një plagë e mbetur në zemër. Një fakt të cilin do të dëshironte ta ndryshonte!

Në një heshtje të vogël, të gjithë brodhën nëpër kujtimet, që cdo zemër I ndjen në mënyrën e vet. Por, ardhja e Besnikut nga qytetit, I nxori nga kujtimet. Se, ato vjet nuk ishin varrosur kot. Ato kishin ndihmuar që Iliri të qëndrojë serish mes të gjithëve, si njeri I cili ka rast për jetë. Se, mbi të gjitha, kishin ngushëllimin në gjirin e atdheut e në cdo kohë, mbështetjen në njëritjetrin. Atmosfersa u gjallërua në dhomë. Të gjithë filluan të argëtohesin në mënyrat e veta. Të ndarë sipas moshave të përbashkëta, bashkëbisedonin. Ana e dhomës ku ishin të rinjtë mbushej me të qeshura, të cilat ishin plotësim I denjë I temave argëtuese që zgjidhnin. Ndërsa, më të vjetrit shikonin të lumtur harmoninë mes fëmijëve të tyre, që dita-ditës rritej e përtërihej.

Vetëm besit I mungont moshatarja e saj. Ajo, me të kuptuar mungesën e Artlindës, ishte strukur në një qoshe me binjakët e vegjël. Që të dy I kishte

ulur në të dy gjunjët dhe sa më shumë që fliste, aq më shumë habitej me zgjuarësinë e tyre, e cila të linte pagojë.

-Ermali dhe Erëblini. Sa emra të bukur!...Ti ishe Ermali, apo jo?!-pyeste Erëblinin për kushedi të satën herë.

Por, Ermali gjithnjë l gatshëm të përgjigjej, ndërhynte:

-Jo,jo. Prapë duhet të ta përsëris. Ky që është l ulur në të majtën është Erëblini, ndërsa unë jam Ermali. Si po harron edhe ti kështu? Apo ndoshta më mirë t' l themi mami të veprojë edhe sonte, sic vepron kur luajmë me Yllin!

-E si vepron mami kur ju luani me Yllin?

-Po ja, Eli ka lindur pesë minuta pas meje. Kjo do të thotë se unë jam djali l madh. Pikërisht për këtë, mami l vë në krahë lule Elit dhe jo mua. Vetëm kështu Ylli ia del të na dallojë. Andaj, mendoj se këtë duhet bërë edhe me ty!- fliste Ermali tejet l bindur se në të njëjtën mënyrë duhej teë vepronin edhe me Besin.

Besi mbante barkun nga e qeshura. Dhe duke ua lëmuar flokët e verdhë, ia kthente:

-Që tani të premtoj se nuk do të harroj më!

Shpresën e tërhoqi e qeshura e Besit nga ana tjetër e dhomës.

-Edhe Besi me Artën ishin dy vogëlushe të mencura si këta dy kolopucë. Por, ato dallonin nga njëra-tjetra si dita me natën. Ndërs Arta ishte e dëgjueshme, mbante fustanin me fjongo për bukuri, Besi me atë qëndrimin prej cuni kokëfortë, nganjëherë edhe mua më bënte të dyshoj në ishte vajzë sic e dia. Apo ndonjëherë të pyetesha, në është e imja vërtet?!-tha ajo, duke shikuar Besin, të cilën binjakët e thërrisnin" dajo".

Fjala e saj u fundit u mbyt në të qeshurat e të gjithëve.

Edhe Ilirit ia tërhoqën vëmendjen binjakët e Besnikut. Cuditërisht, përpara I doli Arta e vogël. Ndoshta prej atyre syckave të kaltra që I përngjanin syve të saj.

-Oh, Ilir. Kjo tufë gonxhesh në tavolinë është nga trëndafili që ia fale Artës, pak para aksidentit. Vetëm ta dish se me sa kujdes I ka shërbyer! Edhe pse oborri është plot lule gjithfare, atë e do më së shumti-tha Arbëresha.

-Si?!...Do të thuash se ende qenka diku ai trëndafili I vogël?-pyeti Iliri plot habi.

-Po, I dashur. Dhe, nuk është më “e vogël”!-citoi Arbëri fjalën e fundit.

Por kuptimi I dyfishtë I fjalëve të Arbërit nuk I bëri përshtypje. Në ato caste mëndja e tij ishte kthyer në një të kaluar, të cilën kishte kohë që nuk e kishte kujtuar. Aty, në oborrin e Agronit, ku trëndafilat ende ishin fidane, ku lulet mezi nxirrnin kokat mbi bar, ku bredhat ende nuk ishin aq të dendur sa të formonin një pyll e ku Arta ende ishte fëmija që adhuronte.

Sa shumë kishte luajtur në gjirin e atij oborri që tashmë ishte bërë një kopsht. Sa herë ishte ngazëllyer nga e folura e saj gjysmake. Sa e sa herë e kishte hedhur në ajr, si një flutur të bardhë e të bukur. E kur ajo I ngjitej rreth qafës me duart e shëndosha brumë, duke fshehur kokën në krahët e tij, ai e mbulonte me të puthura.

Shpeshherë, Drita e qortonte Artën se po e mërziste Ilirin. Por ai gjithnjë thoshte se ajo ishte arsyeja që I ndërtonte ditën!

Pse nuk kishte ende një mendim të tillë?

Cfarë kishte ndodhur me ato kujtime të dashura, të afërta por, pothuaj të braktisura?

Vallë, edhe ato bashkë me kohën kishin mbetur në të kaluarën?

A ishte ende ai, Iliri I parë, të cilit një ditë e vetme I dukej e gjatë pa atë vogelushë, kurse tani nëntë vjet nuk I dukeshin të gjata dhe me vetëdie I zgjaste edhe më?

A ishte ky Iliri I parë, I cili edhe motrën e vet e linte anash për vogëlushen e tezes Dritë? Apo, koha me hapat e saj po tentonte të shkelte në zemrën e tij edhe kujtimet që la pas vetes?

Si kishte mundur të lejonte që një propozim I thjeshtë të ndikonte aq keq në dashurinë që ndjente për fëmijën e atyre njerëzve të mirë, të cilët I respektonte si prindër të dytë?

Vallë, ishte fajtor mërgimi që mes tyre kishte shtrirë fillin e gjatë të largësisë. Apo mendja e trazuar, e cila duke u munduar të harronte kujtimet e së kaluarës plot trishtim, gati kishte tretur edhe bukurinë që dikur plotësonte rininë e tij të hershme?!

Ndoshta pas pak kohe do të largohej edhe më shumë nga kujtimet që e lidhnin me atë vogëlushë.

Apo ndoshta kur të kthehej serish në atë shtëpi, me ato gonxhe të bukura do të thurte një kurorë?!

Perdja e natës po ngrihej e agimi po rrëshqiste I larë në vesën e fshatit.

Kokrrat e rrumbullakta të vesës ishin derdhur nëpër fusha si margaritarë. Kënga e bilbilave po hapte kurorat e luleve e kori I shpendëve zgjonte ëmbël fshatarët nga gjumi I natës. Edhe dielli shkëlqeu mbi majat e pishave dhe, duke depërtuar nëpër degë, I fali shkëlqimin e artë panoramës së bukur të fshatit. Një rreze u shkëput nga tufa dhe , duke u përvjedhur nëpër dritaren e hapur, u shkri në nurin e bukuroshes së fjetur. Ajo hapi qepallat e gjata dhe shikimin e freskët hodhi përjashta, duke përzier një psherëtimë të përgjumur me gugatjen e pëllumbave në parmakë.

Brënda në shtëpi nuk ishte zgjuar askush. Edhe gjyshja po flinte, por ajo, në këmishën e natës doli përjashta. Këmbëzbathur u drejtua tek kroi dhe futi duart e bardha nën ujin e kthjellët. Duart i ngrinë nga ftohtësia e tij por, kur lau faqet, gjaku që i vërshoi në faqe sikur ia shtoi edhe më bukurinë. Fytyra e saj i përngjante trëndafilin në degë kur cel behari, ndërsa farfuritja e drunjve, gurgullima e ujit dhe aroma e barit të njomë e magjepsnin, mes asaj parajse të vogël.

Elvira tanimë kishte ardhur nga shtëpia përbri dhe, pasi kishte mjelur bagëtinë, po pastronte enët e qumështit në kuzhinë.

-Laj sytë bija ime dhe eja të pish një gotë qumësht të ngrohtë!-thirri nga brenda porsa pa Artlindën.

Por Arta kishte larë sytë dhe ushqimi më i mirë për të ishte peisazhi që kishte përpara. Ajo shikonte e mahnitur pulat që cukisnin fijet e freskëta të barit të njomë. Patat që me sqepin lugë lëronin rrënjët e barit, duke lëshuar nga një "krrrrr"!, që asaj ia xiglonte veshin. Një fllad i hollë ia shplante frymën kur në mes të pëllumbave që i silleshin përreth, mundohej të kapte ndonjërin, atë më të bukurin, që puplat e purpurta e dallonin ndër të gjithë!

Pas një mundimi të kotë, sikur t'i ishte kujtuar dicka, u sul drejt stallave. Por, derisa vraponte nuk vuri re patokun, i cili me fodullëk po u vinte patate përreth. Papritur iu ngatërrua nëpër këmbë dhe nuk e mori vesh se si u plandos në tokë. Artlinda shtrëngoi gjurin nga dhmëbja e fortë, ndërsa patoku me një ga ga ga të tmerruar mori fluturimin. U ngrit me mundim duke iu afruar qershisë së vjetër dhe, me një gjeth të saj u mundua të fshinte gjakun që kishte filluar t'i pikonte. Në cast iu kujtua Mbrëmja e Maturës e...Ai!

Po mos të ishte ai edhe atë natë do të përfundonte në këtë mënyrë, ndoshta edhe më keq. Por të ishte ai këtu sot, ajo nuk do të ishte lënduar kaq shumë!

-Po ti ku ke humbur kokën që gjithnjë përfundon në tokë?!-shfryu ajo e mllefosur.

U ngrit me mundim dhe iu afrua stallave. Futi kokën brënda nëpër derën e hapur. Por, duke hyrë nga drita në errësirë, nuk arriti të shohë asgjë. Fërkoj një herë sytë. Por, cuditërisht, edhe pasi i hapi, nuk pa tjetër vec vicave që flenin të qetë. Kur shikoi edhe një herë brënda stallës dhe u bind se me të vërtetë të gjitha mungonin, belbëzoi:

-Bagëtia!

Harroi dhëmbjen e gjurit dhe vrapoi drejt shtëpisë duke thirrur e tmerruar:

-Elvira!...Elvira!

E shoqja e bariut, me të dëgjuar zërin e saj la punët dhe doli përjashta.

-Arta, mos u frigove gjë?!

-Bagëtia!...Bagëtia, Elvirë!...! kanë vjedhur...të gjitha!-fliste me gjysmë frymë dhe, duke u drejtuar drejt dhomës së Shkëmbit, shtoi:

-Po shkoj të thërras dajon!

Por, e qeshura e Elvirës ia ndaloi hapat.

-Pse qesh, moj? Cfarë mund të bëjmë ti dhe unë?!

Elvira, duke mos ndalur atë të qeshurën e saj të zëshme, mundohej ta sqaronte:

-Po, bariu...Im shoq...Shpendi!...Ai I ka nxjerrë në kullotë, ha,ha,ha!

-Oooo!-u mbështet për mur dhe duke ia mëshuar kokës, shfryu me inat:

-Si nuk u kujtova më parë, unë budallaqja?!

-Qytetarja e djallit!-e shpotiti Elvira, duke ia lëkundur gërshetin.

Por, porsa ia pa currinin e gjakut, nxitoi të merrte fashat që pas kësaj të vazhdonte te bëntë punët.

Paraditja iku në ngrohtësinë e diellit veror. Si në cdo fshat tjetër malor që nuk I dihet kohës edhe aty po ndodhte e njëjta gjë. Ajo vapë e parurueshme nuk ishte vapë e zakonshme vere. Retë që dalëngadalë po mbulonin diellin që shkëlqente tregonin se shiu nuk ishte larg. Shigjetat e zjarrta canin mugëtirën e qiellit dhe një erë e furishme solli shi të rrëmbyeshëm.

Artlinda po lexonte një libër nga biblioteka e Shkëmbit. Koha përjashta nuk e trazonte se ishte e sigurt në dhomën me dritare të mbyllura. Vetëm një shkrepëtimë rrufeje bëri që të largohet nga dritarja dhe duke lënë librin mbi tavolinë, u ul para pasqyrës. Me shikim përshkoi fytyrën e saj të bukur e me gishtërinjtë e gjatë preku lëkurën e hollë. Nga balli largoi fijet e arta të flokëve e në bebëzat e saj të kaltra erdhi e pushoi Ai!

Ajo e dinte se fuqia e dashurisë derdh edhe zemrat e ngurta. Se gonxhja e saj shpërthen edhe mes kërpudhave të ligësisë. Si mund t'! shpëtonte zemra e saj e mbrujtur dhe e gatuar me mirësi?!

Pikat e shiut na xham si trokitje gishtërinjsh, përcillnin ëmbël trokun e mëndjes së saj. Por, kur një tronditje si një grusht tundi xhamat, ajo ktheu kokën më rrëmbim. Poshtë në tokë pa pëllumbin, të cilin sot ishte munduar aq shumë ta kapte. Ai, në pafuqi t'! qëndronte erës e shiut, ishte plandosur përtokë. Artlinda u largua vrik nga dritarja dhe, duke marrë velenxën që I kishte dhënë Drenusha, nxitoi të zbriste në oborr.

Kur doli përjashta, shiu binte I rrëmbyeshëm. Nga kodra e vogël, rrjedhat gjarpërore bartnin baltën e kuqe në pellgjet e porsaformauara ku pikat e shiut formonin rrathë. Kur e mori në dorë, pëllumbi gugaste I frikësuar.

-Oh, shpirt I gjorë!-e mikloi me zërin e saj të butë.

Ngadalë e futi në velenxë, dhe duke u future nën qatinë e shtëpisë, u mundua t'u shpëtonte currilave të shiut, të cilët vareshin nga tjegullat si litar.

Në korridor takoi Drenushën, tek dilte nga biblioteka.

-Po ku ishte moj?! Ku ishte? Shih si je bërë, cull!-klithi ajo porsa e pa ashut të lagur.

Artlinda, u mundua ta mbështillte edhe më mirë pëllumbin, I cili gugaste në gjirinn e saj.

Kurse, Drenusha edhe teksa merrte peshqirin, nuk pushonte:

-A nuk e sheh c'kohë është? Do që të ftohesh pikërisht tani që erdhe të pushosh në fshat? Ndërsa unë mendova se je lart dhe porsa desha të vi atje.

Artlinda, që gjër atëherë vetëm shtrëngonte dhëmbët duke u munduar të mbante kokën drejt, duke nxjerrë pëllumbin nga velenxa ia ktheu:

-Edhe isha, derisa ky nuk u përplas përdhe. Edhe ky është lagur dhe, po të mos e merrja, ndoshta do të vdiste fare!

Drenusha I buzëqeshi ëmbël vajzës.

-Po mirë. Eja të shkojmë tek Elvira dhe aty do të ngrohemi që të dy.

Kur hynë në kuzhinë, e njëjta kritikë pasoi edhe nga gjyshja dhe Elvira. Por, ajo me sy kërkonte një gazetë, në të cilën do ta lëshonte pëllumbin. Me ta gjetur e shtroi mbi tavolinë dhe e lëshoi pëllumbin mbi të. Pasi piu cajn e ngrohtë, të cilin nusja ia solli saora, zu ta shikonte duke mbështetur fytyrën në shuplaka. Sa I bukur dukej sot në mëngjes, atje përjashta. Si I shkëlqenin flatrat, si të flakëruara me ar. Ndërsa tani, rymat e rrëmbyeshme të shiut të cilat e kishin përplasur, ia kishin tretur shkëlqimin. Në cast nga buzët iu shkëput një buzëeqeshje e ëmbël; ajo sot kishte shpëtuar një jetë!

Atëherë kur kishte pirë cajn e ngrohtë, edhe pëllumbi ishte gjallëruar. Ai tni po I sillej përreth figurës së një blete në gazetë, duke u munduar ta cukiste. Dhe, porsa lodhej nga mundimi I padobi, fillonte e gugaste. Arta e shihte duke qeshur. Ia vështronte edhe krahët me lakmi, për shkak të atij shkëlqimi të praruar në pendët e posathara. "Lum si ti, pëllumb I bukur! Ke krahë, ke gjithë botën. Ndërsa, unë vetëm mund të mbyll sytë e të shetis nëpër

iluzionet e mia!”-mendoi në heshtje. Pëllumbi gugaste, duke kthyer kokën sa në një rën anë-në tjetrën. Ai sikur mohonte mendimet e saj. Sikur mundohej t’I thoshte:”Ti ke mëndjen! Ti ke gjënë më të shtrenjt botë, gu,gu!”

Ditët në fshat iknin pa u ndierë e Artlinda kishte filluar të mësohej me jetën fshatare, e cila ishte vet gjallëria e natyrës. Gjithë ditën vërtitej nëpër oborr, e shoqëruar nga pëllumbat, të cilët tani të mësuar me praninë e saj, porsa e diktonin, I fluturonin përreth duke I pushuar sa në kokë sa në krahë.

Kur e lodhte vapa, freskohej në lumin e vogël, e rrethuar nga patat që notonin rreth saj. Cdo shtazë apo shpezë që frymonte në oborrin e gjyshit I gëzohej pranisë së saj, duke ia ofruar secila nga një kënaqësi më vete. Vetëm me pulën klockë nuk ndodhte si me të tjerat. Artlinda edhe tani rrënoqet kur kujtonte ditën kur klocka pupëlshprishur e kishte sulmuar vetëm pse ajo ia kishte marrë njërin prej zogjve. Shpëtimi I saj ishin vetëm sanat e mëdha, pas të cilave ishte fshehur e tmerruar.

Por, dita ikte shpejt dhe ajo, porsa shihte diellin që I afrohej perëndimit, ngarendte drejt kodrës vogël dhe nga aty përpiqej d’I dallonte bagëtitë. Kur nga larg I diktonte ku ishin, vraponte nëpër barin e butë të livadheve të pakositura, kalonte rrethojat dhe futej mes tufave të dhëve. Shkëpuste një qengj nga tufa, atë më të voglin dhe ulej në cilimin e gjelbërt duke e ledhatuar. Era verore ia lëmonte flokët, ndërsa fluturat shumëngjyrëshe loznin rreth saj vallen e tyre të hareshme dhe, duke pushuar mbi lule, bëheshin një me to. Sa shumë gëzohej kur me gjyshin dilnin në pyll të mbludhnin rrëshirë. Shpeshherë harronte fare dhe shkonte tepër larg, vetëm që të mblidhte sa më shumë rrëshirë. Kur nga lodhja e madhe ulej të pushonte dhe nuk e shihte përreth gjyshen, ngrihej duke thirrur e tmerruar. Por, përgjigjen ia kthente vetëm jehona e zërit të saj, që vinte nga ana tjetër e pyllit. Kur dëgjonte jehonën e zërit të saj trembej, ndërsa thirrja e saj e frikshme nuk bënte më jehonë në pyll por tretej nëpër drurët e dendur. Por, pikërisht atëherë kur humbte shpresën dhe mendonte se kishte humbur,

zëri I gjyshit e ftonte të ngarendte drejt tij. Kur e dëgjonte, I rrihte zemra si e trumcakut dhe, duke marrë frymë lirisht me mendimin se shpëtoi edhe kësaj radhe, vraponte drejt tij, duke u bindur nga lodhja e vet sa shumë ishte larguar.

Por, edhe atje ku kënga e lumturisë e përcillte në cdo hap, diku thellë në krahëror ndjente një zbrazëti. Një tronditje shpirtërore të cilën nuk e kuptonte, ia grabiste gjumin dhe dita-ditës e ndjente se dicka e pakuptueshme po ndodhte rreth saj. Përveç mallit për prindërit, ishte edhe një arsye tjetër, e cila me gjithë fuqinë e tërhiqte të kthehej në gjirin e qytetit.

Dhe, ja, një pasdarke, kur gjyshi, Shpendi dhe Shkëmbi po ndiqnin programin televiziv, ndërsa Elvira dhe nusja po lanin enët e darkës dhe gjyshja po thurte qorape për Shpendin, Artlinda I tha gjyshes:

-Gjyshe. Unë do të kthehem në qytet!

-Po si aq papritur, moj bijë?!-ia ktheu ajo e habitur.

Artlinda mblodhi krahët.

-Nuk e di as vet! Ditën, nga përjetimet e shumta që mbushin jetën time s'kam kohë fare të mëndoje për qytetin. Por, sapo vjen nata, e ndjej se më mungon shumë. Pastaj, kaluan dy javë qëkur jam këtu dhe mëma do të jetë mërziur pa mua.

-Oh, thëllëza gjyshes. Po, ajo ka Agronin dhe as që do t'li shkojë ndërmend të mërziut për ty. Edhe Shkëmbi kur zuri vendbanim në qytet, më qante hallin se, "do të mërziutem". Vetëm plakun ma lër këtu ku është dhe ti me atë tënden ik ku të duash!-I pata thënë. Dhe, as unë as gjyshi nuk kërkuam shpëtim më të mirë. Kështu besoj se do të ndodh edhe me Dritën!-shpotiti gjyshja arsyen e saj.

Por, një ofshamë e thellë iu shkëput nga krahërori. Largimi I Shkëmbit në fillim kishte qënë një grusht I fortë për ta. Por, edhe pse për shkak të

shkollimit, studimeve dhe më pas punësimit, u detyrua të merrte vendbanim në qytet, ai nuk l zhgënjeu prindërit kurrë. Përkrah ngarkesave të mëdha të punës dhe lodhjeve me shokët, ai gjithnjë gjente kohë të kthehej nga qyteti në baltën e fshatit të tij, ku prindërit e prisnin gjithnjë krahëhapur. Ai ishte gëzimi l vetëm që mbushte lumturi ditët e tyre të plakura. Dhe, pikëllimin për largimin për largimin e Shkëmbit nuk e largonte dot as Drita, me vizitat e saj të shpeshta.

Artlinda dhe gjyshja, nuk l thanë më shumë njëra-tjetrës sepse nusja u duk në derë.

-Kur iku Shkëmbi ne qytet, Besniku më mashtronte me ardhjet e tij të shpeshta. Por ai, pasi u martua më harroi! Pas tij zgjodha Arbërin dhe e desha poaq sa besnikun dhe Shkëmbin. Por, ajo capkënja tjetër ma mori ende pa u martuar! Në fund më mbete ti. Por, edhe ti u mërzite me mua! Tani gjithë shpresat l kam mbështetur te ai vogëlush, l cili besoj se do t'l qëndrojë pranë gjyshes më shumë se të gjithë ju!-bëri me shenjë nga Drenusha e cila po qëndronte në këmbë.

Nusja uli sytë në shtat ku po ruante frutin e vet e shpresën e vogël të gjyshes. Ndërsa, Artlinda sikur të ishte gjeloze në atë vogëlush, l cili ende pa ardhur në jetë po ia zinte vendin, e siguroi gjyshen:

-Por unë prapë do të vi moj gjyshe. Porsa të vijë vjeshta dhe natyra të vishet me ngjyrën e verdhë. Apo ndoshta kur të vije dimri e fshati të mbulohet me jorganin e bardhë. Atëherë do të vi dhe bashkë me gjyshin do të rrëshqas nëpër gjithë këto kodra. Do të luajmë me topa bore me dajon, ndërsa mbi kodrën e vogël nën pishë do të bëjmë një dordolec, unë dhe ti bashkë!

Gjyshja ia krisi së qeshurës, duke nxjerrë në pah dhëmbët e saj të verdhë.

-Pa dëgjo këtu moj Elvirë. Mbesa ime do të hip gjyshin në sajë, ndërsa me mua do ta bëjë një dordolec, ha ha ha!- qeshte gjyshja me lotë. Ende nu ke parë mirë se si vjen dimri këtu. Atëherë do ta die se po ta hipësh gjyshin në sajë do të vervisësh në atë botë, ndërsa nga gjyshja do të bësh një dordolec l

cili s'do të shkrihet as në pranverë!-u bashkua Elvira, duke fshirë duart nga larja e enëve.

-Oh, Elvirë. Unë nuk mendova ashtu!- bëri ajo e mërztur, ndërsa ato që të tria qeshnin.

-Sido që mendove, shumë mirë e the. Se, po mos të premtroje se do të vish serish, ne nuk do të të linim të shkoje fare. Por, cfarë do të bëjë Drita kur ti të martohesh dhe vjehrra nuk të pyet për mallin, si ne?!

Artlinda ndoqi me sy buzëqeshjen e nuses dhe të gjyshes. Por, edhe pse në heshtje pyeti veten, aty nuk foli. Kishte kohë për gjëra të tilla. Kishte shumck përpara që të mund të shkonte përnjëherë aq larg.

-Arta, poqese je mërztur ne nuk ta prishim qejfin. Sonte do t'! them Shkëmbit. Dhe që nesër do të zbresim në qytet se qëprejse u kthye Petriti, ne s'po shihemi më mes vete, apo jo nënë?!-ndërhyri Drenusha.

-Të rinjtë vendosin!-mblodhi krahët gjyshja. Atëherë do t'më thotë dhëndëri:"Merre edhe bijën tënde me vete, se nuk e vlen barra qiranë t'ua nis nga një e t'më ktheni nga katër e pesë!"

Kishte kaluar një muaj qëkur familja e Petritit iu kthye vendbanimit të vjetër. Por dëshira e Shpresës që vajza e Agronit të bëhej nuse e djalit të madh, mbeti vetëm ëndërr. Duke e patur të qartë se nuk kishte të bënte më me një fëmijë, u mundua të pajtohej me zhgënjimin që ia ofroi Iliri, ndonëse me vete as për një cast nuk pushoi të lutej për përmbushjen e dëshirës së saj.

Shpresa dhe Petriti ato ditë, të shumtën e kohës e kalonin në shoqërinë e Agronit dhe të Dritës. Arbëri, gjithë kohën e kalonte me Kaltrinën, e cila falë këmbënguljes tashmë nuk kishte vetëm bekimin e familjes të fejohej me njëriun që dashuronte, tani gëzonte edhe lirinë që i përkiste. Besi, në mungesën e Artlindës shoqërohej me Astritin, duke provuar të lidhej serish me shoqërinë e vjetër. Ndërsa Iliri, me qëndrimin e tërhequr të linte

përshtypjen se ajo që I kishte munguar gjatë gjithë kohës ishte shtëpia e tij. Ai, I lodhur nga daljet e kota në kërkim të bukuroshes së panjohur, ishte mbyllur në botën e tij se vetëm kështu e kishte më të lehtë. Qëkur e takoi flokëartën e kuptoi se ai që ishte deri më tani s’do të ishte kurrë më aty e tutje. Që nga ai cast, cdo gjë në qytetin e tij u mbështoll me një bukuri të vecantë, duke idealizuar edhe me tepër emrin e shenjtit, si qytet I lindjes së tij. Casti I quajtur “Aty” kish trokitur dhe ajo shtojzovalle që I mbolli atë ndjenjë në krhëror ishte pikërisht Ajo!

Por atij I mbeti vec kujtimi I asaj nate. Më kot kërkonte figurën e saj në ëndrra e në realitet, se as e gjënte as dëgjonte gjë për te. Sikur ajo të ishte shfaqur vec t’ia grabiste zemrën dhe, pas zhdukjes, të mos linte gjurmë tjetër vec asaj shamie që kundërmonte aromë trëndafil!

Edhe sot agimi me hapat e lehtë kishte shtyrë errësirën e natës. Kushedi në c’anë të botës së ëndrrave shtegonte lliri, kur dielli pushoi në dhomën e tij. Rrezet e tija iu derdhën mbi fytyrë dhe me shkëlqimin e tyre të fortë sikur I thoshin: “Zgjohu!...Zgjohu tanimë se është koha dhe dita është plot befasil!”

Ai hapi sytë, ndërsa trupi I lahej në djersë. Por nuk ishin rrezet ato që ia nxorën gjumin. Ishte ajo, që si një hije e artë e krijuar nga pluhur yjesh, I ishte shfaqur sonte në ëndërr. Edhe tani kur ishte zgjuar, para syve iu shfaq fytyra e saj ashtu, e bukur e e pakapshme. Hapi shuplakën e dorës, duke kërkuar dicka. Në ëndërr, ajo grua, në vezullim sipër I kishte hedhur në dorë një unazë. Por për të e tëra kishte qënë një vizion nate e asgjë më shumë.

Me mendjen e trazuar, mbuloi fytyrën me të dyja pëllëmbët. Mori pakon e cigareve, të cilën e kishte lënë afër bishtave të shuar nga nata e kaluar dhe e ndezi një prej tyre, duke tretur shikimin në fjollat e tymit të dendur, që për pak caste ndërronte aq shumë forma. Diku, mes asaj mjegulle, iu bë se po derdheshin flokëët e saj të gjata. Atë portë që asnjë tjetër nuk kishte mundur as ta lëkundte, sytë e saj e kishin shkatërruar me një shikim dhe me një shpejtësi rrufeje kishte depërtuar e zënë vend atje ku ishte krijuar një zbrazëti me vjet. Gonxhja e buzëeve të saj ishte mbjell në zemrën e tij dhe

me aromën e dashurisë mbushte cdo kthinë të saj., duke munduar qënjen me një vuajtje të ëmbël. Ishte e madhe ajo që ndjente për vajzën e panjohur. Sa qielli që mbyllej në shkëlqimin e syve të saj... Sa rinia vet!

Ata sy nuk ishin si gjithë të tjerët. Ata ishin sytë e një njomëze të padjallëzuar, që ia kishin zënë zemrën peng vetëm me një shikim. Ishin sytë e një shqiptareje!

Një trokitje e lehtë trazoi mendimet e tij. Në dhomë u duk Besi me një gotë lëng frutash.

-Oh, sa mirë që qënke zgjuar vet se, unë do të të zgjoja meqë isha e mërzitur shumë. Paramendo! Kanë kaluar tri javë që nga dita që dërgova filmin te fotografi dhe ai ende nuk l ka bërë punuar fotografitë e Mbrëmjes së Maturës. Ky është një absurd!-fliste ajo, duke zënë vend pranë tij.

“Mbrëmja e Maturës!...Ajo!...Si nuk jam kujtuar më parë?!”

-Merre se është e ftohtë dhe gjumi do të ik si l shashtisur!-shtoi Besi, duke l ofruar pije.

-Oh, sa l etur isha!-belbëzoi ai, duke ia rrëmbyer gotën nga dora.

Besi e pa me habi se si po e pinte me një frymë.

-Mos pate ndonjë furrë gëlqereje aty brënda?!

-Dicka e tillë!-nënqeshi lliri duke hedhur cigaren që tani po l digjte gishtërinjtë.

Nga shkallët u dëgjua zëri l Shpresës, e cila kishte përgatitur mëngjesin dhe po priste gjersa të zgjohej lliri.

-llir,Besi. Zbritni poshtë se buka është gati!

Ndërsa po zbrisnin shkallëve, Besi e pyeti:

-llir. Do të dalim sot në qytet?

-Nuk e di Besi. Varet nga disponimi!

-Po disponimi nga kush varet?

Iliri nuk foli.

Pas mëngjesit dhe kafeve në shoqërinë e së ëmës, dolën në qytet. Iliri gjithë kohën ishte I mbështjellë me hijen e ëndrrës së mbrëmshme. Por, atë shpresë që gjithnjë e tërhiqte drejt qytetit, nga zhgënjimet e njëpasnjëshme nuk kishte guxim ta përfill.

Qytetin kishte filluar ta pllakoste vapa mbytëse e korrikut. Nëpër rrugë, njerëzit vraponin si thneglat në të shira, të grabisnin sa më shumë nga ajo ditë. Dukej se ishte ditë tregu, se ditë gjithë bota ishte mbledh aty. Automjetet e turma njerëzish haseshin në cdo hap. Edhe Artlinda ishte përzier mes atyre grumbujve. Tanimë ia kishte lënë lamtumirën fshatit dhe me një tufë kallinjsh në dorë po ecte nëpër trotuarin e mbushur me njerëz. Qyteti shkëlqente nën rrezet e diellit. E ajo e shikonte e lumtur, duke menduar se edhe me atë zhurmë makinash dhe me ato turma njerëzish, ai për të gjithnjë do të mbetej vendi më I bukur në botë.

Shpeshherë parandjenja, si një zog sqepar, lidh mendimet tona me realitetin.

Derisa Besi me dorën e mbështetur në dritaren e hapur, përziente fishkëllimën e saj si prej cunit të hareshëm me zhurmën e makinës dhe mezi priste të ndalonin diku, Iliri I humbur në tingujt e ngrohtë të asaj melodie përcillte tabllotë që I shfaqeshin para syve. Qyteti ishte plot vajza gjithfare, por ai në mesin e të gjithave edhe sot kërkonte një trup dhe një palë sy. Shkëlqimi I tyre zgjonte cdo dëshirë të fjetur dh shqetësimet e parrëfyera I ndjente në të rrahurat e zemrës.

Parandjenja ishte reale. Flokarta ishte atje, me gjithë bukurinë që magjepste.

Ai po përcillte cdo hap të sajin, duke menduar se ishte tepër e mirë për të mos qënë pjesë e imagjinatës së tij, ushqim I së cilës ishte vetëm edhe një

takim me të. Por, pikërisht atëherë kur filloi të bindej m realitetin e bukur, klithma e tmershme e Besit ia shpoi veshët.

-Iliri! Kujdes!

Një fishkëllimë e fortë gomash mbyti zdo zë tjetër dhe makina saora u gjet në trotuar. Një tronditje e fortë si cekan, goditi tëmthat e Ilirit. Ai kafshoi buzët nga përtëritja e skenës së rinisë së hershme. Në tru iu bë se ndjeu serish dhëmbjen e tmerrshme e në vesh I tingëlloi klithja e thekshme që kishte bërë dikur. Mendimi se dikush mund të kishte mbetur e pakujdesisë së tij, e mbuloi në djersë.

Edhe Artlindën, si cdo kalimtar tjetër, ajo fishkëllimë e fortë gomash e kishte tërhequr si një dorë e fortë. Ajo tanimë po shikonte nga larg. Përmes turmave të njerëzve që sakaq e rrethuan vendin e ngjarjes, nuk mund të dallonte shumë. Por, kur përmes dritares së hapur kalimthi dalloi fytyrën e tij, ngriu në vend.

-Duhet të jetë djali I Petritit!- u shkëput një zë nga turma.

“Djali I Petritit!”-belbëzoi.

Njerëzit sa vinin e shtoheshin dhe nga shqetësimi, në sytë e saj të gjithë u shkrinë në një pikë. Koka iu mbush me pikëpyetje të mëdha që ia mjegulluan shikimin. Fyti iu tha, duart iu drodhën e kallinj të I ranë mbi trotuar.

Kur u zgjua nga ai ankth, në të cilin nuk dinte sa kishte qëndruar, u përkul t’I mbledhte. Kallinj të I mblodhi, por mendimet e trazuara nuk I mblodhi dot. Asaj i bëhej se nuk shihte më asgjë. Drejt shtëpisë e conin vetëm këmbët.

Iliri ishte ende në vendin e ngjarjes dhe nga oshëtimja që I gumëzhinte në kokë, nuk dëgjoji as zërin e policit. Ishte Besi ajo që ia dha dokumentet që kërkonte. Iliri, vetëm kur pa fshatarin që po shikonte me pikëllim qërshitë e derdhura në trotuar, mundi të pyes:

-U lëndua dikush?!

-Askush nuk është I lënduar. Ju patët fat se goditët karrocën dhe jo fshatarin-ia ktheu polici, duke shfletuar dokumentet për të shtuar:

-Tani duhet të paguani dëmshpërblimin për fshatarin dhe gjobë për pakujdesinë që treguat në drejtimin e automatit.

Iliri ia dha paratë pa folur. Polici I numëroi I qetë dhe duke ia kthyer dokumentet, u largua.

Edhe pas largimit të personit të autorizuar, Iliri nuk lëvizi nga vendi. Besi me duart e lidhura e shikoi nën vetulla heshtur.

-C'pate Ilir?

Iliri shfrytëzoi shenjën që nga larg të policit, që t'1 shmangej përgjigjes. Pa fjalë mori drejtimin nga autoservisi.

Artlinda, vetëm kur u gjet para dyerve të shtëpisë u këndell nga pamja e oborrit, e cila e tërhiqte të futej brënda. Shikoi me mall parkun e gjelbëruar, për të cilin qysh si fëmijë nuk kishte kursyer mundin, as djersët. U fut në tunelin e gjatë të formuar nga hardhitë, mbi shtratin e të cilit gjethet loznin gëzueshëm. Pas cdo hapi që futej në oborr, sytë I bridhnin në cdo lule, duke mos u ngopur së shikuari. Ndër gjithë ato shikoi dhe trëndafilin e bardhë që qëndronte pranë dhomës së saj si roje besnike. Kurorat që lëkundeshin nga një erë vere ulnin kokat e dukej sikur përshëndësnin ardhjen e zonjës së tyre të bukur. Ishte ai, trëndafili I Ilirit, I cili me gonxhet e bukura ia shpërblente cdo bulëz djerse që kishte derdhur për të. Trëndafili I Ilirit: djalit të Petritit!

Pikëpyetjet serish iu grumbulluan në kokë. Por, fakti se ishte tepër larg që të mund të shihte qartë, ia mjegulloi të vërtetën, duke zhdukur saora pikëpyetjet që ia rëndonin kokën gjer atëherë. Kushedi sa emra të ngjashëm ka!-mendoj, duke marrë frymë lirisht.

Kur nuk I pa binjakët nën kumbullën e verës, kuptoi se Arbëresha kishte shkuar të vizitonte familjen e saj. Kur u fut brënda, në dhomë pa vetëm prindërit. Zëri I radios, të cilin e dëgjoi që nga jashtë, mbushte shtëpinë.

Agroni, I shtrirë në kanape, po lexonte gazetën. Ndërsa Drita, e cila gjer atëherë kishte ujitur lulet e kopshtit, tani po ujiste lulet e shtëpisë.

-Të paktën këto nuk ke nevojë t' l ujisësh,-tha Artlinda, duke treguar tufën e kallinjve.

-Arta!- klithi Drita e befasuar, duke e përqaftuar krahëhapur.

-Shpirti I nënës!...Sa shumë më mungove!... Sa e zbrazët më dukej shtëpia. Asnjëri s' të zëvendësonte dot!-fliste Drita duke e shtrënguar në krahëror vajzën e saj të vetme.

-Vogëlushja ime! Po mos të vie sot, do të pasonte dënimi. Nuk e kishim marrëveshjen kështu!- fliste Agroni, pa pasur kohë të lëshonte gazetën nga breshërima e puthjeve të saj.

-Oh, baba! Po të ishe në vendin tim edhe ti do të veproje kështu. Vetëm sikur të ishe atje, do ta shihje edhe vet se do të harroheshe fare nga gjallëria e jetës që mbretëron. Është e mrekullueshme! Pastaj, po të mos ngulja këmbë, gjyshja s' do t' më lejonte të via as sot. Por, sa keq o baba, që nuk u bë sic planifikuam. Mbrëmë me gjyshen dhe Drenushën vendosëm të vimë në qytet të gjithë bashkë. Por, mbrëmë natën u sëmur një lopë dhe daja porsa më zbriti në qytet, shkoi të merrte veterinerin. Por, ata më kanë premtuar se, do të vinë me të gjetur rastin e parë!

Ajo fliste papushim për gjithë ato që kishte përjetuar. Ndërsa ata e dëgjonin me ëndje cdo gjë të asaj bote brënda së cilës ishte rritur Drita.

Shtëpia e Petrit Gurit tanimë dukej si një herë e një kohë, e bukur e plot gjallëri. Cdo dhomë e saj ishte veshur nga inventarët e zgjedhur sipas modës më të re. Ndërsa salloni I madh, I riparuar me një shije të vecantë, me gjithë ndryshimet e tij dukej edhe më I bukur.

Iliri, doli nga dhoma e tij. Kaloi nëpër tepihin e kuq që shtrihej gjatë shkallëve dhe vazhdonte përmes sallonit të madh dhe u ul në njërin nga kolltukët e veshur me lëkurë të shtrenjt. Përmes qepallave të gjata hodhi shikimin përjashta. Sot ishte ditë e re! Por, në mëndjen e tij ende silleshin castet e ditës së djeshme. Kishte pushuar e bërë gjumë, por mëndja e trazuar kishte mbetur zgjuar. Kënga e bilbilave që dëgjohej nga jashtë dhe zëri I tyre I bukur sikur e ftonte t'iu bashkangjitej.

Kur doli në verandë, në këmishën e kaltër të qiellit, dielli I varur si medaljon shënonte orët e paraditës. Në parkun vjetër por ende të bukur I cili para cdo dritarje shënonte nga një hark plot gjelbërim, daci larosh hidhej mes luleve dhe luante, sa me një flutur sa me kurorat shumëngjyrëshe. Në cast iu bë se ai ishte peisazhi me I bukur që kishte parë gjithë jetën e tij. Se, dielli aty shkëlqente më I bukur se në cdo skutë tjetër të gjithësisë dhe këngët më të bukura ishin mbledhur aty. Dhe, edhe pas kaq kohe e ndjente se cfarëdo stine që do të vinte në tokën e tij, qofte vjeshtë plot shira apo dimër me acar që të ngrin, aty gjithnjë do të mbetej një ngrohtësi e vecantë, të cilën nuk e kishte shijuar tash nëntë vjet.

Daci plak, me të diktuar Ilirin, iu hodh në prehër.

-Ilir. Ne po dalim në Parkun e Vogël. Do të na bashkohesh?-pyeti Petriti, I cili po pinte kafe në oborr me pjesëtarët e tjerë të familjes.

-Jo, baba. Sot do t' I bëj shoqëri ketij daci, I cili vërtet duket I vetmuar,-ia ktheu Iliri. Por duke e ditur se I ati edhe pafjalë e kuptonte se nuk kishte disponim, shtoi:

-Baba. Me mua cdo gjë është në rregull. Vetëm dua të sodis oborrin që sot duket se shkrihet në bukuri. Ndërsa ju shkoni e argëtohuni sic e kërkon pushimi I parë pas mërgimit.

Iliri mbajti qëndrimin e njeriut që nuk I mungonte asgjë. Fakti se ai kishte cdo gjë që mund të dëshironte një I ri, I bindte të tjerët lehtë. Por askujt nuk I shkante në mëndje se një zbrazëturë në zemrën e tij nuk ishte mbyllur kurrë.

Vajzat e ndryshme që kishin kaluar nëpër jetën e tij, kishin qënë një ngushëllim I vogël, sa për të luftuar vetminë. Por, edhe pse gjithnjë diti të cmoj bukurinë e femrës dhe të jetë I këndshëm në shoqërinë e tyre, asnjëherë nuk kishte shkuar tepër larg. Sikur zemra e tij ishte ruajtur nga një mburojë e artë, brënda së cilës mund të depërtonte vetëm një dashuri. Ato ditë, fare papritur, një agim drite kishte shpërthyer në errësirën e rinisë së tij, duke shtrirë lidhjen e shenjtë shpirtërore midis tij dhe bukuroshes flokartë. Ajo I kishte ndihmuar të kuptojë se për çfarë kishte vuajtur gjer atëherë. Krenarinë e tij dhe qëndrimin kryelartë që e bënte të pakapshëm për botën femërore, bukuria e saj e kishte shkapërderdhur. Shpirti, që gjer atëherë kishte qënë në shtegtim për dashurinë, tani I ishte kthyer qerdhes së vjetër. Se ai ishte dashuruar dhe trupi I tij po digej gjer në atomin e fundit!

Sa bukur nganjëherë mendimet tona përputhen me realitetin. Një gjë e tillë ndodhi edhe me Besin që padashje shtjelloi mendimet e tij. Ajo ishte kthyer në mesin e rrugës, të mos e linte Ilirin vetëm dhe tani, me duart në xhepa po ecte duke kënduar:

_Ku po shkon moj sykaltroshe

Ndalu më shiko

Vec njëherë bukuroshe

Ti më ledhato

Me jep shpresë dashuri...

-Ah!...Ajo është xhevahir!

Besi, e vetëdishme se Iliri kishte belbëzuar në një moment të harruar, ndërpreu këngën dhe pyeti:

-Cila? Sykaltroshja që po i këndoja?

Iliri nënqeshi I zënë ngusht.

-Ndoshta?!

-Ah, princesha ime flokëartë!...Rrezja ime me sytë si margaritar!-vazhdoi Besi në avazin e vjetër.

Por vetëm pas pak, duke zënë vend përballë tij ngulmoi në të. Sytë e tij, që gjithnjë bredhnin në një botë mendimesh; buzëqeshjet që gjithnjë l nxirrte në shesh si me dhunë; qëndrimi l tij si l humbur...Gjithë ato Besit l kujtonin dicka!

E njëjta gjë po ndodhte edhe me Erën në atë verë!

-Iliri!-thirri menjëherë dhe shtoi:-Unë sapo e zbulova një të vërtet. Ndërsa, e jotja është vetëm t'më pergjigjesh me Po ose Jo. E qartë?

-E qartë!-pohoi ai, vetëm mos t'ia prishte.

-Ti ke rënë në dashuri!

Iliri buzëqeshi me mënyrën e saj direkte.

-Heshtja është pohim. Të kalojmë në të dytën: -Cila është ajo?-vijoi Besi, sikur të kishte përpara një listë të tërë të përpiluar me pyetje.

-Kush të tha se unë jam dashuruar?!

-Oh, mos të lutem! Mos të kthehemi përsëri se pyetja e parë-bëri ajo e mërzitur dhe shtoi:

-Më trego pak më shumë nga ajo që munda të zbulojë vet. Vetëm edhe pak sa të kënaq kureshtjen time. Unë nga ti kuptova vetëm se ajo është xhevahir. Ndoshta edhe flokëartë dhe me sy si margaritar!

-Cka do të dish më shumë?

-Atë që di dhe ti!

Ai psherëtiu thëllë.

-Unë di asgjë. Kjo është fatkeqësia ime!

-O Zot!...Pse gjithnjë jam dëshmitare e këtyre dashurive të mëdha?!-thirri Besi duke shikuar qiellin.

Arbëreshës, në mbrëmje vonë, I telefonoi vëllai se e ëma e tyre ishte e sëmurë. Meqëse kjo ishte një mungesë e papritur, Artlinda planifikoi që bashkë me binjakët të shkonte buzë Bisticës.

Të nesërmen, vogëlushët porsa u zgjuan, hynë në dhomën e prindërve si gjithmonë dhe, kur nuk gjetën njëri filluan të kacafyten. Zërat e tyre I nxorën Artlindës gjumin. Pa humbur kohë, u hodh nga shtrati, veshi robëdeshambrin dhe ngarendi tek ata. Binjakët, me ta parë, iu hodhën në përqaqim. Ermali, me të fituar puthjen, iu shkëput nga krahërori. Por, Erëblini I varur në krahët e saj, filloi ankimet:

-Arta. Unë do të fle me ty që sonte!

-Pse, xhan?

-Se, mami ka ikur nga ne që me natë dhe unë kam frikë të fle vetëm se më ha miu!

Ajo, duke e kuptuar se ia kishin futur frikën trillimet e Emit, duke e shtrënguar në krahëror ia ktheu:

-Jo, pëllumbi im. Ajo nuk ka ikur nga ju se ju jeni fëmijë shumë të mirë. Por, ajo ka shkuar të vizitojë gjyshen se është e sëmurë. Prandaj s'ke përse frikësohesh se mami do të vijë prapë dhe do të ngrejë kurthe që miu të bjerë në to. Hë! Si thua ti? Do apo jo që ta mbysim miun?

I vogli për një cast endi fjalët e saj në mëndje, për t'ia kthyer më pas:

-Jo se, është mëkat!

-Po pse?

-Se është I vogël dhe nuk ka mëmë fare!

-Ku e di ti?

-Se ai gjithnjë breddh vetëm. Edhe ajo do të jetë sëmurë si gjyshja e poqese ne do ta zëmë miun në kurth, kush do t'! shkojë për vizitë minushes, pastaj?!

Artlinda ia krisi së qeshurës. Kurse Ermali, duke kujtuar miun e vetmuar nga filmat vizatimorë, pranoi teorinë e tij.

Pas pak Artlinda pastroi sytë, I veshi dhe shkoi në kuzhinë ku po e thërriste Drita. Pasi mori shportën me ushqime, u gjend në rrugë sakaq.

-Hë, moj Arta. Nxore të shetisnin bukuroshët e lagjes?-u dëgjua nga dritarja zëri I fqinjes.

-I nxora, por kushedi kur do mund t'! fus brënda përsëri-ia ktheu me buzëqeshje.

Kur u përzien në gjallërinë e qytetit, Artlinda ndaloi t'u blejë akullore me të kaluar pranë ëmbëltores së parë. Eli I dëgjueshëm, menjëherë mori akulloren dhe duke e mbajtur me një dorë trotinetit, mundohej ta lëpinte. Por Emi, ende pa filluar të parën nguli sytë në akulloret laroshe, të cilat qëndronin në vitrinën e ëmbëltores.

-Arta. Më blej akullore!-tha, posa lëpiu një herë akulloren që kishte në dorë.

-E ke një, xhan!

Ai shikoi I pakënaqur akulloren e përgjysmuar. Dhe, duke ia zgatur si ndonjë gjë që mund t'ia kthesh shitësit prapë, tha:-Jo, jo. Na, merre këtë. Unë dua nga ato aty!

-Do të ftohesh.

-Do të ngrohëm në diell!

Artlinda, duke e parë se ishte e kotë t'1 flisje, deshi s'deshi, ndaloi t'1 blinte tjetër. Asofare, cfarë I donte Ermali. Kur u kthye me akulloret e tjera, Eli kishte kullufitur edhe kornetin. Dhe, tani me duart e vogla po shtynte trotinetin me sa fuqi kishte, që të ecte në hap me makinat buzë trotuarit.

Në rrugën që conte drejt Grykës së Rugovës, kishte plot qytetarë që shkonin të gjenin freskinë buzë Bisticës. Njëri ndër ta ishte edhe Iliri.

Sa ishte larg vendlindjes, mezi priste trokitjen e orës së kthimit. Dhe kishte bërë aq shumë plane për krijimin e një jetese të mirë. Por, tashmë që ishte kthyer, cuditërisht, nuk muntohej rreth asgjëje. Ndërsa Arbëri, pas diplomomit në fakultet dhe kurorëzimit të dashurisë së tij, kishte plane të tjera për jetë, cdo mendim e plan I Ilirit ishte përqëndruar në një pikë të vetme, e cila ende qëndronte nën misterin e fatit!

Ai ishte I vetdijshëm se ajo që ndjente për bukuroshen e panjohur nuk ishte ndjenjë e castit as simpati që lind e shuhet shpejt. Por ishte dashuria që pas cdo casti thellohej në zemër. Diku thellë në shpirt e ndjente se ajo I përkiste atij. Se vetëm bukuria e saj I kishte pushuar në zemër dhe si pikë vese ishte shkrirë në të. Fytyra e saj plot hir gjithnjë I shfaqej përmes një drite engjëlllore. Trupi I saj I njomë, I freskët e dehës, në thellësinë e netëve e linte pa gjumë. Ajo ishte dëshirë, ëndërr e shpresë. Ishte celësi magjik për portën misterioze të lumturisë!

Duke qëndruar buzë ujit, serish po shikonte bukuritë e vendit të tij. Gjethet e trazuara nga era verore loznin gëzueshëm. Gurgullima e ujit ia përcillte mendimet si një simfoni e ëmbël. Një puih e hollë ia freskonte shpirtin, duke ia shuar mallin e nëntë vjetëve. Por sytë, që gjer atëherë brodhën, ndaluan e u ngurosen mes ujit kristalor, sikur të frigoreshin se pas një rrahjeje qepallash ai imazh do t'1 zhdukej parasysht.

Ishte ajo, kaltëroshja e ëndrrave të tij që po qëndronte në ujë si një pulëbardhë që lan flatrat!

-O Zot!...Vallë engjëjt takojnë rrugët tona gjithnjë papritur?-belbëzoi me gjithë lumturinë e atyre casteve.

Artlinda doli nga uji ku po lante duart dhe u kthi në vendin e vet. Shikoi edhe një herë binjakët, të cilët po luanin pranë saj dhe pasi hoqi fustanin e hollë, e palosi dhe e vuri në shportë. Mori gazetën që e bleu në qytet, e shfletoi ngadalë dhe filloi të lexojë lajmet më të reja. Ishte aq e përqëndruar në lexim sa nuk dëgjoji përshëndetjen e dikujt. Me mendimin se edhe ai zë ishte njëri ndër të njohurit e shumtë që kishte përshëndetur gjatë ditës, ia ktheu përshëndetjen pa larguar shikimin nga gazeta. Kur as pas kësaj hija nuk u largua ajo ngriti kokën. Por shikimi i ngriu në fytyrën e tij, ndërsa gazeta iu drodh ndër duar.

Shikimi i Ilirit shprehte heshtur gjithë atë që ndjente, tek gjurmonte në sytë e saj të fshehur prapa syzave e rrëshqiste në flokët e mëndafshtë që i derdheshin në lëkurën e lëmuar të shpatullave, duke u ngurosur në krahërorin e saj të bardhë qumësht, brënda të cilit i bëhej se po shihte zemrën e saj tëk rrihte lehtë...Ngrohtë.

-Pse nuk i flak tutje ato syze?!...T'u fshehësh dritën syve të tillë është njësoj sikur t'i marrësh diellit shkëlqimin!-përshpëriti ai, përmes ndjenjave që ia mjegullonin vështrimin.

Asaj dridhjet që ia kapluan zemrën ia përshkuan tërë trupin.

-Ne jemi takuar më parë, apo jo?

-Nuk më kujtohet!

-Apo, ke vendosur të mos e kujtosh?!

Ajo fshehu fytyrën nën flokët e gjatë.

-Kot fsheh fytyrën!...Nje fytyrë të tillë kisha vetëm në ëndrra. Ndërsa tani kur e kam para syve, edhe i verbër po të isha, do të ma kthente të parët!...Ti e di se ne jemi parë. Por nuk do ta kujtosh atë natë kur unë të shpëtova e ti më

vrave më sytë e tu...Sikur ta dije!...Vetëm sikur ta dije cfarë do të thotë, kur dikush të kushton sa jeta vetë?!...Sikur ta dije se një lumturi është në duart e tua, ti nuk do të ishe kaq zemërgur!

Ajo kafshonte buzët gjithnjë e më shumë nga ndjenja e turpit, nga vrasja e ndërjegjegjes e...kushedi nga c'ndjenja tjera?!

Deshi të flaës. Por, sytë e tij ia ngrinë buzët.

-Hesht!...Të lutem hesht!...Zemra ime është tepër e etur të kënaqet vetëm me fjalë!

Aty ndjeu lodhje në cdo pore të trupit. I vetëdëshëm se sa I pafuqishëm ndjehej para atyre syve, mori frymë thellë. Kur mori të largohet, prania e binjakëve ia tërhoqi vëmendjen. Ngulmoi në syckat e tyre kureshtare, duke u munduar të kujtonte në ishin vërtet po ata dy vogëlushë që kishte parë tek Agroni. Por, edhe pse nën ato kasketa të vogla mezi u dallohej fytyra, mundi të kuptonte se ata ishin binjakët e Besnikut. Ndërsa, personi që po I shoqëronte ishte Ajo!

-“Cfarë do të thotë kjo?!”-pyeti veten I shqetësuar, pa mundur të qartësojë mendimet që u ngatërruan e u bënë lëmsh. Por, edhe atëherë kur një mendim si rufeja I shkrepri në kokë, ai nuk nxitoi të sigurohej në vërtetësinë e tij. I bindur se pikërisht tani kishte rënë në situatën së cilës I kishte druajtur më së tepërmi, u largua I heshtur, duke ia lënë kohës që t’I sjell gjërat në vendin e vet, ashtu si di vetëm ajo. Por, kur u kthye në vendin e parë, gjithë kohën mbeti I mbyllur në botën e tij, duke u munduar të gjente një zgjidhje, me të cilën do të nxirrej nga situata në të cilën u gjet fare papritur. Se, kur njeriu gjendet në udhëkryqin e fatit, edhe pse në fillim ndjehet I humbur, aty mund të zgjedh rrugën më të mirë. E, po qe se është zgjedhur, nuk ka kthesa në rrugën e tij por, aty mbeten dy drejtimet te vetme: të pranosh lojën apo të dorëzohesh!

Ai tani nuk kishte nga të shkonte. Ishte vonë për hapa prapa. Ky fakt e mundonte më së tepërmi dhe duke e future në rrjetën e shqetësimit, si një

merimangë e trishtuar ia bllokonte logjikën dhe me krimin e dëshpërimit, mendohej të depërtojë atje ku ruante dashurinë.

“Ndoshta nuk është ajo!”-mashtroi veten, ndërsa përplasej ndër mendime gjithfare si gjeth I rrëmbyer nga tallazet e erës. Por ajo ishte vetëm shpresa, e cila edhe në greminën më të thellë gjen frymë të jetojë!

Atë natë nuk vuri gjumë ne sy. Orët e saj vinin e iknin por, atë e gjenin dhe e linin duke bredhur nëpër situatë si luani në kafazin e tij. Ai mendoi gjërë e gjatë për cdo gjë, derisa në unin e tij depërtoi e vërteta.

Ai ishte dashuruar në vogëlushen e dikurshme dhe bukuroshja flokëartë ishte Artlinda!

Edhe asaj të diele, si gjithë ditëve të tjera, orkestra e shpendëve po vazhdonte këngën, ndërsa zërat e trumcakëve shkëputeshin të hollë, si tinguj violine.

Fontana e vjetër, e cila shënonte edhe moshën e shtëpisë së Agronit, ende gurgullonte këndshëm, sikur të ishte ngritur dje e uji kristalor shkëlqente nën rrezet e diellit veror.

Artlinda doli nga dhoma duke fërkuar sytë. Kaloi nëpër rrugicën e ngushtë, e cila shkëlqente ende e paterur nga pastrimi.

-Arbëreshë. Edhe një limonadë se gjumashja e vogël u zgjua nga gjumi-tha Besniku posa e pa.

Artlinda, e cila pranonte gjithnjë me gjakftohtësi ngacmimet e tij, duke vënë duart në bel ia ktheu:

-Gjer kur duhet t'më ngacmohet? A nuk gjen tani dikë tjetër se unë jam rritur?!

-C'mi vë duart në bel moj?! Kush të gënjeu se je rritur?

-Më treguan të shtatëmbëdhjetë pranverat e mia!

-A të 'treguan' edhe se je belhollë apo ta tha dikush tjetër?

-Besnik. Po pusho de, se e teprove!-ngrysi vetullat ajo.

Besniku qeshi.

-Po mirë. S'do të flas më se sot si duket qënke zgjuar me shpinë nga dielli. Por, vitet e tua tregojua të tjerëve se, sado që të rritesh, gjithnjë do të mbetesh motra ime e vogël. Ndërsa, atij Don Zhuanit I thuaj që të mos ec me ato hapa gjigante sic e ka nisur.

Të gjithë qeshën se Besniku edhe pse premtoi të pushonte, vazhdoi edhe më keq. Por Artlindës iu zbeh buzëqeshja në buzë. Se nuk ishte ngacmimi I Besnikut ai që e shqetsonte, por dicka tjetër që ia trazonte ndjenjat. Se dikush vërtet kishte vënë duart në belin e saj. Dikush që nuk e njihte por e ndjente cuditërisht afër!

Në oborr u dëgjuan zëra fëmijësh. Nuk iu desh shumë kohë që hapat e shpejtë t'i sillnin para tyre. Të gjithë vështruan Ermalin dhe Erëblinin si të pakokë dhe Ylli që iu ishte qepur pas, duke klithur me zërin e tij të hollë:

-O Emi...Ma jep pipin!...Ai është imi!...Ma ka blerë xhaxhi Astrit!...Po t'ma japësh timin, do t'i them të ta blej edhe ty!

Vrapimi I tij pas tyre, pa ditur cilin ndiqte, I bëri qeshin që të gjithë. Kot kërkonte Ylli ndihmën e Dianës dhe të Blerimit që ishin aty. Pas pak Eli u shkëput nga ata, I cili nga e lodhura mezi merrte frymë dhe fjalët I nxirrte të përgjysmuara.

-O mami!...Emi ia mori pipin Yllit...Kurse ai...Ai më ndjek mua!

Derisa të gjithë pyetën veten në hiqte Ylli I vogël gjithnjë në atë mënyrë t'i dallonte binjakët, Arbëresha shikoi në krahun eELIT. Lulja që gjithnjë ia vinte në krah vetëm atij, tanimë I mungonte. Duke e ditur se Emi kishte vepruar në

kokën e tij, u ngrit nga vendi I parë dhe duke këputur një lule tjetër, ia vuri Elit serish në krahë.

-Dëgjo këtu! Mos provo t'ia largosh se e di çfarë do të ndodh pastaj-iu kërcënua Ermalit duke nuhatur qëllimin e tij.

Ermali u rrënoqeth vetëm nga mendimi për dënimin që do të pasonte. Ai, gjithë ditën s'do të guxonte prej së ëmës të dilte nga dhoma e tij, ndërsa lojërat e Elit dhe Yllit do të duhej t'li shikonte vetëm nga dritarja.

-Ndërsa ti Ylli, porsa të vëresh se në krahun e Elit lulja mungon, eja dhe më trego,-I tha Arbëresha Yllit.

-Ndërsa, tani pipin!

-Epja mamit pipin!-e tundi Emi të vëllanë.

-Ti e ke, kusar!

Ermali, posa dëgjoi sharjen ngriti dorën ta godiste. Por Eli u afrua tek e ëma dhe duke e tërhequr nga kindi I fustanit, fliste:

-Për kokën tënde mami, ai e ka. Ai e ka!

Besniku buzëqeshte vjedhurazi, se me djallëzi I ngjante atij kryekëput. Ndërsa Arbëresha, duke e ditur se Eli I vogël gjithnjë thoshte vetëm të vërtetën, futi dorën në xhepin e Emit dhe nxori lodrën e vogël.

-Po ky, çfarë është?

Ermali u mblodh si iriq.

-Dëgjo. Nuk dua më lojëra të këtilla. Dhe, po e përsërite, më mirë mos më dil para syve!

Erbli, të cilin mund ta mashtroje me një cokollatë që të tregonte gjithë çfarë dinte, iu kujtua dicka që kishte harruar të tregonte mbrëmë.

-O mami. Një bukurosh I foli dje Artës tek lumi!-tha duke e lëmuar lulen në krah.

Rreth tavolinës plasi e qeshura. Por, ndërsa Artlinda buzëqeshi si një fëmijë I zënë në faj, Ermali, I cili me kureshtje e kishte përcjellur skenën e djeshme, ia bëri Erëblinit:

-Sa trullan që je! Po a nuk ishte ai Iliri që ishte tek ne bashkë me gjyshi Petritin?!

Shikimet kureshtarë të të gjithëve u ngulitën tek Artlinda.

-Arta. Gënjen ky apo ti fsheh dicka?-pyeti Besniku.

-?!

Shikimet ngulmuese që prisnin vetëm në përgjigjen e saj, ia mbyllën gojën. Në cast I shikoi të gjithë si I humbur. Ajo kishte takuar Ilirin!...E kishte takuar dhe ende nuk ishte e vetdishme?! Në mëndje brënda castit iu radhitën takimet e papritura si një zingjir I madh. Mbrëmja e Maturës, kur ajo ishte përplasur në krahët e tij. E nesërmja e asaj nate kur ishin takuar në rrugë. Dita kur kishte pësuar aksident; serish aksident! Ajo mendonte se Ilirin ende nuk e kishte parë. Por e vërteta ishte tjetër; ajo e kishte strehuar edhe në paraftyrime . Ajo e kishte takuar edhe tek lumi. Dhe ai I kishte folur. Por...Kishte dicka të paqartë aty. Qëndrimi I cuditshëm. Ajo gjuhë me të cilën I fliste... Zot!...Cdo gjë ishte aq enigmatike! Ajo vërtet nuk e kishte njohur. Por e njihnte zemra në një formë tjetër dhe heroi për të cilin rrihte ishte: Iliri!

Arbëresha e kishte ndjerë kohë më parë se dicka po ndodhte me Artën. Por, edhe pse për të ishte një befasi e këndshme që, pikërisht ishte ai që kishte shqetësuar mendimet e kunatës së saj të re, në atë cast duhej ta nxirrte nga situata.

-Më në fund, falë Zotit!-rrahu shuplakat dhe shtoi:-Se gati na bëre të mendojmë se aq të bënte në do të takoje Ilirin apo jo?! Ndoshta, edhe rrethanat erdhën të tilla që gjithnjë në një formë apo tjetrën të shndërrohemi.

Një barrë të fajit ndoshta bartim edhe ne që harruam të të tregojmë se, ata tashmë kanë lëshuar lidhjen telefonike dhe...

-Artlinda. E takove Ilirin vërtet? – e ndërpreu Drita, sikur ta kishte ditur se Arbëresha me atë varg fjalësh vetëm donte t’l dilte mburojë.

“Duhet të jetë djali I Petritit!”-në cast I erdhi zëri që u shkëput nga turma.

-Artlinda!

-Po!...Jo!...Por unë mama ende nuk e di!-klithi gati ndër lotë, si e humbur në mes të një labirinthi.

Hutimi I Artlindës I bëri të heshtin të gjithë. Shqetësimi I saj ishte prova më e mirë se ata drejt njëri-tjetrit nuk I kishte tërhequr miqësia mes familjeve të tyre e as dashuria e dikurshme që ndjenin për njëri-tjetrin por dicka e një natyre fare tjetër, më e madhe se dy të parat!

Duke mos ditur asnjëri të gjënin fjalë për atë rast, I vunë kapak bisedës, dikur deshën ta linin që e qetë të thurte ëndrrat vajzërore.

E atë, dielli e ngrohte me një zjarr të ëmbël.

Nata kishte pushuar mbi qytet, kur Iliri, I lodhur nga mendimet gjithfare, po qëndronte I mbështetur në shtyllën e verandës. Situata në të cilën gjendej e mbante të lidhur si në pranga: mundësi për veprim nuk kishte, por as qetësinë nuk gjente dot. Koha që po kalonte po e cmendte, ndërsa në dashuri as nuk gjente prehjen as nuk mund të lirohej nga ajo. I gjetur mes dy rrugësh, me mendjen që nuk ishte në gjëndje të gjykonte, nuk dinte si të vepronte tash e tutje. Ta merrte fatin në duart e veta apo ta linte që I qetë të ecte rrugës së tij?!

Gjallëria që mbretëronte jashtë tregonte se c’ marrëzi ishte në një natë të tillë të mbyllej në vetmi. Ajo erë e ngrohtë vere e tërhiqte drejt një befasië të këndshme.

Kur doli në rrugë, në cdo hap vërehej gjallëria qytetare. Vetëm Parku I Vogël pushonte I qetë nën petkun e errësirës dhe në gjirin e tij dukej se ruante vendin për një zemër të vetmuar atë natë. Ai u mbështet në njërin nga trungjet qindvjecare, derisa era ia përkëdhelte flokët si nëna fëmijës dhe, duke u përvjedhur mes degësh, I bënte roje.

Edhe Artlinda në atë kohë ishte në qytet, e shoqëruar nga Besi dhe Astriti.

Që nga nata e Mbrëmjes së Maturës, kur Astriti pas shumë kohe takoi Besin, qëndrimi I tij ndaj saj kishte ndryshuar. Cdo fjalë e gjest I tij tregonte se ajo që ndjente për Besin ishte dicka e vecantë. Por, me kalimin e kohës, qëndrimi I saj po e mundonte. Ai qëndrim, I cili e pengonte t’I fliste sic kishte nevojë. Prandaj përpiquej që ta ndryshonte, se ai qëndrim prej cuni I ngrihej përpara si barrikadë.

-Po ti Besi, pse nuk provon të dukesh ndryshe? A nuk e sheh se ajo maskë të humb vlerat?!

Kjo ishte një pyetje e singertë, me të cilën ngadalë mundohej të hapte rrugën, të cilën qëndrimi I saj ia mohonte. Por, Besi e cila cdo pyetje të asaj natyre merrte si ofendim, reagoi:

-Po ti, nuk gjen punë më të mencur veqse të mëndosh se, “si mund të dukem ndryshe”? Dëgjo, djalë I mbarë! Kjo “maskë”jam unë. E tillë isha që fëmijë dhe e atillë mendoj të jetoj, gjersa të kuptojnë njerëzit dhe Zoti se unë kam lindur në trup të gabuar!

Astriti, edhe pse I vetëdijshëm se, padashje kishte fyer Besin, megjithatë nuk u dorëzua.

-Kush jemi ne të gjykojmë për Zotin?! Kush jemi ne, të guzojme të ndryshojmë rrugët, të cilat na I ndau që nga fillimi?! Unë e di se, pasqyrë e jashtme nuk tregon thelbin e njeriut. Se ajo është vetëm reflektim I një drite mashtruese, që mbulon thelbin më mirë se cdo maskë tjetër. Por, do të doja edhe ti ta die se, po t’u japësh rast njerëzve edhe Zotit, ata do të të

ndihmojmë të njohësh veten nën një dritë tjetër, pas së cilës kurrë nuk do të pendoheshe!...

Deshi të vazhdojë tutje. Deshi t'! thoshte se ato kënaqësi të pakta që t'! sjell një qëndrim i tillë, me kalimin e kohës do t'! ia mohonin lumturinë që është tepër e shtrenjtë ta sakrifikosh për asgjë. Mbi të gjitha, mundësinë të jetë e dashuruar dhe të dashuronte. Dhe nesër si nënë t'! gëzohej frytit të vet!

Por shpresat i mbështeti në kohën, që edhe në zemrën e saj të hynte dashuria si pranvera që vjen pas dimrit.

Artlinda, e cila menjëherë e ndjente kur ishte e tepërt, nuk kishte dëgjuar thujse asgjë nga ato dhe në cast desh të tërhiqej prej aty, duke thirrur:

-Oh, sa më hahet një cokollatë!

-Unë do të përshendetem me ju, që tani. Dnërsa, ju blini cokollata e cfarë të doni!-bëri Besi pa qejf.

-Jo. Unë do të shkoj të blej pikërisht cfarë më pëlqen. Dhe, do të kthehem porsa ju të keni porositur pijet, pikërisht në këtë local-ia ktheu Artlinda, duke treguar me gisht kafeterinë përbri.

Astriti buzëqeshi me atë buzëqeshjen e butë e plot mirëkuptim.

Ai e ndjente se, edhe Besi, si ai vet, dëshironte të kishte nga ajo natë më tepër. Por, asaj i duhej dikush, dhe dikush i fortë, i cili do të mund ta shtynte që të merrte atë që i përkiste dhe jo të kërkonte të gabuarën më këmbëngulje. Ndoshta, pikërisht ai vet ishte njeriu, i cili duhej t'! tregonte se, ishte një rininë e vetme që heret a vonë do të kërkonte më shumë.

Artlinda, duke e parë se kioska më e afërt ishte mbyllur, hyri përmes Parkut të Vogël, të kalonte në pemtoren që gjendej përballë.

Iliri ende po qëndronte aty.

Fati kishte luajtur lojën e tij të vecantë edhe aty, duke iu përgatitur befasi. Kurse era verore e kishte sjellë pikërisht aty ku do të shfaqej vasha e ëndrrave të tij. Ajo ecte nëpër rrugën e shtruar me guralecë. Ilirit, hija e saj me flokët e derdhura l ngjau me një zanë errësire. Por, kur mes natës diktoi fytyrën e saj, për një cast iu bë se hëna me krahët e artë zbriti e u shfaq para tij!

Artlinda, me të ndjerë praninë e dikujt, me gjithë shqetësimin e saj, sikur l frenoi hapat. Por, kur nën dritën e hënës dalloi fytyrën e tij, zemra e liruar nga frika u trondit nga ndjenja të tjera.

-Një yllkë sic je ti, nuk duhet t'l frikësohet natës. Ajo, nuk tradhëton fëmijët e saj!

Ajo, shtrëngoi fort njërin nga kacurrelat, sikur desh të mbështeste gjumin që l dridhej.

-Po ta dija se do të të shija, do ta lusja Zotin ta bekonte këtë natë, ashtu sic urova orën që u takuam!...Po ta dija se do të të shoh, nuk do t'l tmerrohesha vetmisë sime të madhe!

Ajo, mes ndjenjash të trazuara, shikoi fytyrën e tij.

-Pse l tmerroheshi vetmisë, zotëri?! Thonë se ajo është djepi më l mirë të përkundësh atë që ushqen në zemër!

Ai u shkëput nga trangu në të cilin ishte mbështetur gjer atëherë dhe me shikim përshkoi trupin e saj, si statujë të artë.

-Se, ajo zonjushë e bukur, është armiku më l lig që të shtiret si mik!...Se ajo është një vemje që të bren shpirtin pa u hetuar!

Ajo psherëtiu si një fëmijë l pafajshëm, l cili që na hapat e parë bie në një kurth nga l cili s'di të dalë. Ishte e re ta kuptonte atë botë ku ishte gjetur krejt papritur, një botë e krijuar ndryshe, e veshur me ndjenja të tjera edhe pse me njerëz të njëjtë.

-Kur të pashë për herë të parë, si një hije më rrëshqiste nga duart. Kur të pashë për të dytën herë, ike nga unë. Por, unë vazhdova të besoj në të tretën-të vërtetën e fatit. Ajo erdhi atje, buzë lumit!...Më thuaj në gabo, pse pas cdo takimi shpresoj në tjetrin? Më trego, pse të ëndërroj gjithnjë e më shumë, do të lejosh të mbetem I zhgënjyer?!

Afërsia e saj mbyste cdo ndjenjë tjetër, për të ushqyer një ndjenjë të vetme. Atë ndjenjë, e cila të bën të fortë të kalosh cdo pengesë që shfaqet në rrugë drejt njeriut të dashur. Ajo pengesë, tanimë shtrihej si hije. Gjithë cfarë shihte para syve të tij ishte fytyra e saj si hëna!

Një zë I heshtur shikimesh, shprehte gjithë atë që ndjenin zemrat, e në pamundësi të largoheshin, sa vinin e thelloheshin. Tani, që të dy shihnin të vërtetën në sy, e cila e fshehur prapa një hijes së kristaltë, dukej edhe më e bukur. Një të vërtetë, e cila nuk I lidhte si dikur por ua ngrinte shikimin në qepallë. Kujtesa, që të dy I kthente në vite prapa e bë bebëzat e njëri-tjetrit, dukej se pasqyrohej po ajo skena e largët, kur ajo si vogëlushe pushonte në krahët e tij...

Ai, që atëherë dashurinë e tij e mbante në dorë.

Dhe, ajo në krahët e dashurisë po qëndronte, atëbotë!

Ndërsa, engjëjt po tentonin të hapnin librin e fatit edhe para tyre, duke ua bashkuar rrugët gjithnjë papritur.

Shpeshherë, njeriu sikur kërkon shpëtim në ndërrimin e mjedisit. Kështu po ndodhte edhe me Ilirin. Por, ndërsa përpiquej të dilte nga labirinthe I tij, një re shpejtoi me shiun rrebesh. Edhe qyteti dukej ndryshe. Rrugët ishin zbrazur, ngase njerëzit kishin ngarendur në shtëpitë e tyre. Nga asfalti, dicka si avull shpejtonte drejt qiellit. Në drunjtë e dendur pranë Bisticës, pikat e shiut I ngjasonin lotëve që përvelojnë. E lumi përplasej në brigjet e tij, si shqetësimi I zemrës në krahëror.

Lumin e trazonte koha. Po mendimet e tij, kush i trazonte atë ditë?

Në cast ndaloi shikimin në mur e në kokë iu grumbulluan mendime gjithfare.”Ndoshta pranë këtij muri kanë bërë dashuria ata që kanë folur e janë përvëlur për dashurinë?!...Ndoshta, këtu janë bërë ndarjet më të rënda e ata qirinj që kanë ngritur flakën lart dikur, janë fikur përgjithmonë. Ndoshta, pikërisht këtu janë murosur shumë gjëra në përjetësi. Prandaj është plasaritur muri!’-mendoi, duke hequr vështrimin nga plasaritjet e murit, të cilin nuk e dinte sa kohë e kishte parë.

Ashtu, me duart në xhepa, serish deshi të nisej dikah. Eci, me po atë nxitim mendimesh, sikur deshi të vraponte pas tyre si pas fluturave. Tani, edhe shiu u shpeshuara, duke rënduar majat e drunjve. E ai, edhe mes asaj kohe, sikur kërkonte dikënd që ta lironte nga ankthi i dashurisë. Një përqaftim, i cili do të bëhej edhe më i ngrohtë kur ta ndante nga ato mendime që e lodhnin. Një puthje e gjatë, e thellë ... e singertë, e cila do ta ndërpriste përgjithmonë shtegtimin e ndjenjave të tij, në atë udhëtim plot krajata.

Këmisha e tij ishte cullur e trupi i nxirrte flakë. Një përplasje e fortë në krahëror, shkapërderdhi mendimet e tij.

-Oh!

Ai zë i butë, ia kujtoi një skenë të përjetuar më parë, të këndshme për kujtesën e tij. Fshiu sytë nga shiu që ia mjegullonte shikimin dhe përpara si një vizion i magjishëm, i shkëlqeu befasia.

Udhëtimi i tij i gjatë ishte cmimi për dashurinë e pastër që tani dukej në horizont. Fytyra e saj ishte dëshmia më e mirë!

Ata u shikuan në heshtje, sikur deshën t’i thoshin të gjitha apo t’ju jepnin vullë të gjithave.

-Prapë ti!-nxori pas pak një zë plot huti.

Ai I buzëqeshi me dashuri. Dhe, duke ia përkëdhelur flokët e gjatë e të lagur nga shiu, ia ktheu:

-Prapa unë në realitet, si ti në ëndrrat e mia gjithnjë!...Të lutem mos më mohoj përmëshjen e një dëshire, të cilën kam kaq ditë që e ushqej!... Pranoje dorën time aq sa zemra të të rrëfëhet!

Ajo, e mundur nga shqetësimi që po ia vërshonte krahërorin përcolli dorën e tij , e cila I rrëshqiti nga flokët e u shtri para saj. Duhej të ikte që aty. Por një fuqi e padukshme ia shtangonte këmbët. Dicka e pakuptueshme e mbante larg tij por, një fuqi tjetër e mbante aty. Tek shtrinte dorën drejt tij, I përngjante një foshnjës që orvatet të hedhte hapat e parë. E, ndërsa ecnin përkrah, dashuria lutej që fatin që ua sollti shiu, ta ndajnë bashkë.

Shiu derdhej edhe më tutje mbi qytetin e zbrazët, duke larë rrugët. Vetëm ata harruan se ishin përjashta dhe binte shi. Vendi në të cilin u gjetën, ruante në cdo skutë romantikën për zemrat që duan të prehen në dashuri. Pikat e shiut në xhama lëshonin tingujt e tyre të vecantë, duke përkundur në zemrat e tyre ritme të përziera dashurie e druajtjeje. Ata ishin bashkë! Por, ndërsa rrinin pranë e pranë, asnjëri nuk e kishte të qartë se çfarë shihte në tjetrin. Ai qëndronte pranë vogëlushes së dikurshme. Por, shihte flokëartën e bukur e dëshirën e përmëshur!

Ndërsa ajo nuk mendonte asgjë tjetër, vecse I pëlqente prania e tij.

Ai ia mbështeti dorën në faqe dhe e pa gjatë. Ajo uli kokën e pikat e shiut nga flokët e qullur, në duart e tij pikuan si lotë. Sytë që I fshehu nën qepalla I frigoheshin afërsisë së tij e trupi I mbledhur I turpërohej.

Papritur u dëgjua zëri I saj. Një zë I cili ishte lirim I dmosdoshëm për dicka që e mundonte heshtur tash sa ditë.

-Ti je Iliri!...Unë e di se ti je Iliri! Por, nuk e di ç'lojë është kjo, kur e di se cila jam e më flet si një të huaje, duke mbjell në mua dëshirën që të jem prapë,

po aq e vogël sa kur më njohe për herë të parë...po aq sa më le herën e fundit!...Unë jam Artli...

-Shshsh!...Mos fol!...Të lutem, mos!-pëshpëriti, duke ia mbyllur gojën me gishtërinj. Ngadalë ia zbuloi sytë e fshehur e të mjegulluar nga lotët, I djegur aq gjatë nga dëshira ta ketë pranë.

-...Unë e di se ti je ajo që të desha qëkur ishe fëmijë! Se, ti je ajo që të desha edhe pas cdo ore që u rrite dhe as pas nëntë vjetëve, nuk pushova të të dua. Por, jo në mënyrën e parë! Nëse të them se nuk mund të të dua më si një motër të vogël, mos më urrej. Ai do të jetë mallkim fati për mua!...Nëse të them se nuk mund të jem më ai që isha dikur, mos më përbuz. Më mirë më thuaj të shuhem, të tretem, të humbem. Por, në ty të mbetem një kujtim I bukur!...Kjo nuk është lojë! Por, është dicka më e fortë se cdo gjë tjetër. Dicka që më bën të harroj se ti je vajza e Agronit. Që nuk më lejon të mendoj se ti je motra e Besnikut. Dicka që më shtyn të flak tutje cdo kujtim të së kaluarës që na lidhi bashkë dikur, se nuk kam fuqi më ta luftoj këtë që kam në zemër. Arta!... Unë të dua, Arta! E di cfarë do të thotë kjo?! Dëshiroj afërsinë tënde, aq sa lumturinë. Kam nevojë për ty, si për ajrin që thith. Cdo shikim, cdo buzëqeshje, cdo gjë që të përket ty e dua vetëm për veten time, se unë vetëm me ty jam një qenie e plotë!...

Ai ia kishte mbështjell fytyrën me duar e sytë e tij të zi I kishte puthitur me bebëzat e saj të kaltra. Flaka që I digjej në krahëror ia thante buzët e zëri I zemrës e ftonte të mbante pranë vetes atë që kishte më afër se cdo gjë...

-Mos engjëll!...Mos qaj të lutem se, lotët e tu më pikojnë gjak në zemër!...Mos ik nga unë!... Më dashuro sa të dua unë ty...Rri përjetësisht pranë meje, që unë pas teje mos të mallkoj dashurinë!...

Pëshpëritje të ëmbla si puthje I shkëputeshin nga buzët, kur pranë fytyrës ndjente frymën e saj...aromën e moshës që dehte. Puthjet e tij ia thithnin ciltërsinë e lotëve të dashurisë së parë e trupi I saj I brishtë I cili ende thithte pjekurinë e jetës, I dridhej ndër duar. Me psherëtimat e afshta ia përvëlonte

lëkurën e njomë, derisa në buzët e saj thithte ëmbëlsinë e hojeve të mjaltit që në shpirt shuanin mallin e djegur...

...Kur dy palë buzë bashkohen, koha ndalon. Kur, dy zemra pushojnë në dashuri edhe engjëjt buzëqeshin. Për ata sot pushoi shiu e qielli ua shtriu ylberin urë drejt njëri-tjetrit.

Artlinda ato ditë nuk mund të qetësohej. Kudo që shkonte e cfarëdo që bënte e përcillte përjetimi I asaj dite me shi. Afshin e buzëve të tij e ndjente edhe kur ishin larg e ndjenjat I trazoheshin, sa herë kujtonte puthjen e parë. Ajo tani ishte e sigurtë ndaj vetes dhe ato që ndodhnin rreth saj, I pranonte sic ishin. Në takimin e parë, ai shkëmbim shikimesh kishte thënë shumëcka. Ndërsa, në takimin e fundit, puthjet e tij kishin zgjuar ndjenjat e para të dashurisë, që gjer atëherë flinin të qeta në zemër. Ajo ishte e vetdishme se gjithë ai shqetësim burimin e kishte në një ndjenjë të vetme. Nuk ishte vetëm mendimi për të që I sillej vërdallë kokës. Nuk ishte vetëm zëri I tij që hap pas hapi I bëhej se dëgjonte. Por, ishte zemra që rrihte për të. Ishte dashuria, që po zgjohej ngadalë!

Edhe pse mëndjen e kishte gjithnjë tek ai, kurrë nuk e zinte në gojë. Por, kur të tjerët përmendnin emrin e tij, asaj I shkrepëtinin sytë.

Ishte dita kur hapat e saj po shpejtonin drejt një takimi tjetër. Iliri po e priste ne gjirin e Parkut të Madh. Ai, porsa e pikasi, u fsheh prapa një trangu dhe nuk ngopej së pari nga larg trupin e saj të bukur. Dhe, vetëm pas pak, me gjithë lumturinë që ndjente se ajo I përkiste vetëm atij, u nis drejt saj. I doli nga prapa, duke ia kapur gërshetin që I varej përgjatë shpinës. Ajo, e vetdishme se ishte vetëm ai, u hodh e lumtur.

-Pse je fshehur?...Përse s'më prite ku më the?!...A nuk e sheh se, u bëra merak?!-fliste, duke I rënë me grushta si një herë e një kohë.

Ai, me buzëqeshje pranonte goditjet e lehta nga duart e saj të brishta.

-Po ti, pse brengosesh kaq lehtë?...Desha të luajmë symbyllazi, si atëherë,-ia ktheu duke ia marrë dorën në dorë.

Dita ishte plot rreze; sytë e tij plot shpresa!

Dëshpërimi I tij ishte si një erë e cila për një cast përfshin e bën rëmujë cdo gjë por, pas pak ikën dhe cdo gjë shkon në vendin e vet. Vetëm tani kur ecte përkrah saj e kuptonte se sa të zbrazta kishin qënë vitet e ikura. Se sa e zbrazët kishte qënë gjithë rinia e tij! Dikur, në moshën tetëmbëdhjetë vjecare, ecte në të njëjtën rrugë dhe nuk e dinte se c'drejtim do të merrte jeta e tij. Sikur fati t'ia kishte pëshpëritur atë që do t'1 ndodhte, nuk do të kishtë besuar. Por fati thur vet rrugët e njerëzve të cilët ecin në të verbërisht. Në jetën e tij shumëcka kishte ikur e vajtur. Por, vetëm fuqia e fatit kishte mundur të bënte atë kthesë në rrugën e tij. Këtë e dëshmonte gjetja e serishme në vendin e vjetër, pas një shtegtimi të gjatë. Ndërsa ura që e lidhte me flokëverdhen e dikurshme, nuk ishte vetëm dashuria por ishte dikush që kishte mbështetur letrën në atë lojë për nëntë vjet të gjata.

Degët e derdhura të shelgjeve ua ledhatonin flokët. Ajo fliste, me zërin që tingëllonte si një këngë e bukur bilbili e cdo fjalë që nxirrte, e shoqëronte me gjeste plot gjallëri. E ai e dëgjonte heshtur, ndërsa zëri I saj e kthente prapa me vite, duke I sjell serish para syve vogëlushen flokëverdhe. E dëgjonte dhe përpiquej të mësonte cdo detaj të jetës, në vitet që I kishte qëndruar larg: për fëmijërinë jo të largët, për rininë e saj e cila mund të numërohej me orë, duke u munduar të depërtojë në mendimet më të fshehta, në dëshirat e strukura në zemër, që brënda ditës t'ia bënte realitet. Me gishtërinjë ia lëmonte fytyrën e njomë e flokët e gjata. E mbështeste në krahëror ngadalë, sikur frigohej se do ta lëndonte. Ishte aq e re...Aq e njomë e trupi I saj I derdhej ndër duar. E ledhatonte si një foshnjë, që fati e kishte hedhur në duart e tij ta rriste e ta mbronte gjithë jetën. Si një xhevahir që vetëm ai kishte të drejt ta prekte. Si një gonxhe, e cila ende pa hapur petalet vetëm atij po ia falte aromën!

-Si thua ti, vogëlushe?...Do të rritesh edhe pak apo që tani t'u tregojmë të gjithëve se je vetëm imja?!

Ajo hodhi sytë drejt diellit, ndërsa një psherëtimë iu shkëput nga krahërori. Sytë e saj përnjëherësh shkrepëtinë e një buzëqeshje i shkëlqeu në buzët flakë të kuqe.

-Do të rritem pranë teje!

Ai e shtrëngoi fort në krahëror, me gjithë lumturinë që ndjente në shpirt. E shtrëngoi, sikur desh ta fuste të tërën në zemër.

-Oh, shpirti im!...Rritu bashkë me lumturinë e zemrës sime!...Rritu sa më shpejt që të mund të t'shijoj e të shuaj këtë flakë në shpirt!...Ti je një rreze dielli!...Ti je një yll!...Ti je një engjëll i zbritur nga qielli vetëm për mua!...Të dua!... Zot!...Të dua aq sa nuk di për tjetër!...Ti je dhurata më e mirë që më fali jeta!...E arta ime!...Një jetë më duket pak për të gjitha ato që dëshiroj për ne!

Puthjet e tij sa vinin e thelloheshin, sikur kërkonin t'i puthnin thelbin e zemrës. E buzët e saj i përngjanin një gonxheje, e cila edhe përmes kurorës së mbyllur tenton të shijojë aromën e të bukurës rinore.

Iliri e ndjente se Artlinda lidhej me të gjithnjë e më tepër. Ishte i lumtur pse pikërisht ai ishte i zgjedhuri i saj për gjithë jetën. Dhe ai që dikur e kishte ndihmuar ta njihte jetën, sot po e mësonte se ç'është dashuria. I dehur nga lumturia e tij nuk mendonte tjetër vec të rrinte pranë saj, të kujdesej për të e ta dashuronte. Mbi jetën e tij mbretëronte pushteti i zjarrtë i dashurisë dhe përreth nuk ekzistonte gjë tjetër. Më në fund e ndjente se frenat e jetës i kishte marrë në dorë. Fati e kishte kryer misionin e tij. Ndërsa, ajo që ushqente në shpirt e bënte të fortë e të paepur sa të ndjehej i gatshëm të luftonte me gjithë botën, vetëm për dashurinë.

Tash, dashuria dhe fati ishin tempulli i tij!

-Kur njeriu dashuron vërtet, edhe këmbëkëputur gjen fuqi të ec drejt atij që do. Dashuria, gjithnjë të kalit me një fuqi misterioze, para së cilës ngrehin duart vetëm të dobtit, duke lejuar të munden nga fuqi të tjera. Dorëzohën, se ajo është rruga më e shkurtër. Edhe ajo është rrugëdalje. Por, çfare?! Ai, I cili lufton nga urrejtja ndaj dikujt sesa nga dashuria për dikë, ai nuk është njeri. Ai që nuk është në gjëndje të flijojë për hir të dashurisë, nuk e meriton shenjtërinë e saj. Cdo njeri që dashuron ka një ferr nëpër të cilin duhet të kalojë. E çfarë do të jetë ferri me të cilin do paguajmë cmimin e dashurisë, atë duhet ta gjejmë vet. Asnjëri nuk mundohet për qëllimet tona. Ne jemi ata që duhet të luftojmë! E nëse në zemrat tona mbretrojnë dashuria, në emër të saj duhet të fillojmë betejën, të ndryshojmë botën, të bëjmë mrekulli!...

Ai fliste, duke ia ledhatuar gërshetin. Ndërsa ajo dëgjonte heshtur, sikur mundohej të thithte edhe fjalën e fundit nga buzët e tij. E shikonte gjatë, sikur mundohej të lirohej ng ai ankth që e mbërthente, sa herë mendonte dicka të tillë. Një psherëtimë iu shkëput nga buzët heshtur. Duart e tij e afruan butë pranë vetes e në shuplakat që ia mbështeti në krahëror, ndjeu të rrahurat e zemrës së tij.

...Në këto peisazhe të bukura do të gjendet një qerdhe edhe për ne. Një jetë e qetë, e lirë dhe e mbushur me këngën e lumturisë, si jeta e këtyre bilbilave...

Nga kurora e buzëve të saj u shkëput ëmbël një buzëqeshje, e puthjet e tij u mbyten në to...Atij i duhej shumë por kërkonte pak. E, teksa hynte në parajsën e dashurisë, shpirti i tij e ndjente se po kthehej në jetë.

Në dritaren Artlindës, trëndafili i bardhë trokiste bashkë me rrahjet e zemrës e pas cdo agimi, dashuria i pikonte në shpirt si pikat e vesës nga petalet e tij. Ndryshimin e saj më së miri e vërente Arbëresha, e cila nëpër hapat e Artlindës kishte kaluar kohë më parë. Shpeshherë i kujtohej fjala e Erëblinit të vogël dhe, hutimi i saj tregonte të vërtetën pafjalë. Ajo nuk e pyeste, por me durim priste orën kur ajo do t'ia afrohej e do t'ia hapte zemrën.

Ajo orë kishte trokitur. Zemra e njomë nuk pati fuqi më ta mbante fshehtësinë në gji, por kërkonte një zemër besnike për t'u rrëfyer.

-Edhe pushimi i sivjetëm do të jetë i mrekullueshëm. Kur kujtoj pushimin e asaj vere, kur Era dhe Besi për herë të parë u kthyen nga Amerika, më bëhet se një pushim i tillë s'do të përsëritet më kurrë. Zot!...Vetëm kur kujtoj natën e ditëlindjes së Erës. Arta! Vetëm sikur ta shihje. Ishte si një ëndërr e bukur! Cdo gjë ishte aq madhështore. Ndërsa, mes të gjithëve Era dhe Valdeti shkëlqenin si dy yje! Ajo ishte një natë në njëmijë vjet. Ai ishte pushim për një jetë!-fliste Arbëresha, tek paloste plackat, të cilat donin t'i merrnin në bregdet dhe kur kujtoi numrin e gjithë atyre që donin të niseshin, shtoi duke qeshur:

-Kësaj vere do t'i bezdisim ulqinakët gjer në cmendi. Por, kur mendoj se me ne do të jetë edhe Blerimi, Diana, Astriti dhe Iliri, e di se do të jetë një pushim i vecantë. A s'të duket edhe ty kështu, Arta?

Asaj ia drodhi zërin përmendja e serishme e emrit të tij. Ndërsa fakti se edhe pushimin do ta kalonin bashkë, ia mbushi zemrën lumturi.

Përgjigja e saj vetëm më një pohim koke ia tërhoqi vëmendjen Arbëreshës, duke i dhënë të kuptonte edhe më shumë. E vetdijshme se ajo fshehtësi që duhej t'ia besonte kësaj radhe nuk ishte aq e lehtë sa të tjerat, e pyeti:

-Arta. Mos ke të më thuash dicka?

Faqet e saj të purpurta shprehnin cdo gjë.

-Mos është fjala për bukuroshin që të foli tek lumi?!...Për Ilirin?

-Pse më pyet kur e di?

Arbëresha, në një mënyrë apo në tjetrën kishte kuptuar kohë më parë se Artlinda ishte dashuruar. Por, cdo përgjigje tjetër kishte pritur në atë rast por jo një të tillë, të shkurtër dhe direkte.

-Arta. Je e gatshme për dicka të tillë-pyeti duke ngulmuar në të.

Ajo mblodhi krahët e heshtur. Sot prapë kishin lënë të takoheshin.

-Nuk di!

-Nuk di?! C'përgjigje është kjo? Cfarë do të më thuash me këtë?!-u cudit Arbëresha.

Toni I zërit të saj nuk bëri gjë tjetër vecse ia rëndoi edhe më shumë barrën e frikës për atë që kishte filluar. Asaj I erdhën lotët dhe gati iku me vrap. Arbëresha po luante rolin e nënës si gjithnjë. Se, ishte e brengosur për kunatën e saj të re, e cila me atë moshë që kishte nuk dinte të dallonte të bardhën nga e zeza.

-Nuk ka dilema kur është në pyetje vendimi I jetës. Duhet ta kesh të qartë që nga fillimi cfarë do që më pas të mos ketë pendesë e vuajtje. Duhet...-e ndoqi ajo nga pas.

-Për gjithë këtë kohë e ruajta fshehtësinë vetëm në zemrën time. Për gjithë këtë kohë, lumturinë e druajtjen për atë që kam filluar e ndava me vetminë dhe askujt nuk iu rrëfeva, vetëm pse I frigohesha kësaj. Dhe, pikërisht kur u ndjeva e gatshme që t'ia jap zemrën dikujt, pikërisht kur mendova se ai njeri mund të jesh vetëm ti, në vend të mbështetjes dhe mirëkuptimit unë marr zhgënjimin!-e ndërpreu Artlinda e mbytur në lotë.

Arbëresha iu afrua dhe duke ia fshirë lotët si një fëmije, ia ktheu:

-Ty të duket ashtu, se je e re dhe nuk I kupton shumë gjëra. Të flas sot se, më lehtë është një fjalë imja se sa një grusht fati! Unë me llirin jam rritur dhe gjithnjë e kam dashur. E dua edhe familjen e tij dhe njerëz më të mirë nuk do të mund të gjëje, për familjen tënde të dytë. Por, të dua si motër dhe nuk dua të lëndohesh. Arta! E di cfarë do të thotë të duash dikë?! Nëse e do vetëm si djalin e tezes Shpresë, ajo nuk mjafton. Nëse e do në atë mënyrë që e ke dashur dikur, ajo nuk është e vërteta. Dua të di në është ai njeriu I zemrës tënde se gjithë jetën e ke përpara. E jeta është një rrugë e gjatë, e e pafund nëse e fillon me dikë të gabuar!

Kjo ishte një gjëndje e re për Artën. Një provim, për të cilin më së paku ishte e përgatitur. Sa shumë plane e ëndrra kishte thurur me bindjen se të gjitha do t'i arrinte me lirinë vajzërore. Dhe ja, krejt papritur, cdo gjë kishte ardhur ashtu sic nuk e kishte menduar kurrë. Një hap, I cili duhej të hidhej I fundit në rininë e saj, brënda pak kohe kishte dalë ne radhën e parë, duke ia ndërruar kahjen cdo plani e mendimi. Por, vallë, a mund të thoshte se bashkimi me Ilirin ishte një hap I gabuar?!

Jo! Ajo nuk kishte bërë zgjedhjen e gabuar. Të ecësh drejt jetës me një njeri sic ishte Iliri, është rrugëtim drejt parajsës. Atë e dinte ajo. Atë ia thoshte zemra!

-Mbase deri dje nuk kam njohur shqetësimin e ndjenjave...Netët e pagjumë. As nuk kam kuptuar, pse psherëtimat kanë burimin në zemër. Por ai në jetën time hyri me një dritë të re, që më ndihmoi ta shoh jetën ashtu sic nuk e kisha parë kurrë. Arbëreshë! Kjo ndjenjë e pastër...kjo ndjenjë e fuqishme që ushqej në shpirt, nuk mund të ketë emër tjetër. Atë e di Zoti!...Atë e di Iliri. Dije edhe ti se, kjo është dashuria. Arbëreshë! Unë I jam falur Ilirit dhe sic më mbajti në krahë dikur, dua të më mbaj drejt rrugës së gjatë të jetës.

Arbëresha I buzëqeshi ëmbël sigurisë së saj, e cila përkundër moshës së re e dinte çfarë donte.

-Dashuria paska thënë të veten. Vetëm kjo ka rëndësi!-ia ktheu dhe duke ia falur një puthje urimi, sikur ta kishte ditur se ai po e priste, shtoi:

-Unë do të mundohem të bëj çfarë mundem që të hap shtigjet e dashurisë suaj. Kurse ti nxito se të dashurit minutat I bëhen vitë!

...Ata, prapë ishin në vendin e vjetër. Degët e derdhura të shelgjeve ishin cerdhe e sigurt e bilbilat dashurisë së tyre i mbeteshin dëshmitarë besnikë.

-Me se të të shpaguehem, pse në zemrën time mbolle dashurinë?!

Ajo shikoi sytë e tij e një freski ia ledhatoi faqet që I digjeshin.

-Vetëm më rri pranë!

Ai ia ledhatoi flokët. Fytyrën që I shkëlqente si rreze dielli.

-Poqese se të dhuroj dicka, do të mendosh se dua të blej dashurinë tënde?

-Unë atë ta kam falur!

Ai, ia mbylli sytë më pëllëmbën e tij, duke ia marrë dorën në dorë. Ajo, me buzët e mbledhura qëndroi symbyllur gjersa u largua dora e tij. Kur hapi sytë e në pëllëmbën e saj pa një margaritar të kaltër, klithi e emocionuar:

-Oh, sa I bukur!...Ilir!...Është aq I bukur!

Ai I buzëqeshi ëmbël gëzimit të saj fëmijëror. Edhe aty I erdhi freskët kujtimi kur si dhuratë ia kishte falur trëndafilin që e kishin mbjell bashkë. Edhe atëherë I kishin shkëlqyer sytë kështu. Por, atëherë ishte vetëm vogëlushja që adhuronte. Ndërsa tani asaj ia kishte besuar dashurinë!

Ajo buzëqeshte edhe me tutje, si një fëmijë e parratur nga jeta e e përkëdhelur nga fati.

Ai ia puthi sytë që nuk dallonin nga margaritari, duke I pëshpëritur:

-Je ti e bukur, e arta ime!...Ndërsa, ai është për ty!

-Por...

-Shshsh!...Margaritari përket pranë margaritarit!

Ai ia vari zingjirin në qafë e margaritari në gjoksin e saj shkëlqeu, si vulë e dashurisë së përjetshme.

Në mbëmje në shtëpinë e Petritit kishte aheng. Valdeti ishte lajmëruar nga Ulqini se Era kishte sjell në jetë një vajzë të shëndoshë. Familja e Agronit ishte bashkuar për të ndarë gëzimin me ta. Vetëm Artlinda kishte mbetur në shtëpi, ku priste me padurim ardhjen e Arbëreshës që t'1 tregonte për cdo detaj të asaj nate. Edhe pse arsyeja që të ruante binjakët ishte mjaft bindëse,

instinkti të gjithëve ua thoshte se ishte një arsye tjetër që e mbante larg Ilirit. Një arsye që do t'li gëzonte të gjithë. Por, ndërkohë të vërtetën e dinin vetëm ajo dhe Iliri. Ndërsa, Arbëresha se cilës ia kishte besuar fshehtësinë, ndoshta kishte rregulluar cdo gjë më parë se ata kishin mundur ta mendonin?

Pasdita ishte e qetë. Qytetarët ende nuk kishin filluar daljet e zakonshme të mbrëmjes. Njëpër rrugët e zbraza dukej vetëm ndonjë fshatar i vonuar tek zbriste me të shpejt Qarshisë së Gjatë, apo tek nxitonte drejt Urës së Gurit, të merrte karrocën që kishte lënë jashtë qytetit.

Besniku dhe Iliri ishin ulur në njërën nga tavolinat e vendosura jashtë, si një herë e një kohë. Besniku fliste papushim për të kaluarën e thurur me kujtimet e bukura, për të tashmen e lumtur, duke mos lënë anash as të ardhmen të cilën me dëshirën e madhe për ta jetuar e paamendonte nën dritën më të bukur.

Ndërsa, Iliri e dëgjonte në heshtje. Se, përkundër faktit se vajzën e Agronit e dashuronte sinqerisht, ai ndaj familjes së tyre diku thellë ndjehej tradhtar. Dhe, takimi i sotëm nuk ishte i rëndomtë. Ai me vete mbante pikëpyetjen e madhe të fatit të tij. Orën vendimtare e cila nuk dihej në do të sillte bekimin e një dashurie të madhe apo zhgënjimin jetik.

-Po ti Ilir, kur do t'na bësh një dasëm? Është koha të mendosh për dicka të tillë. Ti vërtet ke cdo gjë që mund të dëshiroj një liri, por duhet të kesh parasysh se koha ikën e nuk prët. A nuk do të ishte më mirë që të gjitha të mirat që të rrethojnë t'li ndash me dikë të dytë? Me një vajzë të bukur që edhe castet me të parëndësishme do t'li bënte të vlefshme?

Fjalët e fundit të Besnikut, e prekën në mendimet e fshehta që ia lidhën gjuhën me një nyje që nuk zgjidhej dot. Gjithë kundërshtimet që ia kishte bërë familjes vetëm t'li ikte kësaj suate, nuk ia lehtësonin dot barrën për atë që kishte ndodhur. Dhe zemra, që për herë ta parë pas shumë vitesh ishte

joshur nga pastërtia e dashurisë, nuk njihte pengesa, por me këmngulje kërkonte të veten!

-Ilir. Qëndrimi yt më ndihmon të kuptoj më shumë. Por, kur e di se unë mezi pres ardhjen e asaj dite, mos nguro të m'ia falësh atë gëzim zembrës.

Fjalët e Besnikut ishin celësi më i mirë për t'ua hapur portën mendimeve. Nuk kishte rëndësi më në do t'i nxirrte në shesh me një varg fjalësh plot finesë apo do të kalonte nëpër rrugën më të shkurtër që ta fitonte qetësinë e shpirtit. Mbështetja që i ofroi Besniku, ia kujtoi besnikërinë e tij qëkur e njihte. Fakti se sot nuk gjendej vetëm para shokut të fëmijërisë prapë ia mbolli dyshimin. a do t'i falte vërtet gëzim zembrës së Besnikut e vërteta që do t'ia thoshte,?

-Po, hë de më?...Fol se më plase me atë heshtje. Por, me thua vetëm atë që dua ta dëgjoj!

Iliri psherëtiu si i lodhur.

-Fjala nuk ka fuqi të shpreh gjithë atë që më mundon. Dhe, kur nuk e di nëse ajo që do të të them, është ajo që dëshiron ta dëgjosh, ai mundim rritet edhe më shumë. Të t'them se unë kam bërë zgjedhjen e fatit dhe e zgjedhura ime është...

-Vërtet?!...Është e vërtet ajo që thua? Ti vërtet ke zgejdhur fatin e jetës dhe unë asgjë nuk kam ditur? Unë kur u dashurova më Arbëreshën të pata treguar gjithcka që mendoja,k urse ti fshehurazi meje bën edhe vepra. Ilir! Turp të kesh! Është dashur të jem i pari ndër gjithë ata që e dinë!

-Edhe je!

-Posi, posi! Tani kur kam një orë që po t'i nxjerr fjalët me grep. Pastaj, ti as nuk më the se cila është ajo fatlume e cila do të vesh vellon për ty? – pyeti Besniku ne fund.

Por, kur pa ngurimin e tij, nuk priti përgjegjen të cilën e dinte ende pa ia thënë. Mbushi edhe një gotë verë dhe e piu me një frymë.

-Ah! Kjo është mrekulli! Do të bëjmë një dasëm që do të mbahet mend. Do të ftojme gjithë qytetin. Krushq nga të gjitha anët. Do të marrim orkestrën më të mirë në Kosovë, ndërsa për ne do të këndojë Valdeti, si në atë verë kur ndër gjithë të tjerat zgjodhi Erën! Do të mbajë mend Gryka e Rugovës tupanat e dasmës së mërgimtarit e zëri i klarinetit do të jehojë gjer në gjirin e Bjeshkëve të Nemuna, që t'iu tregojë se, ai që thith ajrin e tyre një herë, s'do të dëshirojë frymë tjetër të mbajë shpirtin!

Besniku, i rrëmbyer nga gotat e verës fliste me gjuhën e atyre që me vite u dogjën dhe u përvëluan në lotët e mallit për atdheun, sikur ta kishte përjetuar edhe vet. Ndërsa në lllirin nuk shihte një tradhtar që i betohet cdokujt për besnikëri, por shihte një njeri, i cili në mënyrën më të ndershme kërkonte kurorën e fatit të tij!

-Besnik!...Unë...

-llir!...Lirohu nga ajo që të mundon!-e ndërpreu Besniku me një buzëqeshje miqsore - Asgjë nuk është aq e rëndë sa e sheh ti nga këndi yt. Nuk ke pse ndjehesh keq kur rrugët tona, të drejta apo të gabuara qofshin, nganjëherë nuk mund t'i zgjedhim ne. Diku është një fuqi më e fortë! Cfarë mund të bëjmë ne kundër fatit; kundër Zotit?!

Besniku dinte cdo gjë më parë se t'ia thoshte lliri. Ai e kishte nuhatur, edhe pa i thënë Arbëresha. Në njëfarë mënyre e ndjente, edhe pse nuk kishte parë as dëgjuar gjë. Por, ndryshimi i Artës në kohët e fundit, largësia e cuditshme që mbante me llirin që në rrethana të tjera do të ishte e pamundur, i kishin dhënë provat më të mira. Andaj nuk dëshironte tjetër, vecse të pranonte gjërat ashtu sic ishin, dhe fillin që i kishte lidhur për gjithë këto vite ta shndërronte në një urë të fortë miqësie.

-Si?...Të tregoi Arta?!

-Jo. Ma tha instinkti! Ndërsa ai margaritar që rastësisht ia pashë në qafë më bëri të kuptoj se, ai që ia kishte dhuruar nuk ishte I rëndomtë. Ai ndodhi të jetë pikërisht shoku I fëmijërisë sime. Aty u binda në mjeshtërine e jetës, e cila thur rrugët më mirë se cdokush. Ajo, as dëshirën time të kahmotshme nuk e la anash, por e përmbushi me maturinë më të madhe. Atë dëshirë që lindi në mua që atëherë kur Arta e vogël filloi të rritej. Se unë gjithnjë besoja se ti dikur do të kthehesh dhe serish do të lidhesh me dheun tonë poaq ngushtë sa dikur. Shpresoja se, vetëm ashtu mund të mbyllja zbrazëtirën që le në mua gjatë gjithë kësaj kohe. Dhe uroja përmbushjen e asaj dëshirë, edhe pse largësia që na ndante mbyste shpresën. Por, kur do, fati e luan lojën e tij! Ajo tokë e largët, e cila të grabiti vitet më të mira, nga ti nuk mundi të shkëpus idetë me të cilat u rrite e u frymëzove. Dhe, pas një shtegtimi të gjatë nëpër dheun e huaj, ju ktheve atdheut të gjesh dikë që sheh, dëgjon, flet e frymon në gjuhën shqipe. U ktheve të ndërtosh shtyllën e shenjt të familjes me femrën e gjakut tënd që të nxirrni në dritë fëmijë me gjakun e pastër shqiptar!

Shkëlqimi në sytë e Besnikut shprehte lumturinë e madhe për përmbushjen e një dëshirë të kahmotshme. Ndërsa zëri I tij që I jepte mbështetje, po shturte e shkapërderdhte mendimet e ngatërruara të llirit.

-Besnik!...Ti më kupton!...Ti vërtet më kupton ashtu sic kam nevojë?!-fliste lliri, I cliruar si një anije që, pas përplasjes nëpër valët e egra të detit në shtrëngatë, papritur gjendet në ishull të qetë.

-Posi!...Padyshim që të kuptoj! Ec e kundërshto kur ka njëmijë rrugëdalje të tjera-vazhdoi Besniku në stilin e tij.-Vecse më mërzi fakti se as nuk mund të bëhem shkues e as do të mund të të vi krushk. Dhe ajo që është më e tmerrshme, nuk do të mund të vallëzoj në dasmën tënde. Por, krahas të gjithave, nuk duhet të harroni se tani e tutje nuk keni nevojë të fshiheni skutave të qyretit se, pas lidhjes së paktit nuk iu kërcënohet asnjë rrezik. Që tani mund ta marrësh përdore e ta cosh në cdo ëmbëltoje të qytetit. Por, për hir të shoqërisë së vjetër, edhe një paralajmërim: Arta tash s'do të kënaqet me një ëmbëlsirë të vetme!

Koha pushonte madhërisht mbi supet e Ulqinit legjandar, në gjirin e të cilit, bashkë me legjendat shekullore, ruheshin me besnikëri kujtimet e mijëra dashurive verore. Një dashuri e tillë sot po shkapërderdhte shkëlqimin e lumturisë, për lindjen e fëmijës së parë.

Ishin Era dhe Valdeti. Kurse ai zë I thekshëm foshnjeje që dëgjohej ndër gjithë zërat e tjerë, ishte zëri I Valjetës së vogël; fryt I në dashurie të madhe!

-Tani kur të shoh para syve e pranë trupit ndjej praninë tënde, brënda qepallave të tua më bëhet se shoh serish dy të rinj të djegur për dashurinë e të pafuqishëm të kërkojnë shpëtimin!

-Oh, Valdet!...Tri vera që kaluam bashkë secila erdhi me një shkëlqim të vecantë. Por, unë ende ruaj të freskët kujtimin e verës së parë buzë Adriatikut. Ishte e ngurtë zemra ime atëherë. Por, sa më shumë largohsha prej teje aq më shumë i afrohesha dashurisë. Ti në jetën time hyre papritur. Por në zemrën time zure vendin më të shenjt!...

Ata serish shpalosnin kujtimet e asaj vere që kurorëzuan fatin dhe kurrë nuk lodheshin së persërituri ato fjalë, të cilat pas çdo hapje buzësh nxirrnin në shesh dashurinë e flaktë e cila dukej se nuk kishte të shterrur.

Ajo shikoi foshnjën e vogël që po flinte në gjirin e saj.

-Valdet. Do të doja të ishte djalë dhe të të ngjante ty!

Ai e puthi ngrohtë...gjatë, ashtu sic di vetëm një zemër e zhytur në dashuri gjer në grykë.

-Por është vajzë, Era!...Dhe ashtu sic dëshirova gjithnjë: të ngjan ty!

Nga krahët e Erës u shkëput një zë I thekshëm foshnjeje. Ndërsa dadoja, e cila gjer atëherë po priste me durim prindërit e ri, ndërhyri nga ana tjetër e dhomës:

-Vogëlushja proteston se ka marrë sytë e babit!

Që të dy buzëqeshën ëmbël. Dhe, për cudi, dadoja vuri re se vargun e dhëmbëve të drejt e të bukur e kishin të ngjashëm.

-Shpirtka ime e vogël!...Dhashtë Zoti që sic kë trashëguar sytë e babit, të kesh edhe fatin tim; ndër gjithë të tjerët të zgjedhësh kosovarin më të bukur!

-Ndërsa në dasëm të të luajë orkestra më simpatike!- ndërhyri një zë I katërt.

Ishte zëri I Valdrinit të ri, I cili u shfaq në derë bashkë me orkestrën, pjesëtarët e së cilës gjer atëherë kishin pritur rastin më të volitshëm për t'u futur brënda.

-O Zot!...Pse gjithnjë befasitë e tua janë kaq të vecanta?!-kafshoi buzët Era, duke shikuar Valdetin I cili po priste me buzëqeshje reagimin e saj.

-Kur është fjala për Valdetin, medoemos do të duken të tilla. Por, kësaj radhe unë jam konkurent më I fortë,-vazhdoi Valdrini dhe duke bërë me shenjë drejt derës sikur po prezantonte në teatër, filloi vallen kosovare me klarinet.

Bashkë me tingujt e thekshëm të klarinetës, dhoma u mbush me mysafirë nga Peja.

Era ishte ngurosur. Ata të gjithë ishin aty!...Dashuria e dikurshme, që tani ishte edhe fati I jetës. Orkestra që adhuronte e që tani ishte edhe shoqëria e saj. Rrethi I ngushtë familjar, dëshmitarë të asaj vere të afërt të cilët edhe atë ditë, si natën e dikurshme të shpalljes së dashurisë, ishin mbledhur ta përgëzojnë edhe për një dëshirë të përmbushur!

Të gjithë u afroreshin me radhë, të gjitha u falnin përqafile. Por, sytë e Erës ishin ngulitur te Arta. Bukuroshja të cilën gjithnjë kishte dëshiruar ta bënte nuse të vëllait, tani po qëndronte përkrah Ilirit me trëndafilat e bardhë të sjellë nga Kosova.

Iliri lexoi pyetjen që pasqyrohej në sytë kureshtar të Erës. Prandaj, duke ia marrë Artës dorën iu drejtua:

-Era! Kjo është e zgjedhura ime: dëshira juaj!

Sytë e saj të zi, në cast u mjegulluan nga lotët. Në një verë rinie gjeti dashurinë e saj. Në të dytën kurorëzoi fatin e jetës. Ndërsa vera e tretë I erdhi me një tufë dëshirash të përmbushura.

-Ilir!...Ilir, shpirti I motrës!-belbëzoi dhe me gjithë trupin e derdhur të lehonës, iu përplas në krahëror.

Shkëlqimi I buzëqeshjeve të përjetshme të të dashuruarve shpërthente në buzët e tyre. Sytë e Fatit të Mirë me shkëlqimin misterioz të Afërditës, I falnin bekimin edhe një dashurie. Ndërsa Adriatiku përkundej nën tingujt e ëmbël të melodisë shqipe, sikur vetëm ai të dinte misterin e gjithë asaj lumturie...

Fund

SHTËPIA BOTUESE TOENA

Rr."Muhamet Gjolleša",K.Postare 1420, Tiranë

Tel.L042)401 16; 401 17

Tel-Fax: (042) 272 32; 401 17

e-mail: toena@icc.al.eu.org

CIP. Katalogizimi në botim-B.K. Tiranë

Beqiraj, Ajete

"Sytë e fatit të mirë", novelë